

รายงานระบบการชำระเงิน

2547

มิถุนายน 2548

สรุป สถิติที่สำคัญในปี 2547

จำนวนประชากรทั้งหมด : **63.35** ล้านคน
 ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศราคาปีปัจจุบัน : **6,576.02** พันล้านบาท

โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี

- จำนวนผู้ใช้โทรศัพท์พื้นฐาน 11 ราย ต่อจำนวนประชากร 100 คน
- จำนวนผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ 43 ราย ต่อจำนวนประชากร 100 คน
- จำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ต 11 ราย ต่อจำนวนประชากร 100 คน

ข้อมูลด้านการชำระเงิน

- ธนาคารพาณิชย์ไทย 12 แห่ง 3,925 สาขา
- สาขานานาชาติพาณิชย์ต่างประเทศ 18 แห่ง 18 สาขา
- สถาบันการเงินพิเศษของรัฐ (เฉพาะที่เป็นธนาคาร) 6 แห่ง 1,388 สาขา
- ไปรษณีย์ 1,146 สาขา
- จำนวนเครื่อง ATM 10,602 ตู้
- จำนวนบัตรเครดิต 8,648,100 ใบ
- จำนวนบัตร ATM 25,653,079 ใบ
- ปริมาณเงินสดหมุนเวียนต่อจำนวนประชากร ณ 31 ธันวาคม 2547 9,450 บาท/คน
- ปริมาณการใช้เช็คเฉลี่ยต่อจำนวนประชากร 1.5 ฉบับ/คน/ปี
- มูลค่าการใช้จ่ายของคนไทยผ่านบัตรเครดิตเฉลี่ยต่อเดือน 8,460 บาทต่อบัตร
- มูลค่าการถอนเงินสดผ่านบัตร ATM เฉลี่ยต่อเดือน 5,660 บาทต่อบัตร

สาส์นจากประธานคณะกรรมการระบบการชำระเงิน (กสช.)

04

คงต้องยอมรับความจริงว่า ในปีที่ผ่านมาเราต้องเผชิญกับเหตุการณ์ร้ายต่างๆ อย่างมากมายนับตั้งแต่เหตุการณ์ก่อการร้ายในหลายภูมิภาคทั่วโลก เหตุการณ์ความไม่สงบในภาคใต้ หรือแม้แต่มหันตภัยคลื่นยักษ์สึนามิที่เพิ่งผ่านมา ด้วยเหตุนี้ ทำให้เราต้องตระหนักถึงความจำเป็นของการมีระบบการชำระเงินที่แข็งแกร่งสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องเพื่อรักษาความมีเสถียรภาพของระบบการเงินที่อาจได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ที่คาดไม่ถึง เพื่อให้ระบบการชำระเงินของไทยเป็นระบบที่มีมาตรฐานสูงสอดคล้องกับสากล จึงได้เพิ่มความสำคัญในงานการกำกับระบบการชำระเงินมากขึ้น

การเพิ่มประสิทธิภาพ และ ความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง เป็นเป้าหมายสำคัญของการดำเนินนโยบายด้านระบบการชำระเงินที่ กสช. ยึดถือมาโดยตลอด ด้วยตระหนักดีถึงความสำคัญของระบบการชำระเงินในฐานะที่เป็นกลไกที่สำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจและการเงิน ระบบการชำระเงินที่มีประสิทธิภาพและความปลอดภัย นอกจากจะช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายของภาครัฐและเอกชน ทั้งในระดับจุลภาคและมหภาคแล้ว ยังช่วยสร้างความมั่นใจระหว่างคู่ค้าว่าการส่งมอบเงิน จะเป็นไปอย่างปลอดภัยและทันต่อกำหนดเวลาที่ต้องการ นอกจากนี้ยังเป็นกลไกที่จำเป็นในการเชื่อมโยงกิจกรรมด้านการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศให้ดำเนินไปอย่างคล่องตัว ซึ่งจะช่วยสร้างโอกาสทางธุรกิจและนำไปสู่การยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศในภาพรวมได้ในที่สุด

การดำเนินการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ

กสช. ได้กำหนดเป็นนโยบายที่ชัดเจนในการที่จะส่งเสริมให้มีการใช้สื่อการชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์ให้แพร่หลายมากขึ้น พร้อมๆ ไปด้วยการมุ่งเน้นให้มีการลดการใช้สื่อการชำระเงินที่เป็นกระดาษให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม เราต้องยอมรับความจริงว่าสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เงินสด และเช็ค ได้รับความนิยมสูงเช่นทุกวันนี้ เป็นผลมาจากการคิดค่าบริการที่ต่ำกว่าต้นทุนการให้บริการที่เกิดขึ้นจริง เป็นผลให้บริการชำระเงินประเภทอื่นๆ ไม่สามารถแข่งขันได้แม้จะมีประสิทธิภาพสูงกว่า นอกจากนั้นยังทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในสังคมจากการที่ผู้ใช้บริการกลุ่มหนึ่งต้องเป็นฝ่ายแบกรับภาระค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นแทนผู้ใช้บริการกลุ่มอื่น

กรข. ได้พิจารณากำหนดหลักการและแนวทางการดำเนินการ โครงการต้นทุนและค่าธรรมเนียมด้านการชำระเงินของธนาคารพาณิชย์เพื่อศึกษาโครงสร้างต้นทุนและการกำหนดค่าธรรมเนียมของบริการแต่ละประเภท และนำเสนอแนวทางการกำหนดค่าธรรมเนียมที่สอดคล้องกับต้นทุนที่แท้จริงมากขึ้น รวมทั้งให้มีส่วนช่วยส่งเสริมการให้บริการที่เป็นอิเล็กทรอนิกส์เพิ่มขึ้น คณะอนุกรรมการความร่วมมือเพื่อการชำระเงินแห่งชาติ (อชช.) และสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของโครงการซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างค่าธรรมเนียมของธนาคารพาณิชย์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

ในด้านการกำหนดมาตรฐานทางเทคโนโลยี กรข. ได้กำหนดมาตรฐานบาร์โค้ดสำหรับการชำระเงินภายในประเทศให้เป็นไปตามมาตรฐานเดียวกันเพื่อเพิ่มความสะดวกในการทำธุรกรรม และได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากภาคธุรกิจที่ให้บริการด้านสาธารณูปโภคและบริการรับชำระเงินต่างๆ ในการเปลี่ยนแปลงเพื่อใช้มาตรฐานดังกล่าว ซึ่งกำหนดให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2548 เป็นต้นไป

ในส่วนของการจัดตั้งระบบ ITMX (Interbank Transaction Management and Exchange) ซึ่งจะเชื่อมโยงระบบการชำระเงินและสื่อการชำระเงินทุกประเภทเข้าด้วยกัน เพื่อสนับสนุนการทำธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และขยายเครือข่ายการบริการ e-payment ให้ประชาชนได้รับความสะดวกอย่างทั่วถึง ก็มีความคืบหน้าไปอย่างมาก โดยอยู่ระหว่างการดำเนินการจัดตั้งบริษัทที่จะบริหารจัดการระบบ ITMX ที่มีกลุ่มธนาคารพาณิชย์เป็นผู้ถือหุ้น และคาดว่าจะสามารถเปิดให้บริการได้บางส่วนในไตรมาสที่ 2 ของปี 2548 และเร่งพัฒนาระบบ ITMX ให้ทำงานได้ครบถ้วนอย่างสมบูรณ์ตามเป้าหมายและพร้อมที่จะให้บริการแก่ประชาชนโดยเร็วต่อไป

สำหรับความคืบหน้าของโครงการเชื่อมโยงการโอนเงินรายย่อยระหว่างประเทศในกลุ่มอาเซียนหรือโครงการ **ASEANpay** ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างธนาคารกลาง 4 ประเทศในกลุ่มอาเซียนคือ สิงคโปร์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย และ ไทย เมื่อกลางปี 2547 ที่ผ่านมามีการประชุม ASEANpay Steering Committee ครั้งแรกที่เชียงใหม่ซึ่งมีการกำหนด Roadmap ของการดำเนินการและการว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษาเพื่อจัดทำรายละเอียดของการดำเนินงานในลำดับถัดไปจะมีการจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมระหว่างธนาคารกลางของทั้ง 4 ประเทศเกี่ยวกับการให้การสนับสนุนด้านต่างๆ ได้แก่ เงินลงทุน และบุคลากร

สาส์นจากประธานคณะกรรมการระบบการชำระเงิน (กสช.)

06

นอกจากนั้น ธปท. ยังได้เข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการเปลี่ยนระบบการบริหารงานการเงิน การคลังภาครัฐสู่ระบบอิเล็กทรอนิกส์ (**Government Fiscal Management Information System: GFMS**) ของรัฐบาล ในการช่วยพัฒนาระบบการรับจ่ายเงินของภาครัฐให้มาผ่านระบบบาทเน็ตและระบบ SMART ซึ่งเป็นระบบการโอนเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อสนับสนุนให้การโอนเงินภาครัฐมีประสิทธิภาพสูงและบรรลุผลตามเจตนารมณ์ของทางการ

ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2547 ที่ผ่านมา ธปท. ได้เริ่มนำการบริหารจัดการศูนย์เงินสด รูปแบบใหม่มาใช้โดยให้ธนาคารพาณิชย์รับผิดชอบกิจกรรมด้านการนับคิดและเก็บรักษาเงินสด จากเดิมที่ ธปท. ได้ช่วยทำหน้าที่ดังกล่าวแทนธนาคารพาณิชย์ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนอกจากจะสอดคล้องกับหลักปฏิบัติสากลแล้ว ยังเป็นการส่งสัญญาณให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการใช้เงินสดต้องเริ่มตระหนักถึงภาระค่าใช้จ่ายที่ตนควรจะต้องรับผิดชอบในฐานะผู้ใช้บริการ ไม่ว่าจะเป็นธนาคารพาณิชย์ ผู้ค้าส่งและค้าปลีก หรือประชาชน เพื่อนำไปสู่การเร่งปรับปรุงวิธีการทำงานและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการใช้เงินสดให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม

การดำเนินการเพื่อเพิ่มความปลอดภัย

ธปท. ได้ริเริ่มโครงการระบบชำระดุลกลางที่มีเป้าหมายให้ ธปท. เป็นศูนย์กลางให้บริการชำระดุลแก่ธุรกรรมชำระเงินระหว่างสถาบันแบบพร้อมกันหลายฝ่าย (Multilateral Funds Transfer: MFT) ของการชำระเงินทุกประเภททั้งของภาครัฐและเอกชน เช่น ธุรกรรมบัตรเครดิต การซื้อขายหลักทรัพย์ ให้มาทำผ่านระบบบาทเน็ตโดยตรง เพื่อลดความเสี่ยงด้านการชำระดุล (Settlement Risk) ซึ่งเป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและสอดคล้องกับ BIS Core Principles โดยสามารถให้บริการได้เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2547

การกำกับดูแล (Oversight) เพื่อสร้างความมั่นใจด้านประสิทธิภาพและความปลอดภัย

เนื่องจากปัจจุบันบริการที่เกี่ยวข้องกับการชำระเงิน เริ่มมีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลายขึ้น โดยเฉพาะการให้บริการผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ประเภทต่างๆ เช่น โทรศัพท์มือถือ สมาร์ทการ์ด อินเทอร์เน็ต เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้ให้บริการที่ไม่ใช่สถาบันการเงินก็ได้เริ่ม

เข้ามามีบทบาทมากขึ้น ตามลำดับ ธปท. จึงได้กำหนดเป็นแผนกลยุทธ์ที่สำคัญข้อหนึ่งที่จะผลักดันให้มีกฎหมายที่สามารถกำกับดูแลธุรกิจบริการชำระเงินรูปแบบใหม่ๆ รวมถึงผู้ให้บริการที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน โดยให้ความร่วมมือสนับสนุนคณะกรรมการธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ในการร่างพระราชกฤษฎีกาภายใต้ พรบ. ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ในการกำกับดูแลและส่งเสริมการทำธุรกรรมการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ สร้างความมั่นใจต่อสาธารณชนในด้านความปลอดภัยและประสิทธิภาพของระบบและการให้บริการ

ท้ายที่สุดนี้ จะเห็นได้ว่าความสำเร็จต่างๆ ที่เกิดขึ้นในรอบปีที่ผ่านมา ล้วนเกิดจากความร่วมมือร่วมใจของหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ในฐานะของประธานกรท. จึงขอแสดงความขอบคุณมา ณ ที่นี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อชช. ที่มีบทบาทอันสำคัญในการขับเคลื่อนระบบการชำระเงินไทยให้ก้าวไปสู่ระดับสากล

ม.ร.ว. ปรีดิยาธร เทวกุล

ประธานคณะกรรมการระบบการชำระเงิน

11 พฤษภาคม 2548

คณะกรรมการระบบการชำระเงิน (กสบ.)

08

ประธาน

ม.ร.ว.ปรีดิยาธร เทวกุล

ผู้ว่าการ

หน้าที่ของคณะกรรมการระบบการชำระเงิน

(ตามคำสั่งที่ 369/2544 เรื่องการแต่งตั้งคณะกรรมการระบบการชำระเงิน (กสบ.) ลงวันที่ 27 สิงหาคม 2544)

1. กำหนดนโยบายทิศทางการชำระเงินของประเทศและกำหนดมาตรฐานทางเทคโนโลยีที่เหมาะสมด้วยความโปร่งใส
2. ส่งเสริมให้มีระบบการชำระเงินที่มีประสิทธิภาพ สนับสนุนการเริ่มใช้สื่อหรือเสนอให้บริการชำระเงินใหม่ๆ ในประเทศและการเชื่อมโยงกับต่างประเทศ
3. ควบคุมดูแลและกำหนดมาตรการลดความเสี่ยงต่างๆ ในระบบการชำระเงิน และพิจารณาความเหมาะสมในการปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนดโดยองค์กรระหว่างประเทศ
4. ประสานให้ภาคเอกชนดำเนินการไปในแนวทางที่สอดคล้องกันเพื่อประหยัดต้นทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ และควบคุมดูแลเกี่ยวกับการให้บริการของภาคเอกชน
5. รับผิดชอบให้มีรายงานประจำปี สรุปการดำเนินงานของคณะกรรมการอย่างมีมาตรฐานและโปร่งใส

กสสมาชิก

1. นางสาวอรุณศรี ติวะกุล
ผู้ช่วยผู้ว่าการ ด้านระบบสารสนเทศ
2. ร้อยตรียอดชาย ชูศรี
ผู้ช่วยผู้ว่าการ ด้านปฏิบัติการ
3. นายเกริก วณิกกุล
ผู้ช่วยผู้ว่าการ สายนโยบายสถาบันการเงิน
4. นางสาวนิตยา พิบูลย์รัตนกิจ
ผู้ช่วยผู้ว่าการ สายตลาดการเงิน
5. นางสาวอุดมทรัพย์ เตชะกำพูน
ผู้ช่วยผู้ว่าการ สายกำกับสถาบันการเงิน
6. นายธานินทร์ มุกดาประกร
ผู้อำนวยการอาวุโส สายเงินฝากและตราสารหนี้
7. นายฉิม ตันติยาสวัสดิกุล
ผู้อำนวยการอาวุโส สายเทคโนโลยีสารสนเทศ
8. นายเสริมสิงห์ สิงหเสนี
ผู้อำนวยการอาวุโส สายกฎหมาย
9. ดร.ทวีศักดิ์ กอนันต์กุล
ผู้อำนวยการ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์
และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ
10. นายมนู อรดีดลเชษฐ์
นายกสมาคมกิตติมศักดิ์
สมาคมธุรกิจคอมพิวเตอร์ไทย
11. ดร.สมชัย ฤชุพันธุ์
ประธานสถาบันพัฒนาสยาม
12. นางสาวณี สุวรรณชีพ
กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
ในคณะกรรมการธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์
ด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐ

กสสมาชิกและเลขานุการ

13. นายสาธิตน์ ปรีวัตร
ผู้อำนวยการอาวุโส สายระบบการชำระเงิน

ณ ธันวาคม 2547

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

นโยบายด้านการชำระเงินในปี 2547

10

คณะกรรมการระบบการชำระเงิน (กรช.) ทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย และทิศทางการชำระเงินของประเทศให้สอดคล้องกับพัฒนาการด้านเทคโนโลยีการชำระเงิน และพัฒนาการของภาคธุรกิจ ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับสากล

นโยบายสำคัญที่ผ่านความเห็นชอบของ กรช. ในปี 2547 สรุปได้ดังนี้

▶ แนวทางกำหนดค่าธรรมเนียมสื่อการชำระเงินของธนาคารพาณิชย์

กรช. มีนโยบายสนับสนุนแนวทางกำหนดค่าธรรมเนียมสื่อการชำระเงินของธนาคารพาณิชย์ เพื่อส่งเสริมให้มีการใช้สื่อการชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น และลดการใช้สื่อกระดาษ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของระบบการชำระเงินโดยรวม ตามแนวทางการศึกษาของโครงการ ต้นทุนและค่าธรรมเนียมด้านการชำระเงินของธนาคารพาณิชย์ ซึ่ง ธปท. จัดจ้างสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) เป็นที่ปรึกษาโครงการ

▶ แนวปฏิบัติในการใช้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศจากผู้ให้บริการรายอื่น (IT Outsourcing)

กรช. ได้มีมติให้ทบทวนแนวปฏิบัติในการใช้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศจากผู้ให้บริการรายอื่น (IT Outsourcing) เพื่อพิจารณาผลในด้านความเสี่ยงต่อความมั่นคงและการพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในด้านการเงินของประเทศ โดยให้มีการทบทวนการอนุญาตหรือการกำหนดขนาดของฐานข้อมูลลูกค้าที่อนุญาตให้นำไปประมวลผลในต่างประเทศเพื่อกำหนดแนวทางที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ในปัจจุบัน เพื่อประกาศใช้ในลำดับต่อไป

▶ การออกประกาศหัสแท่งมาตรฐานสำหรับการชำระเงิน (Standard Payment Barcode)

กรช. ได้อนุมัติให้ออกประกาศรหัสแท่งมาตรฐานสำหรับการชำระเงิน (Standard Payment Barcode) เพื่อให้การกำหนดบาร์โค้ดสำหรับการชำระเงินมีรูปแบบเดียวกัน ทั้งส่วนงานรัฐวิสาหกิจและเอกชน เพื่อลดค่าใช้จ่ายและเพิ่มความสะดวกในการปฏิบัติงานแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2548 เป็นต้นไป

- ▶ **โครงการกำหนดโครงสร้างพื้นฐานและมาตรฐานระบบการชำระเงิน (ITMX)**

กรข. ได้มีมติเห็นชอบข้อกำหนดและเงื่อนไขของระบบ ITMX เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้ดำเนินการระบบ (directive) โดยที่ ธปท. จะเป็นผู้กำกับดูแลเพื่อให้การดำเนินงานของระบบ ITMX สอดคล้องกับนโยบายของทางการ
- ▶ **การพัฒนาระบบการหักบัญชีเช็ค B/C (Bill for Collection) ในภูมิภาค**

กรข. มีมติเห็นชอบแนวทางดำเนินการเรียกเก็บเงินตามเช็คข้ามเขตสำนักหักบัญชีในภูมิภาค (B/C ภูมิภาค) โดยมีนโยบายลดระยะเวลาการเรียกเก็บให้มีความใกล้เคียงกับการเรียกเก็บเงินตามเช็ค B/C ใน กทม. และปริมณฑล ซึ่ง ธปท. อยู่ระหว่างการหารือแนวทางดำเนินการร่วมกับคณะทำงานปรับปรุงประสิทธิภาพระบบการหักบัญชีเช็ค
- ▶ **แนวทางการออกกฎหมายเพื่อกำกับดูแลกิจการบริการชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์**

กรข. ได้มีมติเห็นชอบแนวทางการออก พรฎ. ว่าด้วยการกำกับดูแลธุรกิจบริการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ ภายใต้ พรบ. ว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 เพื่อกำกับดูแลกิจการบริการชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งผู้ให้บริการที่เป็นสถาบันการเงินและมีใช่สถาบันการเงิน โดยธุรกิจบริการชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่เข้าข่ายการกำกับดูแลตาม พรฎ. ได้แก่ ธุรกิจบริการชำระเงินที่เสนอบริการในลักษณะตัวกลางหรือตัวแทนชำระเงินที่ให้บริการมากกว่า 1 สถาบัน และใช้อิเล็กทรอนิกส์เป็นเครื่องมือในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งในการให้บริการชำระเงิน ผู้ให้บริการเครือข่ายเฉพาะสำหรับการทำรายการชำระเงินมากกว่า 1 สถาบัน และธุรกิจบริการที่มีการเก็บรักษามูลค่าเพื่อรอเวลาส่งมอบหรือชำระดุลที่ให้บริการมากกว่า 1 สถาบัน ซึ่งคณะอนุกรรมการกำกับดูแลธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์และธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐอยู่ระหว่างการจัดทำร่างกรอบ พรฎ. ดังกล่าว

สาส์นจากประธาน

คณะกรรมการความร่วมมือเพื่อการชำระเงินแห่งชาติ (อชช.)

1 2

ในปี 2545 คณะกรรมการระบบการชำระเงิน (กรช.) ได้แต่งตั้งคณะกรรมการความร่วมมือเพื่อการชำระเงินแห่งชาติ (อชช.) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเข้าร่วมกำหนดนโยบายและหลักเกณฑ์ในการให้บริการด้านการชำระเงินของประเทศรวมทั้งกำหนดมาตรฐานทางเทคนิคที่จะใช้งานร่วมกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์ในด้านความมีประสิทธิภาพ และเป็นเอกภาพของระบบบริการชำระเงิน ซึ่งจะลดการลงทุนที่ซ้ำซ้อนแต่คงไว้ซึ่งการแข่งขันให้บริการที่เป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

คณะกรรมการฯ ที่ได้รับการแต่งตั้งประกอบด้วยตัวแทนจากธนาคารพาณิชย์และบริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด ซึ่งเป็นองค์กรหลักที่ให้บริการด้านการชำระเงินแก่ทั้งผู้ใช้บริการรายย่อย บริษัทต่างๆ ตลอดจนหน่วยงานและองค์กรภาครัฐ ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา อชช. ได้จัดตั้งคณะทำงานเพื่อทำการศึกษา กำหนดแนวทางการดำเนินการตลอดจนแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่สำคัญหลายโครงการได้แก่

1. นำเสนอรอบการดำเนินการและมาตรฐานในการพัฒนาระบบการเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Money) โดยใช้ Smart Card ของประเทศ
2. กำหนดมาตรฐานการใช้ Barcode เพื่อการชำระเงินของประเทศซึ่งได้มีการประกาศใช้แล้วตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ 2548
3. ปรับปรุงประสิทธิภาพระบบการโอนเงินรายย่อยทางอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างธนาคาร รวมทั้งการเข้าร่วมปรับปรุงประสิทธิภาพระบบเช็คเรียกเก็บทั่วประเทศ
4. ร่วมศึกษาและเตรียมการในโครงการตัดการเดินทางของตัวเช็ค (Cheque Truncation)
5. จัดตั้งองค์กรความร่วมมือเพื่อการชำระเงินแห่งชาติในรูปของบริษัทเอกชนที่เรียกว่าบริษัท National I.T.M.X. เพื่อเป็นบริษัทกลางในการจัดวางโครงสร้างพื้นฐานและดำเนินการให้บริการระบบการชำระเงินของประเทศในระบบ Inter-bank Transaction Management and Exchange (ITMX)
6. ทำการศึกษาและร่วมประชุมกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ สิงคโปร์ มาเลเซีย และอินโดนีเซีย เพื่อกำหนดแนวทางพัฒนาโครงการพื้นฐานสำหรับระบบการชำระเงินรายย่อยระหว่างประเทศในภูมิภาคอาเซียนภายใต้โครงการ ASEANPay โดยจะต้องมีการจัดทำ International Payment Gateway เพื่อเชื่อมโยงต่อกับประเทศเพื่อนบ้านดังกล่าว

อนึ่ง การปฏิบัติงานของ อชช. ดังกล่าวได้ดำเนินตามกรอบแผนการพัฒนาระบบการชำระเงินที่เรียกว่า Payment 2004 อันเป็นแนวทางการพัฒนาระบบการชำระเงินของประเทศ ไทยโดยมีวัตถุประสงค์หลักที่จะทำการพัฒนาระบบการชำระเงินของประเทศให้มี ประสิทธิภาพทั้งในด้านความสะดวก รวดเร็วแก่ผู้ใช้บริการ เป็นระบบทันสมัยตาม มาตรฐานสากลที่มีความปลอดภัย น่าเชื่อถือสูง มีความโปร่งใสและเปิดให้ผู้ให้บริการ การชำระเงินมีการแข่งขันอย่างเป็นธรรมอีกทั้งในราคาค่าบริการที่เป็นธรรมต่อผู้ใช้บริการโดยทั่วไป ระบบการชำระเงินดังกล่าวนอกจากจะครอบคลุมสื่อการชำระเงินทุกประเภทอย่างเหมาะสมแล้วยังจะเป็นพื้นฐานรองรับการขยายตัวในการดำเนินการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของ ประเทศอีกด้วย

การดำเนินการของ อชช. ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาได้รับความร่วมมือในการกำหนดกรอบ การทำงาน ให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ยิ่ง รวมทั้งวินิจฉัยสั่งการจากคณะกรรมการ ระบบการชำระเงิน และคณะทำงานของธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งเชื่อว่าความร่วมมือแรง ร่วมใจจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะช่วยผลักดันให้ประเทศไทยมีระบบการชำระเงินที่ทันสมัย มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ BIS Core Principles และเพิ่มศักยภาพของประเทศไทยใน การแข่งขันในระดับสากล อีกทั้งรองรับการเปลี่ยนแปลงของภาวะการเงินและการลงทุน ระหว่างประเทศในอนาคต

นายธีระ อภัยวงศ์

ประธานคณะกรรมการ
ความร่วมมือเพื่อการชำระเงินแห่งชาติ

16 พฤษภาคม 2548

คณะกรรมการความร่วมมือเพื่อการชำระหนี้แห่งชาติ (อบช.)

14

ประธาน

นายธีระ อภัยวงศ์

กรรมการรองผู้จัดการใหญ่
ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)

อนุกรรมการ

1. นายจรัมพร โชติกเสถียร
ผู้ช่วยผู้จัดการใหญ่
ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)
2. นางสาวสุพัตรา ทิรัณรัตน์
ผู้อำนวยการฝ่ายอาวุโส
ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)
3. นายเชษฐ รัทตะกนิษฐ
ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการใหญ่อาวุโส
ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน)
4. นางสาววิลาวรรณ วนดุรงค์วรรณ
ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการใหญ่
ธนาคารเอเชีย จำกัด (มหาชน)

1

2

3

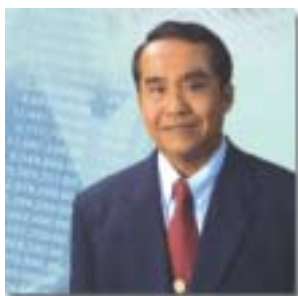
4

5

6

7

8

อนุกรรมการ

15

5. นายสุรธรณ รัฐกุล
ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการใหญ่ ด้านพัฒนาระบบ
บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด
6. นางสาววีระอนงค์ จิระนคร
ผู้อำนวยการอาวุโส ฝ่ายระบบการชำระเงิน
การค้าต่างประเทศ รับฝากหลักทรัพย์และพัฒนาสินเชื่อ
ธนาคารซีทีแบงก์
7. นายสายัณห์ ปริวัตร
ผู้อำนวยการอาวุโส สายระบบการชำระเงิน
ธนาคารแห่งประเทศไทย

อนุกรรมการและเลขานุการ

8. นายปราโมทย์ ไชยอำพร
ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการ
ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน)
ณ ธันวาคม 2547

หน้าที่ของคณะกรรมการความร่วมมือเพื่อการชำระเงินแห่งชาติ (อชช.)
(ตามคำสั่งคณะกรรมการระบบการชำระเงิน (กรช.) ที่ 1/2545 เรื่องการแต่งตั้ง
คณะกรรมการความร่วมมือเพื่อการชำระเงินแห่งชาติ (อชช.)

1. พิจารณากำหนดหลักเกณฑ์ในการให้บริการชำระเงิน (Code of Conducts) และ
กำหนดมาตรฐานทางเทคนิคที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานการชำระเงิน เพื่อให้เกิด
การใช้งานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ปลอดภัย และเกิดการแข่งขันที่เป็น
ธรรมแก่ทุกฝ่ายในระบบการชำระเงิน
2. พิจารณากำหนดแนวนโยบายเพื่อดำเนินการในด้านต่างๆ ต่อไปนี้
 - 2.1 ผลักดันให้เกิดการใช้ระบบการชำระเงินร่วมกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ
และลดความซ้ำซ้อนในการลงทุน
 - 2.2 สนับสนุนและริเริ่มให้เกิดการใช้สื่อการชำระเงิน เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง และ
การให้บริการชำระเงินที่ทันสมัย
 - 2.3 ผลักดันให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างระบบการชำระเงินต่างๆ ทั้งภายใน
และภายนอกประเทศ
 - 2.4 ดำเนินการให้เกิดการรวบรวมข้อมูล และงานศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการ
ชำระเงินเพื่อเป็นประโยชน์แก่การดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับ
การชำระเงินทั้งภาครัฐและเอกชน
3. พิจารณารูปแบบและแนวทางการจัดตั้งองค์การความร่วมมือระหว่างผู้ให้บริการ
ด้านการชำระเงิน เพื่อรับโอนหน้าที่และความรับผิดชอบจากคณะกรรมการ
ความร่วมมือเพื่อการชำระเงินแห่งชาติ (อชช.) ตาม 1 และ 2 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

งานที่ได้ดำเนินการในปี 2547

1 6

คณะกรรมการความร่วมมือเพื่อการชำระเงินแห่งชาติ (อชช.) จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2545 โดยคณะกรรมการระบบการชำระเงิน (กรช.) เพื่อทำหน้าที่ตามที่ กรช. กำหนด และดูแลให้เกิดความร่วมมือระหว่างผู้ให้บริการด้านการชำระเงินทั้งภาครัฐและเอกชน และการดำเนินงานด้านการชำระเงินของประเทศให้เป็นอย่างสอดคล้องและเชื่อมโยงกัน

การดำเนินงานของคณะทำงานชุดต่างๆ ภายใต้ อชช. มีผลการดำเนินงานสรุปได้ ดังนี้

1. คณะทำงานเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Money)

มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเงินอิเล็กทรอนิกส์ โดยกำหนดกรอบการศึกษาเฉพาะเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่อยู่ในรูป “บัตรสะสมมูลค่า” (Stored value card หรือ e-purse) เพื่อให้เป็นสื่อการชำระเงินที่จะสามารถมาทดแทนการใช้เงินสดได้ในอนาคต

การดำเนินงานในปี 2547

สามารถดำเนินการได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยได้จัดทำเป็นรายงานเรื่อง “การศึกษา Electronic Money บน Smart Card” ประกอบด้วย

- การกำหนดค่านิยามต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเงินอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่สอดคล้องกัน
- การกำหนดประเภทของเงินอิเล็กทรอนิกส์ และสมาชิกผู้ปฏิบัติงาน (Members)
- ความเสี่ยงและผลกระทบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเงินอิเล็กทรอนิกส์ และแนวทางการกำกับดูแล

2. คณะทำงานกำหนดมาตรฐานบาร์โค้ด (Barcode Standard)

17

มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดรหัสแห่งมาตรฐานสำหรับการชำระเงิน ที่ใช้ในเอกสารการชำระเงินให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ เพื่อลดค่าใช้จ่าย และเพิ่มความสะดวกในการปฏิบัติงานแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินงานในปี 2547

คณะทำงานฯ ได้กำหนดรูปแบบมาตรฐานบาร์โค้ด 62 หลัก ครอบคลุมพื้นที่ด้านล่างของเอกสารการชำระเงิน เพื่อให้ผู้ออกเอกสารการชำระเงินทั้งบริษัท และหน่วยงานภาครัฐ และผู้ให้บริการรับชำระเงิน ถือปฏิบัติเป็นมาตรฐานเดียวกัน โดย ธปท. ได้ออกประกาศให้สาธารณชนทราบเมื่อวันที่ 21 กันยายน 2547 และเริ่มมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2548 เป็นต้นไป

3. คณะทำงานปรับปรุงระบบการโอนเงินรายย่อยทางอิเล็กทรอนิกส์ (SMART)

มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพระบบ SMART ซึ่งเป็นระบบการโอนเงินรายย่อยทางอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างสถาบันการเงิน และสามารถเชื่อมโยงการโอนเงินรายย่อยระหว่างสถาบันการเงินกับภาครัฐ โดยให้บริการโอนเงินรายย่อยได้ทั้งประเภท Credit Transfer และ Debit Transfer

การดำเนินงานในปี 2547

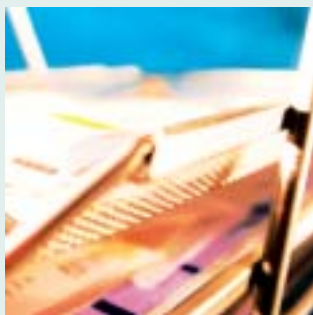
- ดำเนินการเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการโอนย้ายระบบ SMART ไปยังระบบ ITMX (คาดว่าจะสามารถเปิดให้บริการได้ในปี 2548) เพื่อให้บริการโอนเงินทั้ง Credit Transfer และ Debit Transfer
- ร่วมกับ ธปท. พิจารณาทบทวนการกำหนดค่าธรรมเนียมและการกำหนดวงเงินสูงสุดต่อรายการที่โอนผ่านระบบ SMART

4. คณะทำงานโครงสร้างพื้นฐานระบบการชำระเงิน (ITMX)

มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดตั้งระบบ ITMX ให้เป็นโครงสร้างพื้นฐานและมาตรฐาน ด้านระบบการชำระเงินในลักษณะ Payment Gateway สามารถเชื่อมต่อกับระบบต่าง ๆ เพื่อการชำระเงินระหว่างสถาบันการเงินให้เป็นระบบการชำระเงินที่มีลักษณะที่มีการประมวลผลแบบ Straight Through Processing (STP) และสามารถรองรับธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่จะขยายตัวต่อไปในอนาคต ซึ่งจะช่วยลดการลงทุนที่ซ้ำซ้อนในระบบการชำระเงิน

การดำเนินงานในปี 2547

- กำหนดรายละเอียดการจัดตั้งบริษัท National ITMX จำกัด ประกอบด้วยรูปแบบการลงทุน ทุนจดทะเบียน ผู้ถือหุ้น กรรมการ และผู้บริหาร (คาดว่าจะจัดตั้งได้ภายใน ต้นปี 2548)
- ออกแบบกระบวนการปฏิบัติงาน และระบบการแลกเปลี่ยนข้อมูลการเงินและชำระดุลระหว่างสมาชิก (Clearing and Settlement)
- กำหนด Request for Proposal (RFP) เพื่อคัดเลือกบริษัทที่จะมาทำหน้าที่เป็นผู้พัฒนาระบบ (คาดว่าจะสามารถคัดเลือกได้แล้วเสร็จภายในต้นปี 2548)
- กำหนดประเภทบริการที่เปิดให้บริการในช่วงต้น ได้แก่ SMART Credit, SMART debit และ Online Retail Funds Transfer (ORFT) ผ่าน Teller ของธนาคารพาณิชย์ รวมถึงการร่วมมือกับบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด เพื่อให้บริการด้านการโอนเงินแก่บุคคลที่ไม่มีบัญชีเงินฝากกับธนาคารพาณิชย์

5. คณะทำงานโครงการจัดการเดินทางของตั๋วเช็ค (Cheque Truncation)

19

มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการทำ Cheque Truncation และวิเคราะห์ต้นทุนในการดำเนินการ รวมถึงศึกษาความเสี่ยงที่อาจเกิดจากการปรับเปลี่ยนรูปแบบการปฏิบัติงาน

การดำเนินงานในปี 2547

ได้เริ่มทดลองหยุดการเดินทางของตั๋วเช็ครับเข้าในเขตสำนักหักบัญชี (In-clearing Cheque Truncation) ที่จังหวัดราชบุรี โดยให้สาขาหลักเป็นผู้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของตั๋วเช็คและอนุมัติตัดจ่ายแทนสาขาเจ้าของบัญชีที่อยู่ในราชบุรี จากการดำเนินการดังกล่าวได้พบปัญหาหลายประการ ซึ่งคณะทำงานจะได้กำหนดวิธีแก้ไขปัญหาก่อนพิจารณาดำเนินการต่อไป

สารบัญ

2 0	สรุป สถิติที่สำคัญในปี 2547	2
	สาส์นจากประธานคณะกรรมการระบบการชำระเงิน (กรท.)	4
	คณะกรรมการระบบการชำระเงิน (กรท.)	8
	นโยบายด้านการชำระเงินในปี 2547	10
	สาส์นจากประธานคณะกรรมการความร่วมมือเพื่อการชำระเงินแห่งชาติ (อชช.)	12
	คณะกรรมการความร่วมมือเพื่อการชำระเงินแห่งชาติ (อชช.)	14
	งานที่ได้ดำเนินการในปี 2547	16
	สารบัญ	20

1. พัฒนาการที่สำคัญของระบบการชำระเงินในประเทศ 22

1.1	ด้านนโยบายการชำระเงิน	22
1.2	ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	24
1.2.1	ITMX (Interbank Transaction Management and Exchange)	24
1.2.2	ASEANPay	26
1.2.3	BAHTNET	27
1.2.4	โครงการปรับปรุงประสิทธิภาพระบบการหักบัญชีเช็ค	28
1.3	ด้านการกำกับดูแลระบบการชำระเงิน	30
1.3.1	การประเมินความสอดคล้องกับ BIS Core Principles ของระบบการชำระเงินที่ ธปท. ให้บริการ	30
1.3.2	การดำเนินการของคณะกรรมการกำกับดูแลธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์และธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐ	34
1.4	บริการใหม่ๆ ด้านการชำระเงิน	36
1.4.1	บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ (E-money/E-cash)	36
1.4.2	บริการชำระเงินผ่านโทรศัพท์มือถือ (Mobile payment)	38

2. พัฒนาการที่สำคัญของระบบการชำระเงินต่างประเทศ	40	2 1
2.1 European Payments Council (EPC)	40	
2.2 แคนาดา	42	
2.3 สหราชอาณาจักร	43	
2.4 เกาหลีใต้	44	
2.5 ญี่ปุ่น	45	
3. ข้อมูลและสถิติในระบบการชำระเงิน	46	
3.1 พัฒนาการของระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านการชำระเงิน	46	
3.1.1 สาขาของธนาคารพาณิชย์ สถาบันการเงินพิเศษของรัฐ และไปรษณีย์	46	
3.1.2 เครื่อง ATM และเครื่อง EFTPOS	47	
3.1.3 บัตร ATM บัตรเดบิต และบัตรเครดิต	49	
3.1.4 ผู้ให้บริการโทรศัพท์พื้นฐาน โทรศัพท์เคลื่อนที่ และอินเทอร์เน็ต	53	
3.2 การใช้เงินสด	55	
3.3 สื่อการชำระเงินอื่นๆ ที่ไม่ใช่เงินสด	59	
3.3.1 ระบบการโอนเงินมูลค่าสูง	61	
3.3.2 ระบบการหักบัญชีเช็คระหว่างธนาคาร	63	
3.3.3 ระบบการโอนเงินโดยมีข้อตกลงล่วงหน้า	66	
3.3.4 บัตรพลาสติก	67	
3.3.5 ธนาคารทางอินเทอร์เน็ต	70	
3.3.6 การชำระเงินผ่านระบบไปรษณีย์	71	
3.4 รายได้จากบริการด้านการชำระเงิน	72	
4. อภิธานศัพท์และคำย่อ	76	
5. บรรณานุกรม	78	
6. ตารางสถิติ	80	
7. หมายเหตุประกอบตาราง	94	

1.1 ด้านนโยบายการชำระเงิน

การดำเนินนโยบายด้านการชำระเงินที่ผ่านมาของ กรข. อยู่บนพื้นฐานของการเพิ่มประสิทธิภาพ และความปลอดภัยเป็นหลัก เนื่องจากตระหนักดีถึงความสำคัญของระบบการชำระเงินที่มีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ ในฐานะที่เป็นกลไกที่สำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจและการเงิน

การดำเนินการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ

กรข. ได้กำหนดเป็นนโยบายที่ชัดเจนในการที่จะผลักดันให้มีการใช้สื่อการชำระเงินที่เป็นอิเล็กทรอนิกส์ให้แพร่หลายมากขึ้น พร้อมๆ กับการมุ่งเน้นให้มีการลดการใช้สื่อการชำระเงินที่เป็นกระดาษให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม

ส่วนหนึ่งของการดำเนินการตามนโยบายดังกล่าว ก็คือการปรับปรุงโครงสร้างต้นทุนและค่าธรรมเนียมบริการด้านบริการชำระเงินของธนาคารพาณิชย์ให้มีความสอดคล้องกับต้นทุนที่แท้จริงของแต่ละบริการให้มากขึ้น และให้มีส่วนช่วยส่งเสริมให้มีการใช้บริการที่เป็นอิเล็กทรอนิกส์เพิ่มขึ้น สาเหตุสำคัญที่ทำให้เงินสดและเช็ค ได้รับความนิยมสูงอย่างเช่นทุกวันนี้ เป็นผลมาจากค่าบริการที่ต่ำกว่าต้นทุนที่เกิดขึ้นจริง เป็นผลให้บริการชำระเงินประเภทอื่นๆ ไม่สามารถแข่งขันได้แม้จะมีประสิทธิภาพสูงกว่า นอกจากนั้นยังทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในสังคมจากการที่ผู้ใช้บริการกลุ่มหนึ่งต้องแบกรับภาระต้นทุนที่เกิดขึ้นแทนผู้ใช้บริการกลุ่มอื่น กรข. จึงได้ริเริ่มให้มี โครงการวิจัยเรื่องต้นทุนและค่าธรรมเนียมด้านการชำระเงินของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งได้ดำเนินการร่วมกับสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) และ อชช. เพื่อนำเสนอแนวทางการกำหนดค่าธรรมเนียมที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมมากขึ้นเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างค่าธรรมเนียมของกลุ่มธนาคารพาณิชย์ต่อไป

การดำเนินการเพื่อเพิ่มความปลอดภัย

การริเริ่มให้มีโครงการระบบชำระดุลกลาง โดยมีเป้าหมายให้ ธปท. เป็นศูนย์กลางในการชำระดุลหักบัญชีแบบพร้อมกันหลายฝ่าย (Multilateral Funds Transfer) ของการชำระเงินทุกประเภททั้งของภาครัฐและเอกชน โดยให้มาทำผ่านระบบบาทเน็ตโดยตรง เพื่อลดความเสี่ยงในระบบการชำระดุลซึ่งเป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและเป็นไปตาม BIS Core Principles

นอกจากนี้ยังมีการดำเนินการที่จะเพิ่มความปลอดภัยในตลาดตราสารหนี้ โดยได้ร่วมมือกับบริษัท ศูนย์รับฝากหลักทรัพย์ (ประเทศไทย) จำกัด (TSD) เพื่อให้การซื้อขายตราสารหนี้ภาครัฐและเอกชนต้องมาทำการโอนชำระเงินผ่านระบบบาทเน็ต ซึ่งคาดว่าจะดำเนินการให้แล้วเสร็จในช่วงปลายปี 2548

การกำกับดูแล (Oversight)

เนื่องจากปัจจุบันบริการที่เกี่ยวข้องกับการชำระเงิน เริ่มมีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลายมากขึ้น โดยเฉพาะการให้บริการผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ประเภทต่างๆ เช่น โทรศัพท์มือถือ สมาร์ทการ์ด เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้ให้บริการที่มีใช่สถาบันการเงินได้เริ่มมีบทบาทมากขึ้นตามลำดับ ธปท. จึงได้กำหนดเป็นแผนกลยุทธ์ที่สำคัญข้อหนึ่งที่จะผลักดันให้มีกฎหมายที่สามารถกำกับดูแลธุรกิจบริการชำระเงินรูปแบบใหม่ๆ รวมถึงผู้ให้บริการที่มีใช่สถาบันการเงิน โดยได้ดำเนินการร่วมกับคณะกรรมการธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อออกพระราชกฤษฎีกาภายใต้ พรบ. ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ให้อำนาจ ธปท. ในการกำกับดูแลด้านการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อส่งเสริมการทำธุรกรรมทางการเงินทางอิเล็กทรอนิกส์และสร้างความมั่นใจต่อสาธารณชนในด้านความปลอดภัยและประสิทธิภาพของระบบและการให้บริการ

1 พัฒนาการที่สำคัญของระบบการชำระเงินในประเทศ

2 4

บทบาทของความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี และการเข้ามามีส่วนร่วมของเอกชน

ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี จะเข้ามามีบทบาทที่สำคัญต่อการกำหนดทิศทาง และนโยบายด้านการชำระเงินในอนาคต เช่นเดียวกับการเข้ามามีส่วนร่วมของภาคเอกชนในการกำหนดนโยบายด้านการชำระเงินที่มากขึ้น จะช่วยให้เห็นนโยบายที่กำหนดมีความถูกต้อง และสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้ ซึ่งสามารถพิสูจน์ได้จากบทบาทของ อชช. ที่ผ่านมา

1.2 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

1.2.1 ITMX (Interbank Transaction Management and Exchange)

ธปท. และศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC) ได้ร่วมกันจัดตั้งคณะกรรมการโครงการกำหนดโครงสร้างพื้นฐานและมาตรฐานระบบการชำระเงิน ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อดำเนินงานตามโครงการกำหนดโครงสร้างพื้นฐานและมาตรฐานระบบการชำระเงิน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดตั้งระบบ ITMX ให้เป็นโครงสร้างพื้นฐานด้านระบบการชำระเงินในลักษณะ Payment Gateway ที่จะช่วยให้สามารถชำระเงินข้ามสถาบันการเงินได้สะดวกและรวดเร็ว และสามารถเชื่อมต่อกับระบบต่างๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบันและที่จะพัฒนาขึ้นในอนาคต และเลือกการประมวลผลแบบ Straight Through Processing (STP) รวมทั้งสามารถรองรับธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งจะช่วยลดการลงทุนที่ซ้ำซ้อนของผู้ที่เกี่ยวข้องในระบบการชำระเงิน

ในปี 2547 คณะกรรมการกำหนดโครงสร้างพื้นฐานและมาตรฐานระบบการชำระเงินได้จัดทำข้อกำหนดและเงื่อนไขของระบบ ITMX และเกณฑ์มาตรฐานทางเทคนิค เพื่อเป็นแนวทางในการจัดตั้งระบบ โดยคณะอนุกรรมการความร่วมมือเพื่อการชำระเงินแห่งชาติ (อชช.) ได้จัดตั้งคณะทำงานร่วมกันดำเนินการได้แก่

- 1) กำหนดรูปแบบ Investment Model โดยเสนอให้จัดตั้งในรูปแบบบริษัทที่ถือหุ้นโดยธนาคารพาณิชย์ ซึ่ง กรข. ได้พิจารณาเห็นชอบรูปแบบดังกล่าว โดย

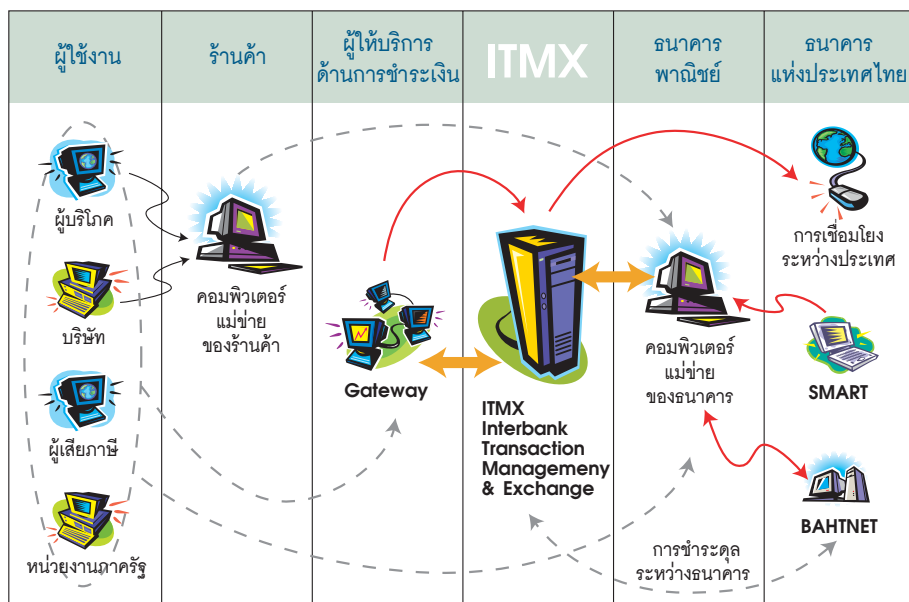

ให้ ITMX ทำหน้าที่หลักเป็น switching และจัดการรายการโอนเงินและชำระเงินระหว่างธนาคาร

- 2) ศึกษาและพิจารณารูปแบบของ Business Model กระบวนการทำงานของผู้ที่เกี่ยวข้องและการชำระดุลหักบัญชี (Process & Settlement) รวมถึงระบบงานและการควบคุมและรักษาความปลอดภัย (IT & Security) เพื่อกำหนดรายละเอียดความต้องการของระบบและจัดทำ Request for Proposal (RFP) เพื่อจัดทหาบริษัทผู้พัฒนาระบบ
- 3) พิจารณา Settlement Model และมาตรการควบคุมความเสี่ยงในการชำระดุลหักบัญชี

อชช. และสมาคมธนาคารไทยกำลังอยู่ระหว่างดำเนินการจัดตั้งองค์กรที่จะบริหารจัดการระบบ ITMX ที่มีกลุ่มธนาคารพาณิชย์เป็นผู้ถือหุ้น โดยองค์กรที่จัดตั้งขึ้นนี้จะดำเนินการคัดเลือกบริษัทผู้พัฒนาระบบ ITMX ซึ่งคาดว่าจะเริ่มใช้งานได้บางส่วนในไตรมาส 2 ปี 2548 โดย ธปท. จะมีบทบาทในการกำกับดูแลการพัฒนาและการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดความโปร่งใส เป็นธรรม และเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ภาพที่ 1 : รูปแบบ (Conceptual Model) ของ ITMX

1 พัฒนาการที่สำคัญของระบบการชำระเงินในประเทศ

2 6

1.2.2 ASEANPay

โครงการ ASEANPay เป็นการพัฒนาการเชื่อมโยงการโอนเงินรายย่อยระหว่างประเทศในภูมิภาคอาเซียน เพื่อรองรับการขยายตัวของการค้าและการลงทุนในภูมิภาคอาเซียนให้สามารถแข่งขันทางเศรษฐกิจในตลาดโลก ประกอบด้วยกลุ่มธนาคารกลางประเทศนำร่อง 4 ประเทศ ได้แก่ ไทย สิงคโปร์ มาเลเซีย และอินโดนีเซีย โดยได้มีการจัดตั้งคณะทำงานขึ้น 2 คณะ ได้แก่ คณะกรรมการ Steering Committee เพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบายการดำเนินงานและกำกับดูแลโครงการในภาพรวม และคณะทำงาน Working Group ซึ่งต่อมาได้ปรับเปลี่ยนเป็นคณะกรรมการ Technical Committee ทำหน้าที่ศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการและรูปแบบการพัฒนาระบบเพื่อรายงานผลการศึกษาต่อ Steering Committee ทั้งนี้ ได้กำหนดระยะเวลาดำเนินโครงการระหว่างปี 2547-2549 โดยในปี 2547 ได้มีการประชุมหารือร่วมกันระหว่างกลุ่มธนาคารกลางประเทศนำร่องและดำเนินการ ดังนี้

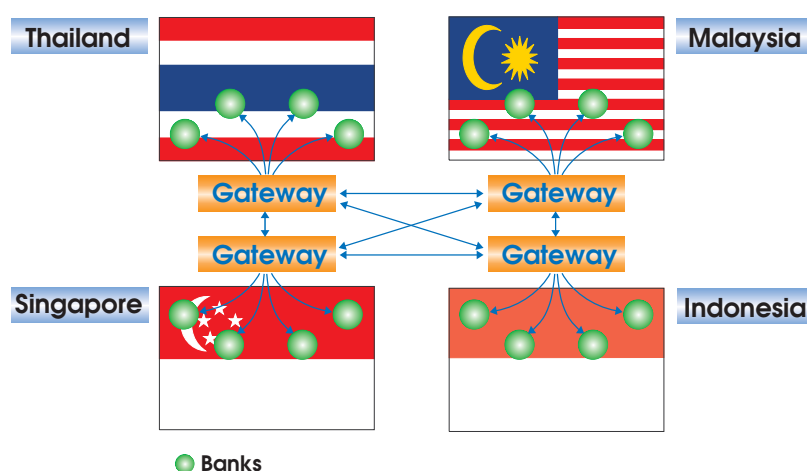
- 1) กำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ ASEANPay โดยมุ่งเน้นให้มีระบบการโอนเงินข้ามประเทศในกลุ่มอาเซียนที่มีประสิทธิภาพมากกว่าระบบที่มีอยู่ในปัจจุบัน
- 2) พิจารณาความเหมาะสมในการดำเนินโครงการ โดยพิจารณาเห็นว่ามีความเหมาะสมทั้งในเชิงนโยบาย เศรษฐกิจ และรูปแบบของระบบ
- 3) กำหนด Roadmap ของโครงการ ซึ่งประกอบด้วยการทำงาน 4 ระยะ ในช่วง 4 ปี (2547-2550)
- 4) กำหนด Project Organization โดยมี Steering Committee ทำหน้าที่กำกับดูแลและกำหนดนโยบาย และ Project Team ทำหน้าที่พัฒนาระบบและดำเนินการ รวมทั้งกำหนด Term of Reference (TOR) ของแต่ละคณะ โดย Project Team ประกอบด้วย
 - ก) Project Management Office
 - ข) Technical Committee และ
 - ค) Change Management Team

ในระยะต่อไปจะดำเนินการสำรวจข้อมูลเพื่อใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์และกำหนดรูปแบบ แนวทางของระบบรวมทั้งประโยชน์ที่จะได้รับจากโครงการ โดยจะมีการว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษาเพื่อดำเนินการร่วมกับธนาคารกลางแต่ละประเทศ

ในการสำรวจข้อมูลจากผู้ให้บริการ และผู้ให้บริการทั้งในส่วนที่เป็นสถาบันการเงินและผู้ให้บริการอื่นในประเทศตน

ภาพที่ 2 : รูปแบบการเชื่อมโยงของ ASEANPay

1.2.3 BAHTNET

ในปี 2547 ธปท. ได้เปิดให้บริการผ่านระบบบาทเน็ตเพิ่มเติม ได้แก่ ระบบชำระดุลกลาง¹ (Central Settlement System - CSS) โดยมีบริษัทศูนย์รับฝากหลักทรัพย์ (ประเทศไทย) จำกัด เป็นสถาบันภายนอก ธปท. ที่ขอใช้บริการรายแรก ที่ส่งคำสั่งโอนเงินพร้อมกันหลายฝ่ายเข้าชำระดุลผ่านระบบให้กับธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายตราสารทุน ตั้งแต่วันที่ 10 กันยายน ที่ผ่านมา และได้มีการพัฒนาระบบเพื่อรองรับการนำธุรกรรมการจ่ายเงินภาครัฐตามโครงการเปลี่ยนระบบการบริหารการเงินการคลังภาครัฐสู่ระบบอิเล็กทรอนิกส์ (Government Fiscal Management Information System : GFMS) เพื่อจ่ายให้กับเจ้าหน้าที่และส่วนราชการผ่านระบบบาทเน็ต โดยเริ่มเปิดให้บริการตั้งแต่วันที่ 2 ธันวาคม 2547 เป็นต้นมา

¹ ธปท. ได้พัฒนาระบบชำระดุลกลางขึ้น เพื่อเป็นศูนย์กลางการให้บริการชำระดุลแบบหักบัญชีพร้อมกันหลายฝ่ายระหว่างสถาบันการเงินในประเทศโดยชำระดุลผ่านบัญชีเงินฝากของสถาบันการเงินที่ฝากไว้ที่ธปท. ด้วยระบบบาทเน็ต เริ่มพัฒนาโครงการฯ ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2546 และเปิดให้บริการตั้งแต่วันที่ 28 มิถุนายน 2547

1 พัฒนาการที่สำคัญของระบบการชำระเงินในประเทศ

28

นอกจากนั้น ธปท. ได้ดำเนินการปรับปรุงระบบ และพัฒนาโครงการย่อย BAHTNET Easy Connect เพื่อให้สามารถสนองต่อความต้องการใช้งานของผู้ใช้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้ผู้ใช้บริการสามารถส่งข้อมูลเข้าระบบได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว โดยส่วนที่ดำเนินการแล้วเสร็จในปี 2547 ได้แก่ การส่งข้อมูลเข้าระบบบาทเน็ตในลักษณะ file เพื่อรองรับปริมาณธุรกรรมจำนวนมาก การปรับปรุงการเรียกดูข้อมูลให้สะดวกมากขึ้น การปรับปรุงฟังก์ชันการใช้งานของโปรแกรมการจัดการระบบเพื่อให้รองรับการทำงานร่วมกับระบบงานวงเงินสภาพคล่องระหว่างวัน (Intraday Liquidity Facilities : ILF) และการใช้งานระบบคำสั่งฝากถอนธนบัตร² (Banknote Ordering System : BOS)

นอกจากการพัฒนาปรับปรุงระบบและจัดให้มีบริการเพิ่มเติมแล้ว ในปี 2547 ธปท. ได้ดำเนินการพัฒนาระบบบาทเน็ตเพื่อเชื่อมโยงกับระบบงานของ TSD โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อรองรับการชำระราคาตราสารหนี้ภาคเอกชนและตราสารทุนของรายการประเภท Big lot³ ในลักษณะ RTGS - DVP (Real Time Gross Settlement - Delivery versus Payment) ซึ่งสามารถลดความเสี่ยงในการส่งมอบและชำระราคา และเป็นช่องทางในการเพิ่มธุรกรรมการโอนเงินและตราสารหนี้ในระบบบาทเน็ตให้มากขึ้น อีกทั้งยังเป็นโครงสร้างพื้นฐานรองรับการชำระราคาตราสารทุกประเภทที่อยู่ในความดูแลของ TSD ในลักษณะ RTGS เพื่อลดความเสี่ยงด้าน Settlement Risk ซึ่งคาดว่าระบบการเชื่อมโยงนี้จะสามารถเริ่มใช้งานได้ภายในไตรมาส 2 ของปี 2548

1.2.4 โครงการปรับปรุงประสิทธิภาพระบบการหักบัญชีเช็ค (Improving Efficiency of Cheque Clearing System)

ธปท. มีนโยบายที่จะพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพระบบการหักบัญชีเช็คระหว่างธนาคารทั่วประเทศ โดยนำเทคโนโลยี image ภาพเช็คมาใช้ในกระบวนการหักบัญชี และจะดำเนินการในลักษณะ cheque truncation ซึ่งเป็นการหยุด

² ระบบคำสั่งฝากถอนธนบัตร (Banknote Ordering System : BOS) หมายถึง ระบบที่ ธปท. จัดให้มีขึ้นเพื่อการรับและส่งข้อความสำหรับการฝาก-ถอนธนบัตร ระหว่าง ธปท. กับผู้ใช้บริการ

³ Big lot หมายถึง คำสั่งซื้อ-ขายตราสารที่มีจำนวนมากกว่า 1 ล้านหุ้น หรือมีมูลค่ามากกว่า 3 ล้านบาท

การเคลื่อนย้ายตัวเช็คที่ธนาคารผู้รับฝากเช็ค โดยปัจจุบันมีปัจจัยที่สนับสนุนต่อการพัฒนาไปสู่ cheque truncation เต็มรูปแบบ คือ ธนาคารส่วนใหญ่ได้นำ image ภาพเช็คและภาพลายมือชื่อ (signature image) มาใช้กับเช็ครับเข้า การประกาศใช้ พรบ. อุดมกรรมอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และการประกาศใช้มาตรฐานเช็คเพื่อรองรับการดำเนินการ cheque truncation ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2546 ที่ผ่านมา

ธปท. กำลังอยู่ระหว่างกำหนดแผนการพัฒนาระบบ cheque truncation ที่ชัดเจน โดยในเบื้องต้นจะเป็นการเตรียมความพร้อมด้านกฎหมาย การกำหนดมาตรฐานตัวเช็ค และภาพเช็คให้มีความปลอดภัยมากขึ้น รวมทั้งการเตรียมการที่จำเป็นอื่นๆ ซึ่งคาดว่าจะเริ่มพัฒนาและดำเนินการ cheque truncation ได้ในปี 2550 เป็นต้นไป ซึ่ง ธปท. จะต้องหารือรายละเอียดต่างๆ ร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไป

ในปี 2547 ธปท. ได้ดำเนินการปรับปรุงประสิทธิภาพระบบการหักบัญชีเช็ค ดังนี้

- 1) นำเสนอผลการศึกษาของที่ปรึกษาโครงการฯ จากศูนย์บริการวิชาการ สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์ ให้แก่สถาบันที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบถึงผลการศึกษารูปแบบการพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพระบบการหักบัญชีเช็คที่เหมาะสมในประเทศไทย โดยพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ความต้องการทางธุรกิจ รวมทั้งความคุ้มค่าในการลงทุนเปรียบเทียบกับผลประโยชน์ที่ได้รับทั้งสถาบันการเงินและประชาชน โดยได้มีการจัดสัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นและความพร้อมของผู้ที่เกี่ยวข้อง เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2547
- 2) ปรับปรุงระบบงาน B/C-3D (Bill for Collection - 3 Days) ซึ่งให้บริการเรียกเก็บเงินตามเช็คข้ามเขตสำนักหักบัญชีใน กทม. ให้รองรับความต้องการของผู้ใช้บริการมากขึ้น และมีแผนที่จะปรับลดระยะเวลาการเรียกเก็บเช็คข้ามเขตสำนักหักบัญชีที่เรียกเก็บในภูมิภาคให้ทัดเทียมการเรียกเก็บเช็ค B/C ในเขตกทม. โดยมีแผนดำเนินการในปี 2548-2549
- 3) ทหารเรือประเด็นด้านกฎหมายและแนวทางดำเนินการเพื่อรองรับการใช้ภาพเช็คและข้อมูลในการเรียกเก็บระหว่างธนาคาร เพื่อเตรียมการสำหรับการพัฒนาระบบ Cheque Truncation ด้วยเทคโนโลยี image

1 พัฒนาการที่สำคัญของระบบการชำระเงินในประเทศ

30

1.3 ด้านการกำกับดูแลระบบการชำระเงิน

1.3.1 การประเมินความสอดคล้องกับ BIS Core Principles ของระบบการชำระเงินที่ ธปท. ให้บริการ

ในปี 2547 ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ทำการประเมินความสอดคล้องของระบบบาทเน็ต ระบบการหักบัญชีเช็คทางอิเล็กทรอนิกส์ (ECS) และระบบการโอนเงินรายย่อย (SMART) ตามหลักการของ BIS Core Principles for Systemically Important Payment Systems (SIPS) 10 ข้อ (รายละเอียดตาม Box 1) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ระบบการชำระเงินของไทยมีความปลอดภัย มีประสิทธิภาพ และเป็นธรรมต่อผู้บริโภค ซึ่งเป็นวิธีการที่กองทุนการเงินระหว่างประเทศและธนาคารโลกใช้ในการประเมินระบบการชำระเงินของประเทศที่เข้าร่วมโครงการ Financial Sector Assessment Program (FSAP) และ Report on the Observance of Standards and Codes (ROSCs) ทั้งนี้ จากการประเมินตามแนวทางข้างต้นได้ผลการประเมินและแนวทางในการปรับปรุงระบบการชำระเงินสรุปได้ดังนี้

• ระบบบาทเน็ต

จากการประเมินความสอดคล้องของระบบบาทเน็ตร่วมกับคณะทำงานเตรียมความพร้อมโครงการ ROSCs⁴ ด้าน Payment Systems ซึ่งมีที่ปรึกษา ธนาคารแห่งประเทศไทย (นางเสาวณี สุวรรณชีพ) เป็นประธานและมีคณะทำงานประกอบด้วยผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งจากภาครัฐและเอกชน ได้พิจารณาว่าระบบบาทเน็ตซึ่งเป็นระบบการชำระเงินมูลค่าสูงเป็นระบบการชำระเงินเพียงระบบเดียวของ

⁴ ROSCs : Reports on the Observance of Standards and Codes เป็นการประเมินการดำเนินงานของประเทศในด้านต่างๆ ตามมาตรฐานสากล โดยมีโปรแกรมการประเมินทั้งสิ้น 12 ด้าน ได้แก่ 1. Data Dissemination 2. Fiscal Transparency 3. Monetary and Financial Policy 4. Banking Supervision 5. Insurance 6. Securities Market 7. Payment Systems 8. Anti-money Laundering 9. Corporate Governance 10. Accounting 11. Auditing 12. Insolvency

ไทยที่เป็น SIPS โดยได้รับผลการประเมินเบื้องต้นที่แสดงให้เห็นว่าเป็นระบบการชำระเงินที่มีมาตรการจัดการความเสี่ยงด้านต่างๆ ที่มีประสิทธิภาพสูง มีมาตรการรักษาความปลอดภัยที่เชื่อถือได้ กล่าวคือ ได้รับการประเมินในระดับ Observed 5 ข้อ Broadly Observed 4 ข้อ และไม่เข้าข่ายการประเมิน 1 ข้อ อย่างไรก็ตาม มีบางประเด็นที่ยังต้องทำการพัฒนาเพื่อให้ระบบสอดคล้องกับ BIS Core Principles for SIPS ในระดับที่ดีขึ้น ดังนี้

ตารางที่ 1
ผลการประเมินความสอดคล้องกับ BIS Core Principles for SIPS
ของระบบบาทเน็ต ECS และ SMART

Core Principles	Level of Compliance		
	BAHTNET	ESC	SMART
1. Legal Foundation	BO	PO	PO
2. Understanding of Financial Risks	BO	BO	BO
3. Management of Financial Risks	O	PO	PO
4. Prompt Final Settlement	BO	NO	BO
5. Settlement in Multilateral Netting Systems	NA	NO	NO
6. Settlement Assets	O	O	O
7. Security and Operational Reliability	BO	BO	BO
8. Efficiency	O	O	O
9. Access Criteria	O	O	O
10. Good Governance	O	PO	PO

Remark: O = Observed BO = Broadly Observed
PO = Partly Observed NO = Not Observed
NA = Not Applicable

- 1) กฎหมาย : ควรมีการออกกฎหมายใหม่เพื่อให้การชำระเงินที่สมบูรณ์แล้วไม่ถูกเพิกถอนด้วยกระบวนการของกฎหมายล้มละลาย (Core Principle 1)
- 2) กฎระเบียบ พิธีปฏิบัติของระบบ : ควรมีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับ BIS Core Principles for SIPS ยิ่งขึ้น เช่น ปรับปรุงพิธีปฏิบัติสำหรับกรณีการโอนเงินผิดพลาด และกำหนดบทลงโทษสำหรับสมาชิกที่ไม่ปฏิบัติตามตารางเวลาการทำงานของระบบหรือกฎระเบียบอื่นๆ ของระบบ และหลักเกณฑ์ในการเข้าร่วมและออกจากระบบ เป็นต้น (Core Principle 2 4 และ 9)
- 3) แผนฉุกเฉิน : ควรมีการจัดทำแผนฉุกเฉินด้านการเงิน ชักซ้อมแผนฉุกเฉินในระดับสมาชิกและผู้ให้บริการด้านเครือข่าย (Network provider) ตรวจสอบด้านเทคโนโลยี โดยผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก และกำหนดให้สมาชิกแต่ละรายจัดทำ Business Continuity Plan เป็นต้น (Core Principle 7)

1 พัฒนาการที่สำคัญของระบบการชำระเงินในประเทศ

3 2

• ระบบ ECS และ SMART

แม้ระบบ ECS และ SMART จะไม่ถือว่าเป็นระบบ SIPS ของประเทศ แต่ก็ยังใช้หลักการของ BIS Core Principles for SIPS เป็นแนวทางในการประเมินเช่นเดียวกัน โดยผลการประเมินระบบ ECS และ SMART มีความสอดคล้องกับ BIS Core Principles for SIPS น้อยกว่าระบบบาทเน็ตซึ่งเป็นระบบที่มีการกำกับบัญชีทันทีที่ละรายการ (เนื่องจากทั้ง 2 ระบบมีการชำระดุลแบบหักบัญชีหลายฝ่าย ซึ่งยังขาดมาตรการลดความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพจากการที่สมาชิกรายหนึ่งรายใดขาดความสามารถในการชำระดุล) ส่งผลให้ระบบไม่สอดคล้องกับ BIS Core Principles for SIPS ในบางข้อ การปรับปรุงระบบให้สอดคล้องกับ BIS Core Principles for SIPS จึงเน้นในเรื่องของการลดความเสี่ยงของระบบเป็นสำคัญ ได้แก่

- 1) กฎหมาย : ควรมีการออกกฎหมายรองรับการทำ Multilateral Netting (Core Principle 1)
- 2) การบริหารความเสี่ยง : ควรปรับปรุงกฎ ระเบียบ พิธีปฏิบัติ เพิ่มมาตรการบริหารความเสี่ยง เพื่อยกเลิกการ unwind โดยใช้มาตรการลดความเสี่ยงอื่นๆ มารองรับ เช่น การจัดให้มี Collateral Pool การจัดให้มี Loss - sharing ในรูปแบบ Survivor Pay หรือ Defaulter Pay หรือการปรับระบบเป็น hybrid system ซึ่งกำหนดให้มีการชำระดุลบ่อยครั้งขึ้น เป็นต้น เพื่อให้สมาชิกได้ตระหนักถึงความเสี่ยง และลดการเกิด Systemic Risk หากสมาชิกที่ขาดดุลรายใหญ่ที่สุดจะไม่สามารถทำการชำระดุลได้ (Core Principle 5) อีกทั้งยังทำให้มั่นใจได้ว่า การชำระดุลจะเสร็จสิ้นภายในสิ้นวัน (Core Principle 4)

อนึ่ง ในขณะนี้ธนาคารแห่งประเทศไทยอยู่ในระหว่างการดำเนินการปรับปรุง/พัฒนาระบบบาทเน็ตในประเด็นต่างๆ ข้างต้น พร้อมทั้งศึกษารายละเอียดของการนำมาตราการลดความเสี่ยงมาใช้กับระบบ ECS และ SMART โดยคาดว่าจะดำเนินการแล้วเสร็จภายในปี 2548

BOX 1

BIS Core Principles สำหรับระบบการชำระเงินที่สำคัญยิ่งยวด

1. ระบบการชำระเงินควรมีกรอบโครงสร้างกฎหมายที่ตีรองรับปัญหาที่เกี่ยวข้อง
2. ระบบการชำระเงินควรมีกฎเกณฑ์และขั้นตอนการปฏิบัติที่ให้ผู้มีส่วนร่วมทราบอย่างชัดเจนถึงผลกระทบและความเสียหายจากความเสียหายทางการเงินแต่ละชนิดที่อาจได้รับจากการเข้าร่วมระบบดังกล่าว
3. ระบบการชำระเงินควรมีวิธีปฏิบัติที่ชัดเจนในการบริหารความเสี่ยงจากการไม่ได้รับชำระเงิน (credit risk) และความเสี่ยงจากการขาดสภาพคล่อง (liquidity risk) ในการระบุความรับผิดชอบของผู้ดำเนินระบบ (system operator) และผู้ร่วมระบบอย่างชัดเจน รวมทั้งเสนอแรงจูงใจที่จะบริหารและควบคุมความเสี่ยงเหล่านั้น
4. ระบบการชำระเงินควรจัดให้มีการชำระดุลขั้นสุดท้าย (prompt final settlement) ในระหว่างวันหรืออย่างน้อย ณ สิ้นวัน (the day of value)
5. ระบบการชำระเงินที่มีการชำระดุลแบบหักบัญชีกันหลายฝ่าย (multilateral netting) อย่างน้อยที่สุดต้องสามารถทำให้มั่นใจได้ว่าการชำระดุลจะเสร็จสมบูรณ์ได้ทันภายในวันนั้น หากสมาชิกที่มียอดขาดดุลสุทธิสูงสุดไม่สามารถชำระดุลได้
6. สินทรัพย์ที่ใช้สำหรับชำระดุลควรเป็นเงินฝากที่ธนาคารกลาง หากเป็นสินทรัพย์อื่นควรมีความเสี่ยงประเภท credit risk และ liquidity risk น้อย หรือไม่มีเลย
7. ระบบการชำระเงินควรมีความปลอดภัยและมีการปฏิบัติงานที่เชื่อถือได้ในระดับสูง และควรมีแผนฉุกเฉิน เพื่อให้การดำเนินงานประจำวันเสร็จสมบูรณ์ตามเวลา
8. ระบบการชำระเงินควรมีสื่อการชำระเงินที่เหมาะสมในทางปฏิบัติสำหรับผู้ใช้ และมีประสิทธิภาพสำหรับเศรษฐกิจโดยรวม
9. ระบบการชำระเงินควรมีวัตถุประสงค์และหลักเกณฑ์ของการเข้าร่วมเป็นสมาชิกในระบบที่เป็นธรรมและเปิดกว้าง รวมทั้งต้องเปิดเผยต่อสาธารณะ
10. ระบบการชำระเงินควรมีการบริหารจัดการ (governance arrangement) ที่มีประสิทธิภาพ เป็นที่เชื่อถือได้และโปร่งใส

1 พัฒนาการที่สำคัญของระบบการชำระเงินในประเทศ

3 4

1.3.2 การดำเนินการของคณะกรรมการกำกับดูแลธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์และธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐ

คณะกรรมการกำกับดูแลธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์และธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐ เป็น 1 ใน 6 คณะกรรมการ⁵ ที่จัดตั้งขึ้นภายใต้คณะกรรมการธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อมีหน้าที่เสนอแนะประเภทธุรกิจบริการภาคเอกชนหรือการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐที่ควรกำกับดูแลและเสนอแนะมาตรการในการกำกับดูแลตลอดจนการประเมินความเสี่ยงทั้งก่อนและหลังการกำกับดูแล เพื่อส่งเสริมและสร้างความเชื่อมั่นในการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

คณะกรรมการธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ได้มีมติเห็นชอบในข้อเสนอของคณะกรรมการกำกับดูแลธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์และธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐ เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2547 โดยให้มีการพิจารณาออกพระราชกฤษฎีกาตามความในมาตรา 32 ของพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 เพื่อกำกับธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ และให้ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบตาม พรฎ. ในการกำกับดูแลธุรกิจบริการดังกล่าว

ในการออก พรฎ. มีประเด็นการพิจารณาเกี่ยวกับระดับของการกำกับดูแลและวิธีการกำกับดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินต่างๆ ซึ่งจะมีการรับฟังความเห็นของประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องเนื่องจากมาตรการกำกับดังกล่าวจะมีผลกระทบต่อผู้ที่ประกอบธุรกิจบริการที่ดำเนินการอยู่แล้ว ในปี 2547 คณะทำงานย่อยฯ ได้ศึกษาและกำหนดกรอบแนวทางการกำกับ พร้อมทั้งทบทวนกระบวนการจัดระดับการกำกับดูแลโดยคำนึงถึงผลกระทบทั้ง 3 ด้าน ได้แก่

⁵ คณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นภายใต้คณะกรรมการธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ประกอบด้วย 1. คณะกรรมการด้านนโยบายและแผน 2. คณะกรรมการด้านโครงสร้างพื้นฐานทางกฎหมาย 3. คณะกรรมการด้านความมั่นคง 4. คณะกรรมการด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของผู้ประกอบการและภาครัฐ และ 5. คณะกรรมการด้านการกำกับดูแลธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์และธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐ 6. คณะกรรมการโครงการ Thailand PKI Forum

- (ก) ผลกระทบด้านความมั่นคงทางการเงิน และ/หรือการพาณิชย์
- (ข) ผลกระทบด้านความน่าเชื่อถือและยอมรับในระบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และ
- (ค) ผลกระทบต่อสาธารณชน

ผลจากการศึกษาข้างต้น คณะทำงานย่อยฯ ได้ข้อสรุปการกำหนดกรอบการกำกับดูแล ดังนี้

- 1) ธุรกิจบริการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่อยู่ในข่ายการกำกับดูแล จะต้องดำเนินการตาม พรฎ. โดยวิธีการแจ้งให้ทราบ ชื่นทမ်းเบี่ยน หรือขอใบอนุญาตก่อนดำเนินการแล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ดำเนินการอยู่แล้ว หากเข้าข่ายการกำกับดูแล ให้มีบทเฉพาะกาลกำหนดให้ดำเนินการให้ถูกต้องภายในระยะเวลา 180 วัน และธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ใดที่อยู่ภายใต้กฎหมายอื่นอยู่แล้วให้ยกเว้นไม่เข้าข่าย พรฎ. นี้
- 2) ในการออกใบอนุญาต พนักงานเจ้าหน้าที่อาจกำหนดเงื่อนไขให้ต้องปฏิบัติหรือเงื่อนไขเพิ่มเติมได้ แล้วแต่กรณี
- 3) ในกรณีที่ผู้ให้บริการที่เข้าข่ายการกำกับดูแลตาม พรฎ. มีสาขาหรือสำนักงานตัวแทนอยู่ในต่างประเทศ ให้สาขาหรือสำนักงานตัวแทนในต่างประเทศต้องปฏิบัติตาม พรฎ. รวมถึงบรรดาประกาศที่ออกตาม พรฎ.
- 4) ในกรณีที่ผู้ให้บริการที่จดทะเบียนในต่างประเทศมีความประสงค์จะให้บริการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ผ่านสำนักงาน/ตัวแทนในประเทศไทยให้สำนักงาน/ตัวแทนในประเทศไทยต้องปฏิบัติตาม พรฎ. รวมถึงบรรดาประกาศที่ออกตาม พรฎ.
- 5) หากผู้ให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์รายใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม พรฎ. รวมถึงบรรดาประกาศที่ออกตาม พรฎ. พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้ผู้ให้บริการนั้น ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงภายในระยะเวลาที่กำหนด และพิจารณาลงโทษตามกรอบอำนาจที่ได้รับมอบหมาย

สำหรับการดำเนินการในลำดับต่อไป คณะอนุกรรมการกำกับฯ ได้ประสานงานกับคณะอนุกรรมการโครงสร้างพื้นฐานทางกฎหมาย เพื่อร่วมกันร่างรายละเอียดและกำหนดเกณฑ์ในการกำกับในร่างพระราชบัญญัติฯ ตามความในมาตรา 32 ของ

1 พัฒนาการที่สำคัญของระบบการชำระเงินในประเทศ

3 6

พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ซึ่งได้แก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์การดำเนินธุรกิจ คุณสมบัติของผู้ขอใบอนุญาต การขึ้นทะเบียน และแจ้งเพื่อทราบ และบทลงโทษเมื่อมีการฝ่าฝืน

1.4 บริการใหม่ๆ ด้านการชำระเงิน

1.4.1 บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ (E-money/E-cash)

เงินอิเล็กทรอนิกส์ หรือ E-money/E-cash มีลักษณะคล้ายกระเป๋าเงินสดอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งอยู่ในรูปของบัตรหรือสื่อที่เก็บรักษามูลค่า (stored value) เช่น สื่อคอมพิวเตอร์ โดยผู้ใช้บริการจะต้องเติมเงินล่วงหน้า (pre-paid) ลงบนบัตรหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าว เพื่อใช้ชำระค่าสินค้าและบริการให้กับร้านค้าต่างๆ ตามที่ผู้ออกเงินอิเล็กทรอนิกส์กำหนดไว้ (multi-purpose)

บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ได้มีการใช้อย่างแพร่หลายในกลุ่มประเทศยุโรปเช่น ฝรั่งเศส เยอรมนี ฟินแลนด์ และเบลเยียม และในกลุ่มประเทศเอเชีย เช่น ฮองกง และ สิงคโปร์ เพื่อใช้ชำระค่าสินค้าและบริการที่มูลค่าไม่สูง เช่น การจ่ายชำระค่าโดยสารรถประจำทาง รถไฟฟ้าใต้ดิน ค่าผ่านทาง ค่าที่จอดรถ ค่าบริการทางอินเทอร์เน็ต และการจ่ายชำระค่าสินค้าและบริการในร้านค้าต่างๆ เช่น ร้านอาหาร ร้านหนังสือ เป็นต้น

ในปีที่ผ่านมาเริ่มมีผู้ให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยหลายราย ได้แก่ บริษัท PaySbay จำกัด ให้บริการในลักษณะของการเก็บรักษามูลค่าเงินไว้ในคอมพิวเตอร์ เพื่อใช้ชำระค่าสินค้าและบริการทางอินเทอร์เน็ต และบริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน) (AIS) ให้บริการในลักษณะของการเก็บรักษามูลค่าเงินไว้ในบัญชีผู้ใช้โทรศัพท์มือถือ คือบริการ m-PAY หรือ m-CASH เพื่อใช้ชำระค่าสินค้าและบริการในร้านค้าที่ร่วมโครงการ ทั้งร้านค้าทั่วไปและร้านค้าที่ให้บริการทางอินเทอร์เน็ต

เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2547 ธปท. ได้กำหนดแนวนโยบายการกำกับดูแลการให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารพาณิชย์ เพื่อให้เกิดความปลอดภัย ถูกต้อง เชื่อถือได้ และเพื่อรักษาผลประโยชน์ของประชาชน โดยได้กำหนดหลักเกณฑ์ให้ธนาคารพาณิชย์ที่จะให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ ต้องขออนุญาตจากธนาคารแห่งประเทศไทย และกำหนดแนวทางปฏิบัติให้ธนาคารผู้ให้บริการจะต้องมีระบบการบริหารความเสี่ยงจากเงินที่ได้รับล่วงหน้าอย่างเหมาะสม รวมทั้งให้มีการกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบของผู้ที่เกี่ยวข้องไว้อย่างชัดเจน ทั้งในส่วนของผู้ออกเงินอิเล็กทรอนิกส์ ร้านค้าร่วมโครงการ และผู้บริโภค เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นต่อบริการทางด้านการชำระเงิน

เมื่อวันที่ 4 ตุลาคม 2547 กระทรวงการคลังได้ออกประกาศให้การประกอบธุรกิจบัตรเครดิตเงินอิเล็กทรอนิกส์ เป็นกิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 เพื่อควบคุมดูแลให้เกิดความมั่นคงปลอดภัย และความเชื่อมั่นต่อบริการทางด้านการชำระเงิน โดยกำหนดให้บริษัทผู้ให้บริการต้องมีทุนจดทะเบียนไม่ต่ำกว่า 200 ล้านบาท และกำหนดให้ผู้ประกอบการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขที่ ธปท. กำหนด

เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2547 ธปท. จึงได้ออกประกาศกำหนดหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตเงินอิเล็กทรอนิกส์ ของผู้ประกอบการที่มีไช่สถาบันการเงิน เพื่อสนับสนุน และส่งเสริมให้การให้บริการบัตรเครดิตเงินอิเล็กทรอนิกส์มีความปลอดภัย ถูกต้อง และเชื่อถือได้ เพื่อเป็นการพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของประชาชน โดยมีสาระสำคัญ ได้แก่ การบริหารเงินที่ได้รับล่วงหน้าจากผู้บริโภค การกำหนดค่าธรรมเนียม การตรวจสอบและรักษาความปลอดภัย เกี่ยวกับการใช้บัตรเครดิตเงินอิเล็กทรอนิกส์ การแลกเปลี่ยนมูลค่าบัตรเครดิตเงินอิเล็กทรอนิกส์คืนเป็นเงินสด การปฏิบัติและจัดการเกี่ยวกับข้อมูลผู้บริโภค การปฏิบัติเมื่อมีข้อร้องเรียน และการจัดทำบัญชีและรายงาน

1 พัฒนาการที่สำคัญของระบบการชำระเงินในประเทศ

3 8

1.4.2 บริการชำระเงินผ่านโทรศัพท์มือถือ (Mobile payment)

การให้บริการชำระเงินผ่านโทรศัพท์มือถือเพื่อการโอนเงินชำระค่าสินค้าและบริการ ค่าสาธารณูปโภค และค่าบริการทางอินเทอร์เน็ต ได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างมากในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา โดยปัจจุบันผู้ให้บริการไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะธนาคารพาณิชย์เท่านั้น

ในระยะแรกธนาคารพาณิชย์ได้เปิดให้บริการชำระเงินผ่านโทรศัพท์มือถือโดยใช้ WAP เทคโนโลยีของโทรศัพท์มือถือรุ่นใหม่ และใช้วิธีการหักบัญชีเงินฝากของผู้ใช้บริการ (Direct Debit) โดยตรงเพื่อโอน/ชำระเงินเข้าบัญชีผู้รับปลายทาง เมื่อปลายปี 2546 ธนาคารพาณิชย์หลายๆ แห่งได้ร่วมมือกับบริษัทผู้พัฒนาระบบ Mobile Payment Club (MPC)⁶ เพื่อให้บริการชำระเงินผ่านโทรศัพท์มือถือแก่ลูกค้า โดยใช้หลักการส่ง Short Message Service (SMS) ในการใช้บริการ โดยไม่จำกัดรุ่นของโทรศัพท์มือถือและใช้วิธีการหักบัญชีเงินฝากของผู้ใช้บริการโดยตรง (Direct Debit) ในการโอน/ชำระเงิน ซึ่งสามารถให้บริการแก่ลูกค้าได้กว้างขวางมากขึ้น และมีร้านค้าเข้าร่วมโครงการเพิ่มมากขึ้น

เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม ที่ผ่านมานี้ บริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน) (AIS) ได้เปิดให้บริการชำระเงินผ่านโทรศัพท์มือถือหรือระบบ m-PAY⁷ แก่ผู้ให้บริการโทรศัพท์มือถือของบริษัท โดยผู้ให้บริการสามารถเลือกวิธีชำระเงินได้ 3 วิธี คือ

- 1) m-CASH มีลักษณะเป็นกระเป๋าสตางค์ของโทรศัพท์มือถือนั้นๆ ผู้ใช้บริการจะสามารถเติมเงินเข้าสู่ระบบ m-CASH ผ่านทางตู้ ATM ของธนาคารที่เข้าร่วมโครงการ⁸ โดยวงเงินในระยะแรกจำกัดไม่เกิน 1,500 บาท เพื่อใช้ซื้อสินค้าและบริการที่มีมูลค่าน้อย

⁶ บริษัท ไรร์เลส รูทติ้ง เซ็นเตอร์ (ประเทศไทย) จำกัด ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นบริษัท เพย์ซี (ประเทศไทย) จำกัด เป็นผู้พัฒนาระบบ Mobile Payment Club (MPC) โดยเริ่มเปิดให้บริการตั้งแต่เดือนตุลาคม 2546 ดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่ <http://www.mobilepaymentclub.net>

⁷ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ บริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน) <http://www.ais.co.th>

⁸ ปัจจุบันมีธนาคารที่เข้าร่วมโครงการ 4 ธนาคาร ได้แก่ ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ และธนาคารเอเซีย

3 9

- 2) Direct Debit คือ การหักบัญชีเงินฝากธนาคารของผู้ใช้บริการ เพื่อชำระค่าสินค้าและบริการที่มีมูลค่าตั้งแต่ 200 บาทขึ้นไป โดยผู้ให้บริการจะต้องกรอกแบบฟอร์มยินยอมให้ตัดบัญชีเงินฝากดังกล่าว และ
- 3) Credit Card คือ การตัดบัญชีบัตรเครดิตของผู้ใช้บริการ เพื่อใช้ชำระค่าสินค้าและบริการที่มีมูลค่าตั้งแต่ 200 บาท ขึ้นไปซึ่งผู้ให้บริการต้องกรอกแบบฟอร์มยินยอมให้ตัดบัญชีบัตรเครดิต เช่นเดียวกับวิธี Direct Debit

ผู้ให้บริการสามารถชำระค่าสินค้าและบริการผ่านร้านค้าที่ร่วมโครงการมากกว่า 200 ร้านค้า ทั้งร้านค้าทั่วไป และร้านค้าทางอินเทอร์เน็ต เช่น ร้านอาหาร ร้านหนังสือ คลินิกทำฟัน คาร์แคร์ และการจ่ายชำระค่าชั่วโมงอินเทอร์เน็ต ค่าซื้อบัตรภาพยนตร์และบัตรคอนเสิร์ต เป็นต้น การเข้ามามีส่วนร่วมให้บริการชำระเงินผ่านโทรศัพท์มือถือของผู้ให้บริการรายใหม่ จะทำให้บริการชำระเงินผ่านโทรศัพท์มือถือขยายตัวออกไปอย่างรวดเร็ว และมีแนวโน้มที่จะได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นจากการแข่งขันที่สูงขึ้น อย่างไรก็ตาม การให้บริการดังกล่าวจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ และการกำกับดูแลที่ ธปท. ได้กำหนดไว้ เพื่อให้เกิดความโปร่งใส และเป็นธรรมแก่ผู้บริโภค

2.1 European Payments Council (EPC)

EPC ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนจากธนาคารกลางและกลุ่มธนาคารพาณิชย์ในประเทศกลุ่มยุโรป ได้ตั้งคณะทำงานด้านเงินสด (Cash Working Group) มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอข้อแนะนำเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเงินสด รวมถึงจัดทำแผนระยะยาวเพื่อนำไปสู่การลดการใช้เงินสดในกลุ่มประเทศยุโรป เนื่องจากเงินสดเป็นสื่อการชำระเงินที่ยังคงได้รับความนิยมสูงสุดในยุโรป แต่ในขณะเดียวกันก็มีต้นทุนในการให้บริการสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับสื่อการชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวม นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องมือของการทำธุรกิจนอกกฎหมายให้สามารถทำการฟอกเงินอีกด้วย

จากการประมาณการของ EPC พบว่าในกลุ่มประเทศยุโรปมีการใช้เงินสดทั้งสิ้นประมาณ 360 พันล้านรายการต่อปี (เปรียบเทียบกับสื่อการชำระเงินอื่นที่ไม่ใช่เงินสดที่มีประมาณ 60 พันล้านรายการต่อปี) ในขณะที่เงินสดมีต้นทุนในการจัดการไม่ต่ำกว่า EUR 50 พันล้านต่อปี หรือคิดเป็น 2.6 ล้านล้านบาทต่อปี หรือมีต้นทุนการจัดการโดยเฉลี่ยต่อหนึ่งรายการเท่ากับ 15 Euro cents โดยค่าใช้จ่ายดังกล่าวจะตกอยู่กับกลุ่มธนาคารพาณิชย์ กลุ่มผู้ค้าปลีก (Retail sectors) และธนาคารกลาง มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 65 ร้อยละ 25 และร้อยละ 10 ตามลำดับ

โดยในส่วนของกลุ่มธนาคารพาณิชย์ซึ่งเป็นฝ่ายที่ต้องแบกรับค่าใช้จ่ายไว้มากที่สุดประมาณ EUR 32 พันล้านต่อปี หรือคิดเป็น 1.6 ล้านล้านบาทต่อปี ยังไม่มีการจัดการต้นทุนที่เกิดจากการให้บริการเงินสดอย่างมีประสิทธิภาพดีพอ กล่าวคือธนาคารไม่สามารถผลักภาระต้นทุนการให้บริการเงินสดให้แก่ลูกค้าที่ใช้บริการได้ตามต้นทุนที่เกิดขึ้นจริง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือธนาคารพาณิชย์ขาดทุนจาก

การให้บริการเงินสด นอกจากนั้นปัญหาดังกล่าวยังส่งผลให้เกิด Cross-subsidization ระหว่างกลุ่มบริการด้านการชำระเงินของธนาคาร ทำให้สื่อการชำระเงินที่มีประสิทธิภาพดีกว่าไม่สามารถสู้เงินสดได้เนื่องจากมีราคาสูงกว่า ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อประสิทธิภาพของระบบเศรษฐกิจโดยรวม

ทั้งนี้ EPC ได้เสนอข้อเสนอแนะแก่กลุ่มธนาคารพาณิชย์ ซึ่งมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

- ควรร่วมกันกำหนดกลยุทธ์เกี่ยวกับการใช้เงินสดและการชำระเงินด้วยบัตรเครดิต โดยให้ครอบคลุมถึงเรื่องการลดการใช้เงินสด รวมถึงการลดค่าใช้จ่ายในกระบวนการจัดการเงินสด
- ควรร่วมกันกำหนดแนวทางที่จะทำให้ลูกค้าทั้งที่เป็นระดับองค์กรหรือบุคคลสามารถรับทราบถึงทางเลือกในการใช้บริการด้านการชำระเงินรูปแบบต่างๆ ที่ธนาคารให้บริการ เพื่อให้ลูกค้าสามารถทำการเปรียบเทียบและเลือกใช้บริการได้
- ควรร่วมกันจัดตั้งคณะทำงานเพื่อมีหน้าที่ในการตรวจสอบดูแลการปฏิบัติของธนาคารพาณิชย์เกี่ยวกับการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะของ EPC และรายงานให้ EPC ทราบ
- ควรร่วมกันกำหนดแนวทางปฏิบัติ (Best practices) เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการของธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งในการลดต้นทุนการให้บริการเงินสด

2 พัฒนาการที่สำคัญของระบบการชำระเงินต่างประเทศ

4 2

2.2 แคนาดา

แคนาดาโดยการนำของ Canadian Payment Association (CPA) กำลังจะดำเนินการตามรอยประเทศสหรัฐอเมริกาในการนำระบบการตัดการเดินทางของตั๋วเช็ค (Cheque Truncation System) มาใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบการหักบัญชีเช็คโดยอาศัยเทคโนโลยีด้านภาพ (Cheque imaging) โดยมีการเรียกชื่ออย่างเป็นทางการว่า “Truncation and Electronic Cheque Presentment” และกำหนดเป้าหมายว่าจะสามารถใช้ได้ทั่วทั้งประเทศภายในปลายปี พ.ศ. 2549

ปัจจุบันแคนาดามีศูนย์ชำระดุล (Regional settlement points) จำนวน 6 แห่งกระจายอยู่ทั่วประเทศ ในขณะที่มีปริมาณการใช้เช็คเฉลี่ยต่อวันประมาณ 5 ล้านฉบับ ทุกๆ สิ้นวันเช็คจะถูกส่งออกจากธนาคารผู้รับเช็คไปสู่ศูนย์ชำระดุลที่ธนาคารผู้รับเช็คเป็นสมาชิก เพื่อทำการตัดแยกและส่งต่อออกไปที่ศูนย์ชำระดุลที่ธนาคารผู้ออกเช็คเป็นสมาชิกเพื่อทำการเรียกเก็บเงินต่อไป ดังนั้นในแต่ละวันเช็คจะต้องมีการเคลื่อนย้ายหลายจุด เนื่องจากขนาดของประเทศที่กว้างใหญ่

จากผลการวิจัยของ Canadian Bankers Association (CBA) พบว่ากว่าร้อยละ 85 ของการชำระเงินรายย่อยที่ทำผ่านธนาคารจะเป็นการทำผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และประชาชนผู้ใช้บริการคาดหวังว่าธนาคารพาณิชย์จะให้ความสำคัญกับการเสนอบริการใหม่ๆ ที่เป็นอิเล็กทรอนิกส์ให้มากขึ้น

2.3 สหราชอาณาจักร

4 3

Association for Payments Settlement Services (APACS) ซึ่งเป็นสมาคมระบบการชำระเงินของประเทศสหราชอาณาจักร รายงานว่าในช่วงปลายปี 2547 กว่าร้อยละ 75 ของผู้ใช้บัตรพลาสติก (บัตรเครดิต บัตรเดบิต และบัตร ATM) จำนวน 32 ล้านคน ได้เปลี่ยนมาใช้บัตรแบบ Chip and PIN ในขณะที่ธนาคารในประเทศอังกฤษได้ออกบัตรแบบ Chip and PIN ไปแล้วกว่า 77 ล้านใบ นอกจากนี้ร้อยละ 80 ของร้านค้าก็ได้เปลี่ยนแปลงระบบให้สามารถรับบัตร Chip and PIN ได้แล้ว โดย APACS คาดว่าภายในสิ้นปี 2548 จะสามารถเปลี่ยนบัตรพลาสติกทุกใบให้เป็นแบบ Chip and PIN ได้ เช่นเดียวกับจุดรับชำระเงิน (POS Terminals) และเครื่อง ATM ที่จะเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการใช้บัตรแบบ Chip and PIN ได้ครบทุกเครื่อง

Chip and PIN Program เป็นความร่วมมือระหว่างสถาบันการเงินผู้ออกบัตรร้านค้าผู้รับบัตร หน่วยงานภาครัฐ และกลุ่มผู้บริโภค ที่ต้องการยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยในการใช้บัตรพลาสติก เนื่องจากอัตราการเพิ่มของคดีอาชญากรรมเกี่ยวกับการชำระเงินด้วยบัตรพลาสติก (Card Fraud) ที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก โดยการฝัง Chip ไว้บนบัตรพลาสติกแทนแถบแม่เหล็ก (magnetic stripe) และการใช้ PIN (Personal Identification Number) ซึ่งเป็นรหัสส่วนบุคคล 4 หลักแบบที่ใช้ในการทำรายการที่เครื่อง ATM อย่างในประเทศไทย

ผลจากการใช้ Chip and PIN จะช่วยให้อัตราการเติบโตของการใช้บัตรพลาสติกเพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก ปัจจุบันหลายประเทศในยุโรปกำลังจะดำเนินการใช้บัตรแบบ Chip and PIN ตามแนวทางของประเทศอังกฤษ

2 พัฒนาการที่สำคัญของระบบการชำระเงินต่างประเทศ

4 4

อย่างไรก็ตามมาตรการเรื่อง Chip and PIN ยังไม่สามารถช่วยแก้ปัญหา Card Fraud ในกรณีของการชำระเงินด้วยบัตรผ่านโทรศัพท์ โทรสาร หรือ อินเทอร์เน็ต ซึ่งวิธีดังกล่าวผู้ชำระเงินไม่ต้องแสดงบัตรพลาสติก หรือเรียกว่า Card-not-Present Fraud โดยในปี 2547 มีมูลค่าความเสียหายสูงถึง 150.8 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง นับเป็นมูลค่าความเสียหายสูงที่สุดในบรรดา Card Fraud ทุกประเภท โดยมีอัตราการเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 24

2.4 เกาหลีใต้

ประเทศเกาหลีมีการออกใช้เงินอิเล็กทรอนิกส์ เรียกชื่อว่า K-Cash (Korea Cash) ซึ่งเป็นการร่วมมือระหว่าง Korea Financial Telecommunications & Clearings Institute-KFTC (มีลักษณะเหมือนสมาคมระบบการชำระเงิน) กลุ่มธนาคารพาณิชย์เกาหลี และบริษัทผู้ออกบัตรเครดิตหนึ่งรายคือ Sumsung Card Co., Ltd.

K-Cash เป็นบัตรพลาสติกที่ใช้เทคโนโลยีแบบ IC card สามารถใช้จ่ายค่ารถโดยสารประจำทาง ซื้อสินค้าและบริการตามร้านค้าทั่วไปและอินเทอร์เน็ต และยังสามารถใช้เป็นบัตรประจำตัว (ID card) ได้อีกด้วย และในอนาคตจะขยายบริการออกไปให้สามารถใช้ได้กับภาคอุตสาหกรรมอื่นๆ

ธนาคารพาณิชย์เกาหลี (Domestic banks) ทุกแห่งจะเป็นผู้ออก K-Cash โดยกำหนดวงเงินสูงสุด 500,000 วอน หรือประมาณ 19,400 บาท และผู้ใช้สามารถเติมเงินโดยการโอนเงินจากบัญชีเงินฝากผ่านเครื่องเอทีเอ็ม และเว็บไซต์ของธนาคาร โดยสามารถทำการเติมเงินได้ทุกวันตลอด 24 ชั่วโมง

ในปี 2546 มี K-Cash ออกใช้ทั้งสิ้น 278,326 ใบ มีการทำรายการ 5.3 ล้านรายการ และมีมูลค่าการใช้ 3.8 พันล้านวอน หรือประมาณ 150.6 ล้านบาท โดยมีจำนวนร้านค้าที่รับบัตรจำนวน 181 ราย

2.5 ญี่ปุ่น

4 5

ปัจจุบันประเทศญี่ปุ่นมีบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ 2 ประเภท คือ **Edy** (Euro, Dollar, Yen) และ **Suica** (Super Urban Intelligent Card)

Edy เป็นบัตรพลาสติกแบบ Chip card สามารถใช้ซื้อสินค้าและบริการตามร้านค้าทั่วไปและทางอินเทอร์เน็ต ธนาคารพาณิชย์ และบริษัทผู้ออกบัตรเครดิตสามารถเป็นผู้ออก Edy ได้ โดยกำหนดวงเงินสูงสุด 50,000 เยน หรือประมาณ 18,585 บาท และผู้ใช้สามารถเติมเงินโดยใช้เงินสด ณ จุดเติมเงินตามร้านค้าที่กำหนด ในปี 2546 มีการออกใช้ทั้งสิ้น 3.3 ล้านใบ และมีร้านค้าที่รับบัตรจำนวน 3,200 ราย

Suica เป็นบัตรพลาสติกในลักษณะ Contactless chip card (เครื่องอ่านบัตรสามารถอ่านข้อมูลบนบัตรได้โดยการถือบัตรไว้เหนือเครื่องอ่านบัตรและไม่ต้องมีการสัมผัสระหว่างตัวบัตรกับเครื่องอ่านบัตร) Suica สามารถใช้เพื่อจ่ายค่าโดยสารรถไฟ และใช้ซื้อสินค้าและบริการในบริเวณสถานีรถไฟ โดยผู้ออกบัตรคือ East Japan Railway Company

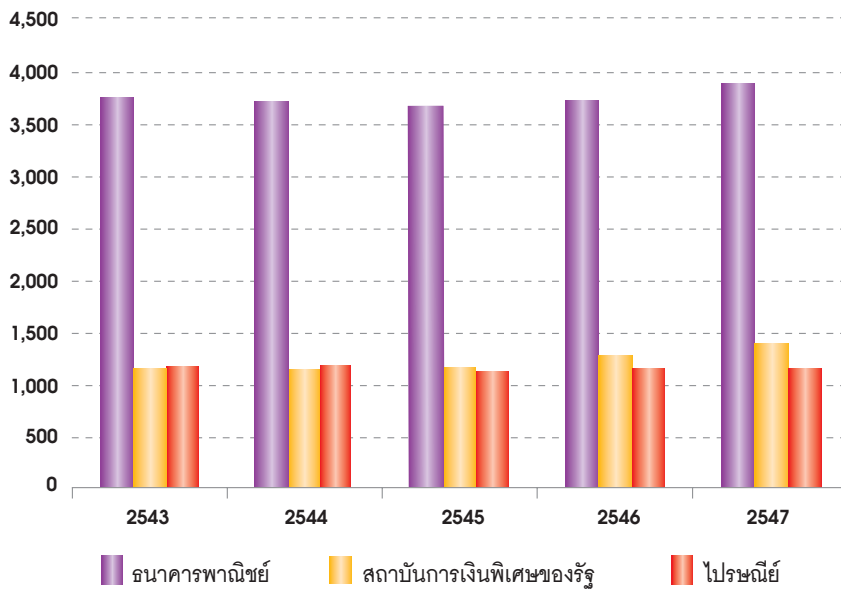
ในปี 2546 มี Suica ออกใช้ทั้งสิ้น 7 ล้านใบ โดยบัตรมีการกำหนดวงเงินสูงสุด 20,000 เยน หรือประมาณ 7,433 บาท และผู้ใช้สามารถเติมเงินโดยใช้เงินสด ณ ตู้ขายบัตรรถไฟอัตโนมัติ (Ticket Vending Machines)

อย่างไรก็ดี ประเทศญี่ปุ่นยังคงมีการใช้เงินสดและเช็คค่อนข้างสูงในหมู่ประชาชนและภาคธุรกิจ ตามลำดับ

3.1 พัฒนาการของระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านการชำระเงิน

3.1.1 สาขาของธนาคารพาณิชย์ สถาบันการเงินพิเศษของรัฐ และไปรษณีย์

ภาพที่ 3 : จำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์ สถาบันการเงินพิเศษของรัฐและไปรษณีย์

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ในปี 2547 ทั้งธนาคารพาณิชย์ และสถาบันการเงินพิเศษของรัฐมีการเร่งขยายจำนวนสาขามากขึ้นจากในปี 2546 ในขณะที่ไปรษณีย์มีจำนวนไม่เปลี่ยนแปลงเท่าไรนัก

- **ธนาคารพาณิชย์** มีจำนวนสาขาทั้งสิ้น 3,943 สาขา เพิ่มขึ้นจากปี 2546 ซึ่งมี 3,748 สาขา ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 5
- **สถาบันการเงินพิเศษของรัฐ** มีจำนวนสาขาทั้งสิ้น 1,388 สาขา เพิ่มขึ้นจากปี 2546 ซึ่งมี 1,268 สาขา ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 9

นอกจากการเพิ่มจำนวนสาขาแล้ว ทั้งธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินพิเศษของรัฐยังมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของสาขา โดยปรับขนาดสาขาให้เล็กลงและพึ่งพาระบบอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น ได้แก่ การเพิ่มจำนวนเครื่อง ATM เครื่องปรับ

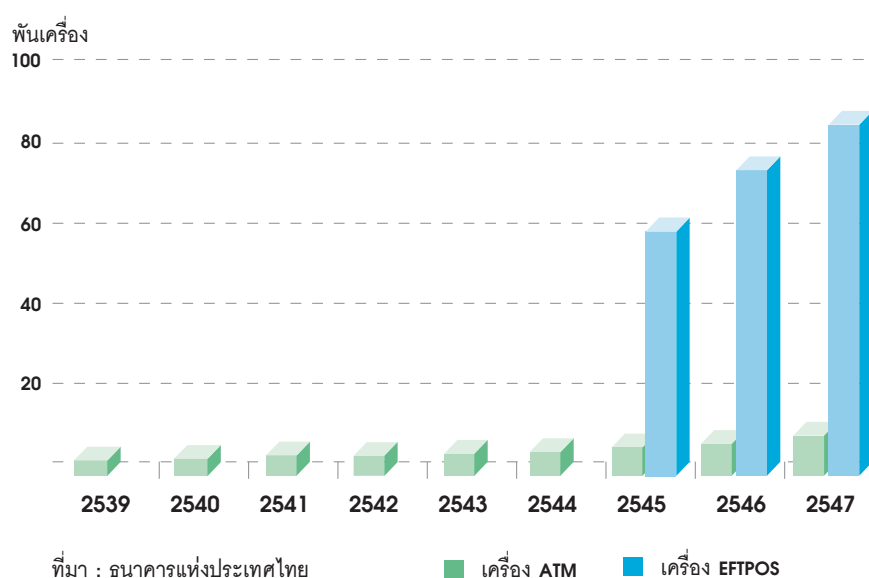
สมุดเงินฝาก และเครื่องรับฝากเงิน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังเน้นการตั้งสาขาในร้านค้า (In-Store branches) หรือแหล่งชุมชนต่างๆ ได้แก่ ห้างสรรพสินค้า มหาวิทยาลัย โรงแรม รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ อีกด้วย

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนอกจากจะเป็นการช่วยลดค่าใช้จ่ายของธนาคารแล้วยังช่วยให้สามารถเพิ่มจำนวนสาขาให้เข้าถึงผู้ใช้บริการได้มากขึ้นซึ่งช่วยเพิ่มรายได้และทำให้สามารถแข่งขันกับสถาบันที่มีใช่สถาบันการเงิน (Non-banks) ที่ให้บริการด้านการชำระเงิน ได้แก่ บริการเคาน์เตอร์เซอร์วิสของร้าน 7-Eleven และบริการ Pay at Post ของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด ซึ่งมีสาขาจำนวนมากอีกด้วย

- **บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด** มีจำนวนสาขาทั้งสิ้น 1,146 สาขา ลดลงจากปี 2546 ซึ่งมี 1,148 สาขา ซึ่งเป็นตามนโยบายการลดจำนวนสาขาที่ไม่จำเป็น และมุ่งเน้นปรับปรุงภาพลักษณ์ของสาขาที่มีอยู่ให้ทันสมัย และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3.1.2 เครื่อง ATM และเครื่อง EFTPOS

ภาพที่ 4 : จำนวนเครื่อง ATM และเครื่อง EFTPOS

3 ข้อมูลและสถิติในระบบการชำระเงิน

48

เครื่อง ATM และเครื่องรูดบัตร (EFTPOS) ยังมีอัตราการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากธนาคารพาณิชย์ โดยเฉพาะธนาคารขนาดใหญ่ พยายามเพิ่มจำนวนเครื่อง ATM และเครื่อง EFTPOS เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของตนเอง

- **เครื่อง ATM** มีจำนวนทั้งสิ้น 10,602 เครื่อง เพิ่มขึ้นจากปี 2546 ซึ่งมี 9,118 เครื่อง ขยายตัวเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 16 เนื่องจากธนาคารพาณิชย์เห็นประโยชน์จากการใช้เครื่อง ATM เพื่อทำหน้าที่แทนสาขาธนาคารซึ่งมีต้นทุนการจัดการที่สูงกว่าและขาดความคล่องตัวในการเข้าถึงแหล่งชุมชน นอกจากนี้ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาเครื่อง ATM ให้สามารถให้บริการได้หลากหลายขึ้นโดยเฉพาะบริการ ORFT ซึ่งเป็นบริการโอนเงินระหว่างธนาคาร หรือ บริการชำระเงินในลักษณะที่เป็น Bill payments หรือการชำระเงินสำหรับธุรกรรมการค้าอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ซึ่งเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของธนาคารพาณิชย์

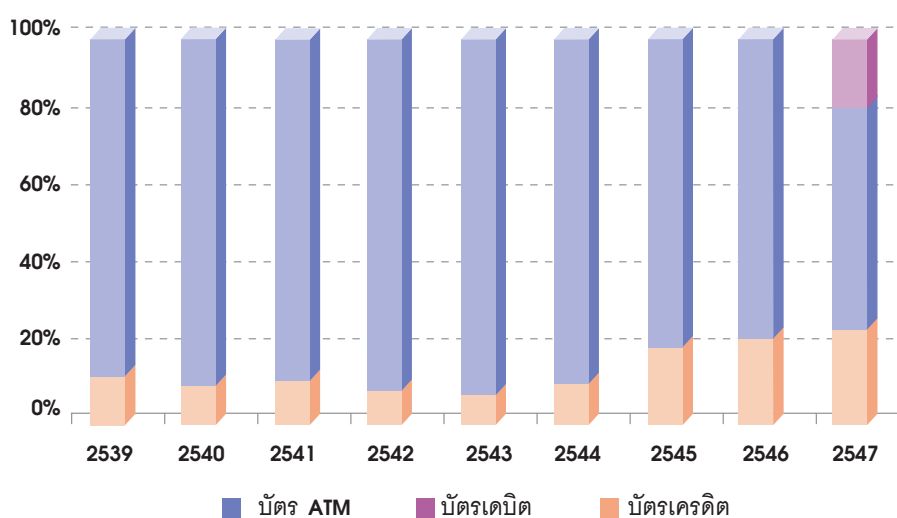
อย่างไรก็ดี พบว่าร้อยละ 85 ของธุรกรรมทั้งหมดที่ทำผ่านเครื่อง ATM เป็นการเบิกถอนเงินสด จึงจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดังกล่าวของผู้ใช้บริการให้มีการใช้เครื่อง ATM เพื่อโอนเงินให้เพิ่มมากขึ้น

- **เครื่อง EFTPOS** มีจำนวนทั้งสิ้น 84,000 เครื่อง เพิ่มขึ้นจากปี 2546 ซึ่งมี 76,000 เครื่อง ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 11 การขยายตัวอย่างต่อเนื่องของเครื่อง EFTPOS เป็นปัจจัยที่สะท้อนให้เห็นถึงความนิยมของผู้บริโภคที่มีต่อการใช้บัตรเครดิตและบัตรเดบิต ในการชำระเงินแทนการใช้เงินสด ซึ่งถือเป็นทิศทางที่ดีที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของธนาคารแห่งประเทศไทยที่ต้องการเห็นการชำระเงินด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์เพื่อทดแทนการใช้เงินสด ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้จำนวนเครื่อง ATM และเครื่อง EFTPOS มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วก็คือราคาของเครื่องที่มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามการที่ VISA และ MasterCard กำหนดให้เปลี่ยนแปลงมาตรฐานของบัตรเครดิต และบัตรเดบิต ที่ออกภายใต้ชื่อ VISA หรือ MasterCard ทุกใบต้องให้มาตรฐาน EMV (Europay, MasterCard and VISA) ซึ่งเป็นบัตรที่ฝัง Chip ซึ่งได้รับการยอมรับว่ามีความปลอดภัยสูงกว่าบัตรแบบแถบแม่เหล็กที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้ธนาคารพาณิชย์มี

ภาระต้นทุนที่เพิ่มขึ้นในการปรับปรุงเครื่องที่มีอยู่ในปัจจุบันให้สามารถรองรับบัตรพลาสติกที่มีมาตรฐาน EMV นอกจากนั้น เครื่องที่จะต้องซื้อใหม่ก็อาจมีราคาที่สูงขึ้น ซึ่งทั้งหมดนี้อาจส่งผลกระทบต่อการขายตัวของเครื่อง ATM และ เครื่อง EFTPOS ได้ในขนาดที่ไม่มากนัก

3.1.3 บัตร ATM บัตรเดบิต และบัตรเครดิต

ภาพที่ 5 : เปรียบเทียบสัดส่วนจำนวนบัตร ATM บัตรเดบิต และบัตรเครดิต

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

3 ข้อมูลและสถิติในระบบการชำระเงิน

50

ตารางที่ 2
รายละเอียดประเภทธุรกรรมการใช้บัตร ATM
และบัตรเดบิต แยกตามปริมาณและมูลค่ารายการ

	ปริมาณ		มูลค่า	
	ล้านรายการ	สัดส่วนร้อยละ	พันล้านบาท	สัดส่วนร้อยละ
บัตร ATM				
- ถอนเงิน	445.3	85.11	1,739.0	81.94
- โอนเงิน	30.0	5.73	275.0	12.96
- ชำระสินค้าและบริการ	5.2	0.99	39.2	1.85
- ฝากเงิน	5.6	1.07	68.8	3.24
- อื่น ๆ	37.1	7.09	0.3	0.01
รวม	523.2	100.00	2,122.3	100.00
บัตรเดบิต				
- ถอนเงิน	156.5	69.65	787.2	55.56
- โอนเงิน	23.3	10.37	565.9	39.94
- ชำระสินค้าและบริการ	7.2	3.20	22.1	1.56
- ฝากเงิน	3.4	1.51	41.7	2.94
- อื่น ๆ	34.3	15.26	0.01	0.00
รวม	224.7	100.00	1,417.0	100.00

บัตร ATM บัตรเดบิต และบัตรเครดิต เป็นสื่อการชำระเงินที่มีบทบาทสำคัญในการช่วยลดการใช้เงินสด ซึ่งที่ผ่านมามีบัตรพลาสติก โดยเฉพาะอย่างยิ่งบัตรเครดิตได้รับความนิยมสูงอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามในอนาคตเป็นที่คาดกันว่าบัตรเดบิตจะเริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้นและจะมีการออกเพื่อทดแทนการใช้บัตร ATM ดังจะเห็นได้ว่าธนาคารพาณิชย์หลายแห่งเริ่มชักจูงให้ลูกค้าใช้บัตรเดบิตแทนบัตร ATM มากขึ้น เนื่องจากนอกจากจะสามารถเบิกถอนเงินสดได้แล้วยังสามารถใช้ชำระค่าสินค้าและบริการในลักษณะเดียวกับบัตรเครดิตได้อีกด้วย

- **บัตร ATM** มีจำนวนทั้งสิ้น 25.6 ล้านใบ ลดลงจากปี 2546 ซึ่งมี 29.6 ล้านใบ สาเหตุสำคัญของตัวเลขที่ต่ำลง เนื่องจากตัวเลขของปี 2546 ได้นับรวมบัตรเดบิตเข้าไว้ด้วย แต่ตัวเลขปี 2547 ได้แยกบัตรเดบิตออกมาแล้ว อย่างไรก็ตาม ในอนาคตแนวทางของการขยายตัวของบัตร ATM ก็จะมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากธนาคารจะออกบัตรเดบิตเป็นการทดแทนมากขึ้นตามเหตุผลที่ได้รายงานไว้แล้วข้างต้น
- **บัตรเดบิต** เริ่มมีการเก็บข้อมูลในปี 2547 มีจำนวนทั้งสิ้น 8.4 ล้านใบ ปัจจุบันบัตรเดบิตที่ออกใช้เป็นการออกร่วมกันระหว่างธนาคารพาณิชย์และ VISA โดยมีการใช้ ชื่อว่า VISA Electron ในต่างประเทศมีการส่งเสริมให้มีการใช้บัตรเดบิต โดยมองว่าจะเป็นสื่อการชำระเงินที่สามารถมาทดแทนการใช้เงินสดได้ อย่างไรก็ตาม จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าความนิยมในการใช้บัตรเดบิตเพื่อการชำระค่าสินค้าและบริการในประเทศไทยยังอยู่ในระดับที่ต่ำมาก ดังจะเห็นได้ว่าบัตรเดบิตยังถูกใช้เพื่อเบิกถอนเงินสดจากเครื่อง ATM เป็นส่วนใหญ่ ในปี 2547 มีการใช้จ่ายผ่านบัตรเดบิตคิดเป็น 22.1 พันล้านบาท ในขณะที่การใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตในปีเดียวกันมีมูลค่าสูงถึง 115.8 พันล้านบาท จะเห็นว่าการใช้จ่ายผ่านบัตรเดบิตเทียบกับบัตรเครดิตมีสัดส่วนเป็นเพียงร้อยละ 19 เท่านั้น

สำหรับบัตร ATM ก็ยังถูกนำไปใช้เพื่อเบิกถอนเงินสดเป็นส่วนใหญ่ โดยมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 85 ของปริมาณธุรกรรมที่ทำผ่านเครื่อง ATM ทั้งหมด โดยมีมูลค่าสูงถึง 1,738 พันล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 26 ของ GDP

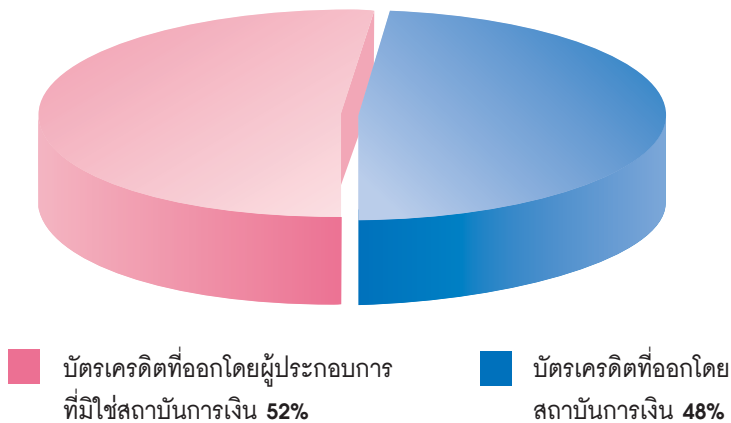
จึงเห็นได้ว่าการใช้บัตรเดบิตและบัตร ATM ในประเทศ ยังไม่มีบทบาทในการช่วยลดการใช้เงินสดอย่างที่ควรจะเป็น

3 ข้อมูลและสถิติในระบบการชำระเงิน

5 2

- **บัตรเครดิต** มีจำนวนทั้งสิ้น 8.6 ล้านใบ เพิ่มขึ้นจากปี 2546 ซึ่งมี 6.7 ล้านใบ ขยายตัวเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 28 โดยแยกออกเป็นบัตรที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์ **4.12 ล้านใบ** และที่ออกโดยผู้ประกอบการที่มีไซ้สถาบันการเงิน⁹ **4.52 ล้านใบ** สำหรับบัตรที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์ประมาณร้อยละ 92 เป็นบัตรเครดิตที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์ออกร่วมกับนิติบุคคลอื่น (บัตรร่วม) เช่น บัตร Visa และบัตร Master ในขณะที่ร้อยละ 8 ที่เหลือเป็นบัตรเครดิตที่ออกเองโดยธนาคารพาณิชย์

ภาพที่ 6 : สัดส่วนบัตรเครดิตที่ออกโดยสถาบันการเงินและมีไซ้สถาบันการเงิน

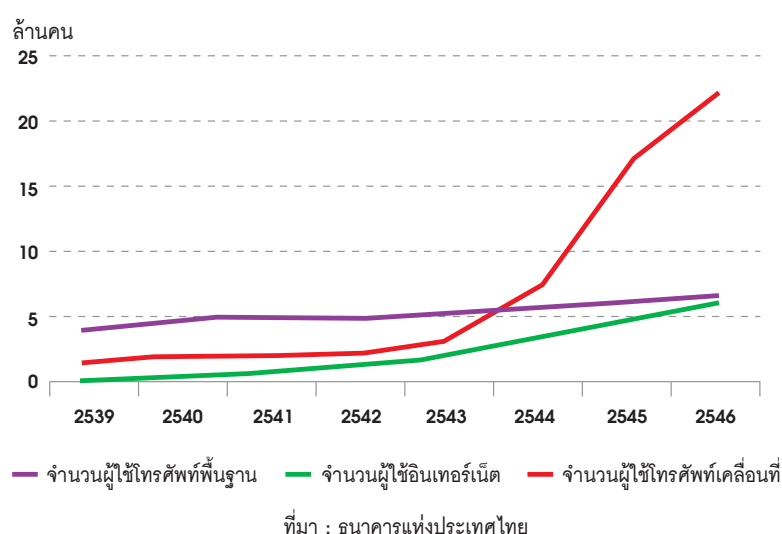

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

⁹ บัตรเครดิตของผู้ประกอบการที่มีไซ้สถาบันการเงิน ได้แก่ บ.เจเนอรัล คาร์ด เซอร์วิสเชส บ.เซทเทเลม (ประเทศไทย) บ.ไดเนอรัส คลับ (ประเทศไทย) บ.เทลโก้ คาร์ด เซอร์วิสเชส บ.อเมริกัน เอ็กซ์เพรส (ไทย) บ.อ็อน อินสินทรัพย์ (ไทยแลนด์) บ.เอไอจีคาร์ด (ประเทศไทย)

3.1.4 ผู้ใช้บริการโทรศัพท์พื้นฐาน โทรศัพท์เคลื่อนที่ และอินเทอร์เน็ต

ภาพที่ 7 : จำนวนผู้ใช้โทรศัพท์พื้นฐาน โทรศัพท์เคลื่อนที่ และอินเทอร์เน็ต

การใช้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ผู้บริโภคสามารถเลือกทำรายการต่างๆ ด้านการชำระเงินได้ด้วยตนเอง โดยสามารถเลือกใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ (Telephone Banking) ผ่านทางเครือข่ายโทรศัพท์พื้นฐาน ใช้บริการธนาคารทางอินเทอร์เน็ตผ่านทางเครือข่ายเชื่อมโยงอินเทอร์เน็ต และรวมทั้งบริการที่เริ่มได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นในปี 2547 คือบริการชำระเงินผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ (Mobile Payment) เช่น บริการ m-PAY ของ บริษัท เอไอเอส จำกัด (มหาชน)

โทรศัพท์พื้นฐาน มีผู้ให้บริการ 3 ราย คือ บริษัท ทศท. คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) หรือ องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย บริษัท เทเลคอมเอเชีย จำกัด (มหาชน) หรือ ทีเอ และบริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) ในปี 2547 มีอัตราการขยายตัวเพียงร้อยละ 2 โดยมีผู้ให้บริการ 6.79 ล้านราย ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 10 ของจำนวนประชากรทั้งประเทศ แบ่งออกเป็นเลขหมายของ ทศท. จำนวน 3.68 ล้านเลขหมาย เลขหมายของ ทีเอ จำนวน 1.88 ล้านเลขหมาย และเลขหมายของ ทีทีแอนด์ที 1.23 ล้านเลขหมาย

3 ข้อมูลและสถิติในระบบการชำระเงิน

5 4

สาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่มีผลทำให้โทรศัพท์พื้นฐานมีการขยายตัวเพียงเล็กน้อยเป็นผลมาจากความนิยมใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ที่มีความสะดวกมากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการปรับลดค่าโทรศัพท์เคลื่อนที่ลง ยิ่งทำให้ยอดขายโทรศัพท์เคลื่อนที่ซึ่งได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นไปอีก อย่างไรก็ตามจุดแข็งของโทรศัพท์พื้นฐานก็คือความสามารถในการช่วยเชื่อมต่อการใช้อินเทอร์เน็ต ที่ยังคงมีอัตราค่าบริการต่ำที่สุดและมีประสิทธิภาพสูงที่สุดอยู่

โทรศัพท์เคลื่อนที่ มีผู้ให้บริการจำนวน 6 ราย คือ บริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน) บริษัท โทเทิล แอ็คเซ็ส คอมมูนิเคชั่น จำกัด (มหาชน) บริษัท ทศท. คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) บริษัท ดิจิตอลโฟน จำกัด บริษัท ทู คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) และการสื่อสารแห่งประเทศไทย ในปี 2547 ยังคงได้รับความนิยมเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีผู้ใช้บริการทั้งสิ้น 27.37 ล้านราย คิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 43 ของจำนวนประชากรทั้งประเทศ มีอัตราการขยายตัวสูงถึงร้อยละ 22 โดยส่วนใหญ่จะเป็นผู้ใช้ในระบบ **Prepaid** ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 22.38 ล้านราย เพิ่มขึ้นจากจำนวน 18.03 ล้านรายในปี 2546 ในขณะที่จำนวนผู้ใช้ในระบบ **Postpaid** มีจำนวนเพียง 4.99 ล้านราย เพิ่มขึ้นจากจำนวน 4.35 ล้านรายในปี 2546 เพียงเล็กน้อย

บริการอินเทอร์เน็ต มีผู้ให้บริการทั้งสิ้น 18 ราย ที่ได้รับสัมปทานการให้บริการจาก กสท. ในปี 2547 มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นเล็กน้อย โดยจากข้อมูลในรายงานผลการสำรวจกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยประจำปี 2547 ของศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ พบว่ามีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั้งสิ้นประมาณ **6.97** ล้านคน หรือ ร้อยละ **11** ของประชากรทั้งประเทศซึ่งเป็นจำนวนที่ใกล้เคียงกับจำนวนผู้ใช้โทรศัพท์พื้นฐาน สาเหตุประการสำคัญที่ทำให้บริการอินเทอร์เน็ตยังได้รับความนิยมในอัตราที่ไม่สูงนักสืบเนื่องมาจากอัตราค่าบริการที่ยังถือว่าสูงและการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตจำเป็นต้องอาศัยอุปกรณ์อื่นซึ่งมีราคาแพง เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ และโมเด็ม

3.2 การใช้เงินสด

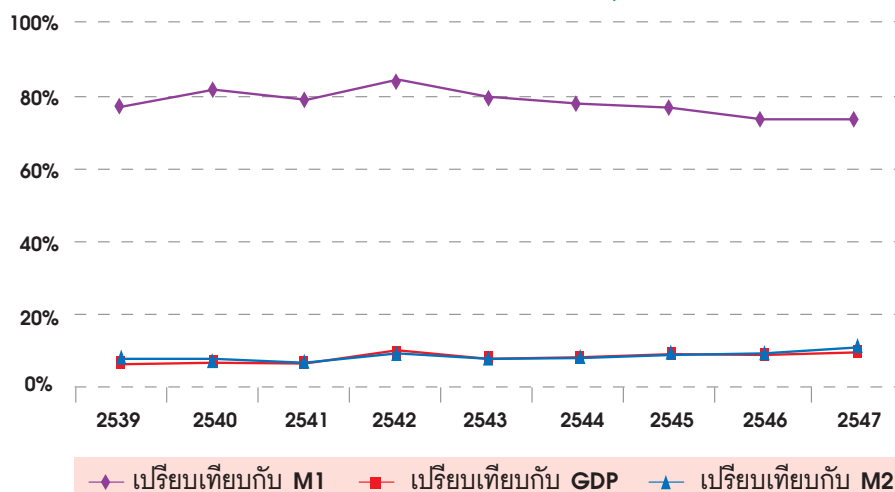
ปริมาณเงินสดหมุนเวียนต่อจำนวนประชากรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามภาวะการขยายตัวทางเศรษฐกิจหรือผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) โดยปริมาณเงินสดหมุนเวียนต่อจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นจาก 8,587 บาท ในปี 2546 เป็น 9,450 บาท ในปี 2547 ในขณะที่ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ต่อจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นจาก 94,616 บาท เป็น 103,805 บาท ตามลำดับ (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3
ปริมาณเงินสดและผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP)

	2542	2543	2544	2545	2546	2547
ปริมาณเงินสดหมุนเวียนต่อจำนวนประชากร (บาท)	7,559	6,493	7,004	7,807	8,587	9,450
ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ราคาปีปัจจุบันต่อจำนวนประชากร (บาท)	75,204	79,456	82,238	85,981	94,616	103,805

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ภาพที่ 8 : ปริมาณเงินสดเปรียบเทียบกับ GDP, M1 และ M2

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

3 ข้อมูลและสถิติในระบบการชำระเงิน

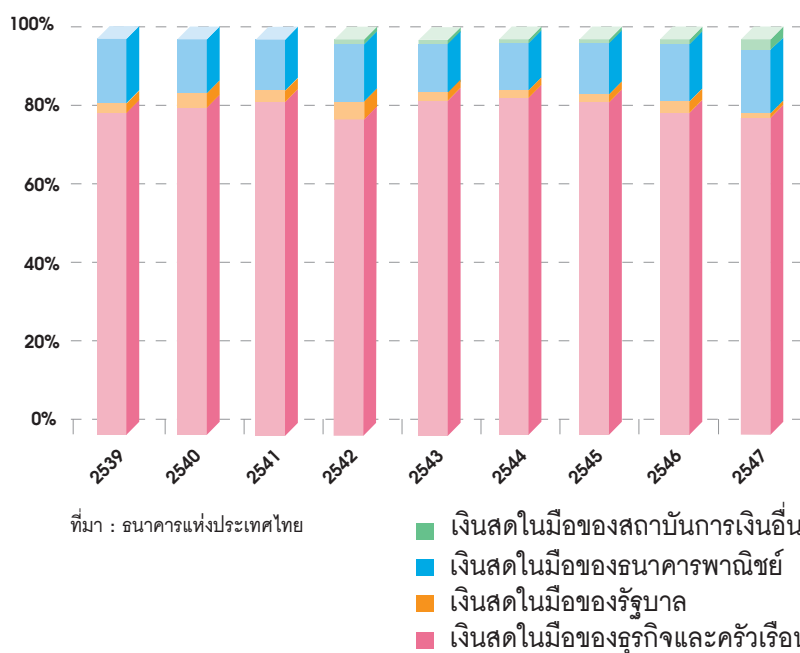
5 6

เมื่อพิจารณาสัดส่วนของปริมาณเงินสดเทียบกับ GDP (ภาพที่ 8) จะพบว่าสัดส่วนดังกล่าวมีอัตราคงที่เท่ากับร้อยละ 9.1 ตั้งแต่ปี 2545 เป็นต้นมา โดยเมื่อพิจารณาองค์ประกอบของเงินสดทั้งหมด (ภาพที่ 9) จะเห็นได้ว่าสัดส่วนของปริมาณเงินสดที่หมุนเวียนในมือของประชาชน¹⁰ เพิ่มขึ้นเล็กน้อย อย่างไรก็ตาม สัดส่วนตัวเลขที่น่าสนใจคือปริมาณเงินสดที่หมุนเวียนในมือรัฐบาลซึ่งมีจำนวนลดลงอย่างมากเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2546 ในขณะที่เงินสดในมือของธนาคารพาณิชย์กลับเพิ่มขึ้นจากปี 2546 กว่าเท่าตัว ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นผลมาจากการบริหารจัดการเงินสดรูปแบบใหม่ของ ธปท. ที่ยกเลิกบทบาทของคลังจังหวัดในฐานะผู้แทนของ ธปท. ในการรับฝากถอนเงินจากธนาคารพาณิชย์ในเขตใกล้เคียง โดยให้ธนาคารพาณิชย์รับผิดชอบในการจัดการด้านเงินสดด้วยตนเองเป็นผลให้เงินสดที่อยู่ที่คลังจังหวัดซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐบาลมีจำนวนลดลง ในขณะที่เงินสดที่อยู่ในมือธนาคารพาณิชย์มีจำนวนสูงขึ้น นอกจากนี้เมื่อพิจารณาแนวโน้มการใช้เงินสดจากสัดส่วนของปริมาณเงินสดเทียบกับ M1¹¹ ซึ่งแสดงถึงแนวโน้มของการใช้เงินสดเทียบกับการใช้สื่อการชำระเงินอื่นผ่านทางบัญชีเงินฝากเพื่อเรียกของธนาคารพาณิชย์ จะพบว่าสัดส่วนดังกล่าวมีแนวโน้มลดลงตั้งแต่ปี 2542 จากร้อยละ 84 เหลือเพียงร้อยละ 73 ในปี 2547 ซึ่งแสดงถึงแนวโน้มของการใช้สื่อการชำระเงินอื่นผ่านทางบัญชีเงินฝากเพื่อเรียกของธนาคารพาณิชย์เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

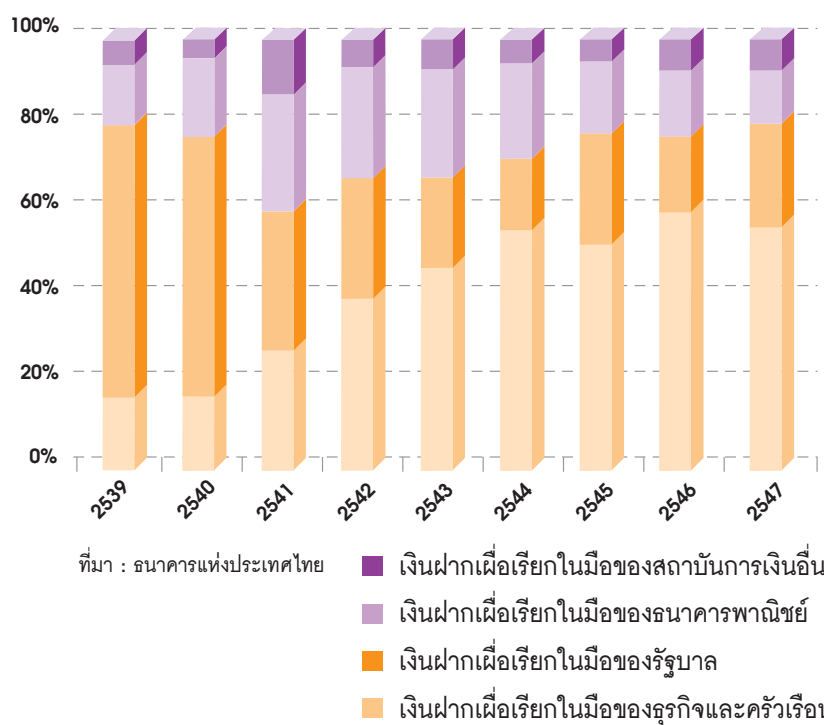
¹⁰ ปริมาณเงินสดที่หมุนเวียนในมือของประชาชน หมายถึง ปริมาณเงินสดในมือของธุรกิจและครัวเรือน

¹¹ M1 หมายถึง ปริมาณเงินสดที่หมุนเวียนในมือของประชาชน และเงินฝากเพื่อเรียกของธุรกิจและครัวเรือนที่ระบบธนาคารพาณิชย์

ภาพที่ 9 : องค์ประกอบของเงินสดในมือ

ภาพที่ 10 : องค์ประกอบของเงินฝากเพื่อเรียก

3 ข้อมูลและสถิติในระบบการชำระเงิน

5 8

ตารางที่ 4
เปรียบเทียบข้อมูลสัดส่วนปริมาณเงินสดเทียบกับ GDP และ M1
ของประเทศต่างๆ ในปี 2547

ปี 2547	สัดส่วนของปริมาณเงินสด เทียบกับ GDP	สัดส่วนของปริมาณเงินสด เทียบกับ M1
เกาหลีใต้	2.40	5.80
อินโดนีเซีย	5.29	42.24
ฟิลิปปินส์	5.46	46.67
ไต้หวัน	6.18	9.28
มาเลเซีย	6.66	25.57
สิงคโปร์	8.07	33.15
ไทย	9.21	74.23
ฮ่องกง	10.48	30.93
ญี่ปุ่น	14.6	nav.

ที่มา: www.adb.org (Asian Development Bank's website)

เมื่อเปรียบเทียบปริมาณการใช้เงินสดในกลุ่มประเทศในเอเชีย 9 ประเทศ (ตารางที่ 4) จะเห็นว่าประเทศไทยมีสัดส่วนปริมาณเงินสดเทียบกับ GDP อยู่ในระดับสูง โดยประเทศในกลุ่มที่มีสัดส่วนปริมาณเงินสดเทียบกับ GDP ในระดับที่สูง ได้แก่ ญี่ปุ่น ฮ่องกง ไทย และ สิงคโปร์ ซึ่งมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 14.6 10.48 9.21 และ 8.07 ตามลำดับ โดยที่ผ่านมามีทั้ง 4 ประเทศมีสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นจากปี 2544 ในขณะที่ประเทศที่มีสัดส่วนปริมาณเงินสดเทียบกับ GDP ในระดับต่ำที่สุดในกลุ่มคือ เกาหลีใต้ มีสัดส่วนคิดเป็นเพียงร้อยละ 2.40

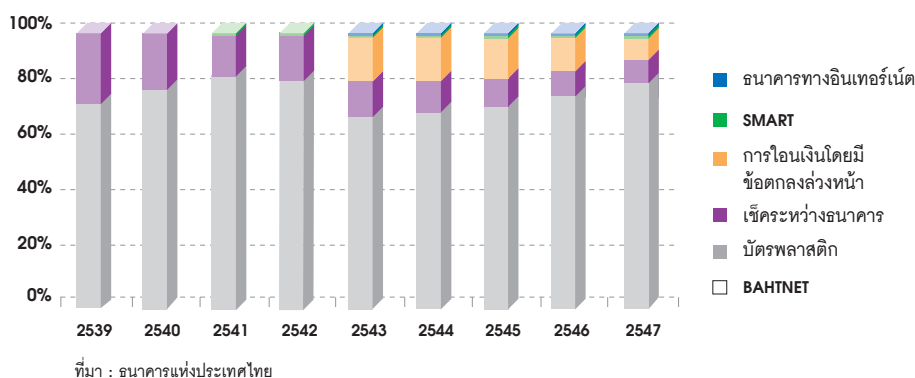
ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบการใช้เงินสดเทียบกับสื่อการชำระเงินอื่นๆ โดยพิจารณาจากสัดส่วนปริมาณเงินสดเทียบกับ M1 พบว่าสัดส่วนการใช้เงินสดของไทยอยู่ในระดับสูงที่สุด โดยมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 74.23 อย่างไรก็ตามสัดส่วนดังกล่าวมีแนวโน้มลดลงจากปี 2544 แสดงให้เห็นถึงการหันมาใช้บริการสื่อการชำระเงินอื่นๆ ทดแทนเงินสดมากขึ้น

ปัจจุบันประเทศไทยอยู่ระหว่างพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการทางด้านอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างสะดวกมากขึ้น และในขณะเดียวกันธนาคารพาณิชย์ก็ได้ส่งเสริมบริการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างจริงจัง ทั้งบริการธนาคารทางอินเทอร์เน็ต บริการธนาคารทางโทรศัพท์มือถือและบริการโอน/ชำระเงินทาง ATM ฯ เพื่อช่วยลดต้นทุนการดำเนินงานของสาขา ซึ่งจะช่วยลดการใช้เงินสดและเพิ่มการใช้บริการสื่อการชำระเงินประเภทอื่น ๆ มากขึ้นในอนาคต

3.3 สื่อการชำระเงินอื่นๆ ที่ไม่ใช่เงินสด

ระบบการชำระเงินและสื่อการชำระเงินที่ไม่ใช่เงินสด ประกอบด้วย ระบบการโอนเงินมูลค่าสูงหรือระบบบาทเน็ต (BAHTNET) และระบบการโอนเงินสำหรับรายย่อย ได้แก่ ระบบการหักบัญชีเช็คระหว่างธนาคาร การโอนเงินรายย่อยระหว่างธนาคาร (SMART) การโอนเงินโดยมีข้อตกลงล่วงหน้าของธนาคารพาณิชย์ (Pre-authorized Direct Credit/Direct Debit) บัตรพลาสติก ได้แก่ บัตร ATM บัตรเดบิต และบัตรเครดิต และธนาคารทางอินเทอร์เน็ต

ภาพที่ 11 : เปรียบเทียบสัดส่วนปริมาณรายการการใช้สื่อการชำระเงินต่างๆ

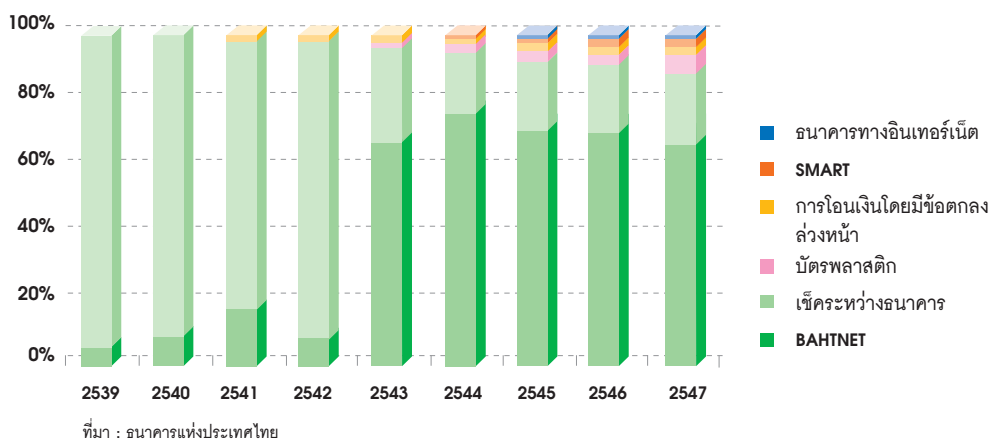
3 ข้อมูลและสถิติในระบบการชำระเงิน

60

การทำธุรกรรมด้านการชำระเงินผ่านระบบและสื่อการชำระเงินทุกประเภทมีปริมาณและมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น โดยเมื่อพิจารณาด้านปริมาณ (ภาพที่ 11) บัตรพลาสติกยังเป็นสื่อที่ได้รับความนิยมมากที่สุดและมีการใช้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทดแทนสื่ออื่นๆ ทำให้ในปี 2547 สัดส่วนของบัตรพลาสติกเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 75 ในปี 2546 เป็นร้อยละ 80 ในขณะที่เช็คระหว่างธนาคาร และการโอนเงินโดยมีข้อตกลงล่วงหน้า แม้จะมีรายการเพิ่มขึ้น แต่สัดส่วนการใช้เทียบกับสื่อการชำระเงินทั้งหมดกลับมีแนวโน้มลดลง

เมื่อพิจารณาในด้านมูลค่า (ภาพที่ 12) การโอนเงินผ่านระบบบาทเนตยังคงมีสัดส่วนสูงที่สุด แต่ลดลงจากร้อยละ 73 ในปี 2546 เหลือร้อยละ 68 ในปี 2547 ในขณะที่สื่อการชำระเงินที่มีสัดส่วนรองลงมา ได้แก่ เช็คระหว่างธนาคาร บัตรพลาสติกและการโอนเงินโดยมีข้อตกลงล่วงหน้า มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นตามลำดับจากร้อยละ 20 3 และ 3 ในปี 2546 เป็นร้อยละ 23 4 และ 4 ในปี 2547

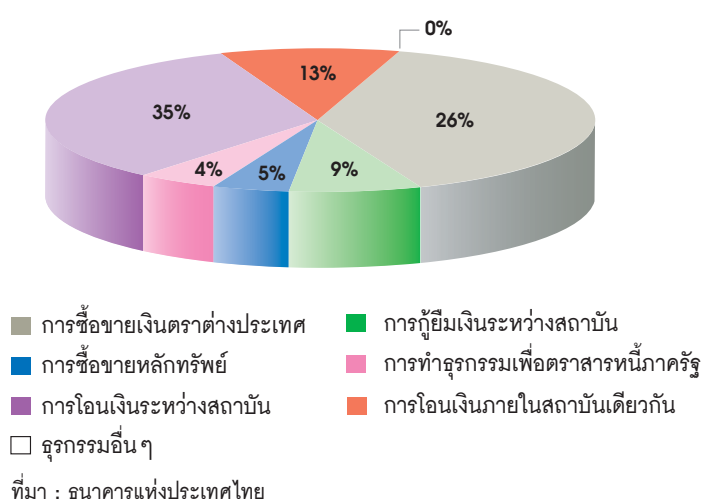
ภาพที่ 12 : เปรียบเทียบสัดส่วนมูลค่าการใช้สื่อการชำระเงินต่างๆ

3.3.1 ระบบการโอนเงินมูลค่าสูง

การโอนเงินผ่านระบบบาทเน็ต (BAHTNET : **B**ank of Thailand **A**utomated **H**igh-Value Transfer **N**ETwork) ในปี 2547 มีมูลค่าเฉลี่ยประมาณ 3 แสนล้านบาทต่อวัน โดยมีปริมาณการโอนเฉลี่ย 5 พันรายการต่อวัน ธุรกิจหลักของการโอนเงินผ่านระบบบาทเน็ตแยกตามประเภทธุรกิจแบ่งออกได้เป็น 7 ประเภท ได้แก่ การโอนเงินระหว่างสถาบัน (Interbank Funds Transfer) การซื้อขายเงินตราต่างประเทศ (Foreign Exchange Trading) การกู้ยืมเงินระหว่างสถาบัน (Interbank Loan) การโอนเงินภายในสถาบันเดียวกัน (Internal Funds Transfer) การซื้อขายหลักทรัพย์ (Securities Trading) การทำธุรกรรมเพื่อตราสารหนี้ภาครัฐ (Government Securities Settlement) และธุรกรรมอื่นๆ

ภาพที่ 13 : มูลค่าการโอนเงินผ่านบาทเน็ตแยกตามประเภทธุรกิจ

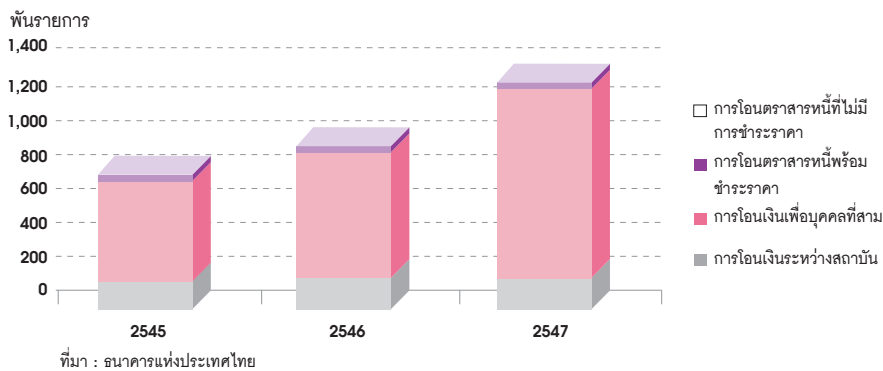

3 ข้อมูลและสถิติในระบบการชำระเงิน

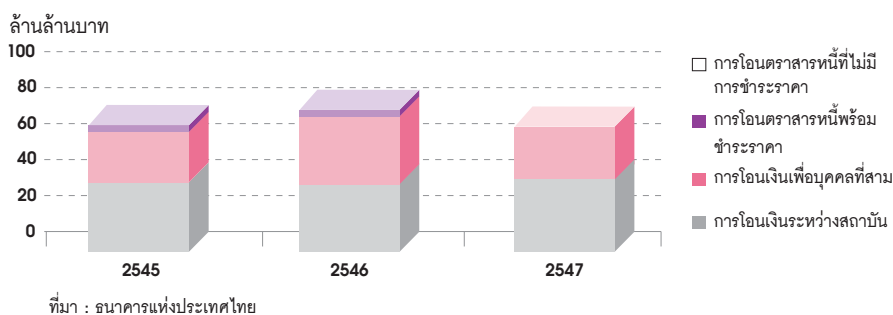
6 2

ในปี 2547 ธุรกิจที่มีมูลค่าการโอนเงินผ่านระบบสูงที่สุด คือ ธุรกิจการโอนเงินระหว่างสถาบัน คิดเป็นร้อยละ 35 ของการโอนเงินผ่านระบบบาทเน็ตทั้งหมด รองลงมาคือ ธุรกิจการซื้อขายเงินตราต่างประเทศ คิดเป็นร้อยละ 26 รองลงมาคือธุรกิจการโอนเงินภายในสถาบันเดียวกัน ร้อยละ 13 ที่เหลือคือธุรกิจการกู้ยืมเงินระหว่างสถาบัน ธุรกิจการซื้อขายหลักทรัพย์ ธุรกิจเพื่อตราสารหนี้ภาครัฐ และอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 9 5 4 และ 0 ตามลำดับ (ภาพที่ 13)

ภาพที่ 14 : ปริมาณรายการต่างๆ ของการโอนเงินและโอนตราสารหนี้ผ่านระบบบาทเน็ต

ภาพที่ 15 : มูลค่ารายการต่างๆ ของการโอนเงินและโอนตราสารหนี้ผ่านระบบบาทเน็ต

เมื่อเปรียบเทียบการโอนเงินและโอนตราสารหนี้พร้อมชำระราคาผ่านระบบบาทเนตกับปีที่ผ่านมา มูลค่าลดลงจาก 78.1 ล้านล้านบาทในปี 2546 เหลือเพียง 73.5 ล้านล้านบาทในปี 2547 ในขณะที่ปริมาณรายการเพิ่มขึ้นจาก 964 พันรายการในปี 2546 เป็น 1,209 พันรายการในปี 2547 ทั้งนี้ เป็นผลมาจากธุรกรรมการโอนเงินเพื่อบุคคลที่สามที่มีปริมาณเพิ่มขึ้นจาก 748 พันรายการ เป็น 1,003 พันรายการ ในขณะที่มูลค่าลดลงจาก 38.6 ล้านล้านบาท เหลือ 28.7 ล้านล้านบาท ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการโอนเงินของผู้ที่มีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ (Non-resident : NR) ที่มีปริมาณรายการโอนเงินเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 50 แต่มูลค่ากลับลดลงถึงร้อยละ 45

ปริมาณการโอนเงินของผู้ที่มีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่มูลค่าต่อรายการต่ำกว่าห้าแสนบาท ซึ่งธุรกรรมที่มีมูลค่าต่ำกว่าห้าแสนบาทดังกล่าวเพิ่มขึ้นจากปีก่อนถึง 2 เท่า ในขณะที่ปริมาณธุรกรรมของผู้ที่มีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศที่มีมูลค่าสูงๆ กลับลดลง จึงส่งผลให้ธุรกรรมการโอนเงินผ่านระบบบาทเนตโดยรวมมีมูลค่าลดลง

3.3.2 ระบบการหักบัญชีเช็คระหว่างธนาคาร

ระบบการหักบัญชีเช็คระหว่างธนาคาร ประกอบด้วย ระบบการหักบัญชีเช็คระหว่างธนาคารในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล (Electronic Cheque Clearing System : ECS) ระบบการหักบัญชีเช็คของสำนักหักบัญชีในต่างจังหวัด (Provincial Cheque) และระบบการหักบัญชีเช็คเรียกเก็บข้ามเขตสำนักหักบัญชี (Bill for Collection : B/C)

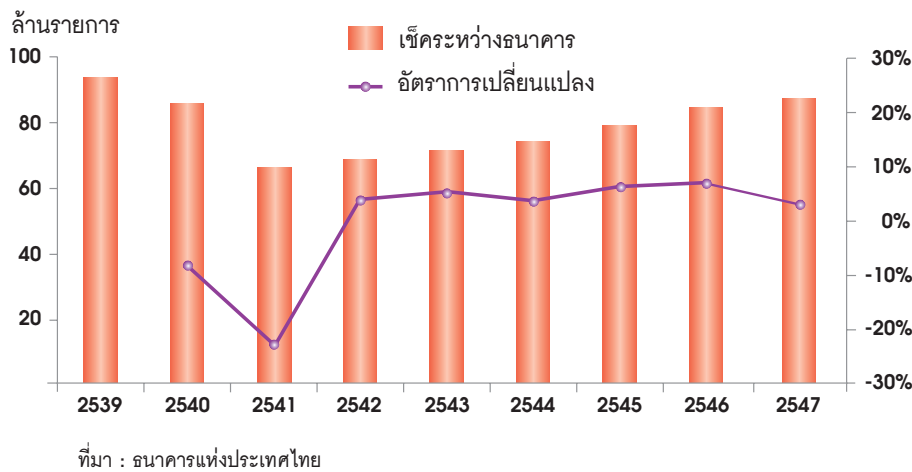
ในปี 2547 มีปริมาณการใช้เช็คเฉลี่ยต่อวันประมาณ 354,763 ฉบับ โดยมูลค่าเฉลี่ยประมาณ 101 พันล้านบาทต่อวัน ปริมาณการใช้เช็คเฉลี่ยต่อจำนวนประชากรทั้งหมดยังคงมีอัตราเท่ากับปีที่ผ่านมา คือ 1.5 ฉบับต่อคนต่อปี โดยมูลค่าเฉลี่ยของเช็ค 1 ฉบับ มีมูลค่าประมาณ 287,251 บาท

3 ข้อมูลและสถิติในระบบการชำระเงิน

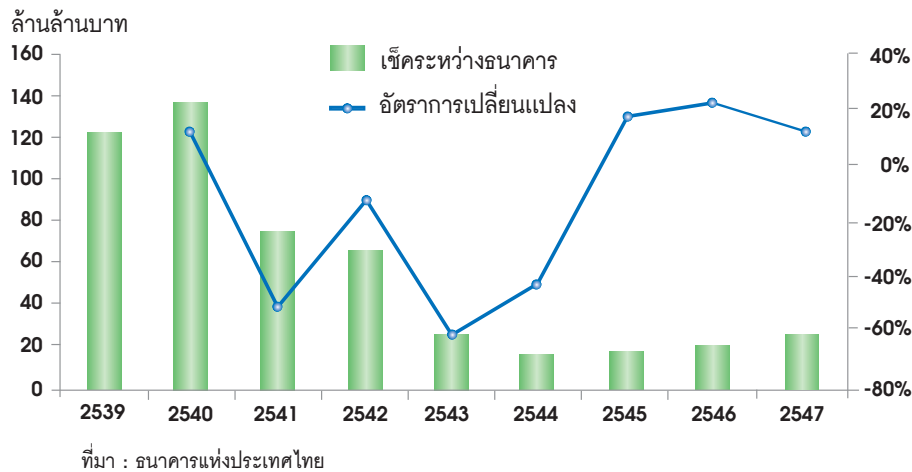
6 4

ปริมาณเช็คระหว่างธนาคารเพิ่มขึ้นจาก 84.6 ล้านฉบับในปี 2546 เป็น 86.9 ล้านฉบับในปี 2547 แม้ว่าปริมาณการใช้เช็คโดยรวมยังคงเพิ่มขึ้นตามภาวะเศรษฐกิจที่ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าปริมาณการใช้เช็คเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลงจากร้อยละ 7 ในปี 2546 เหลือเพียงร้อยละ 3 ในปี 2547 (ภาพที่ 16)

ภาพที่ 16 : ปริมาณรายการเช็คระหว่างธนาคาร

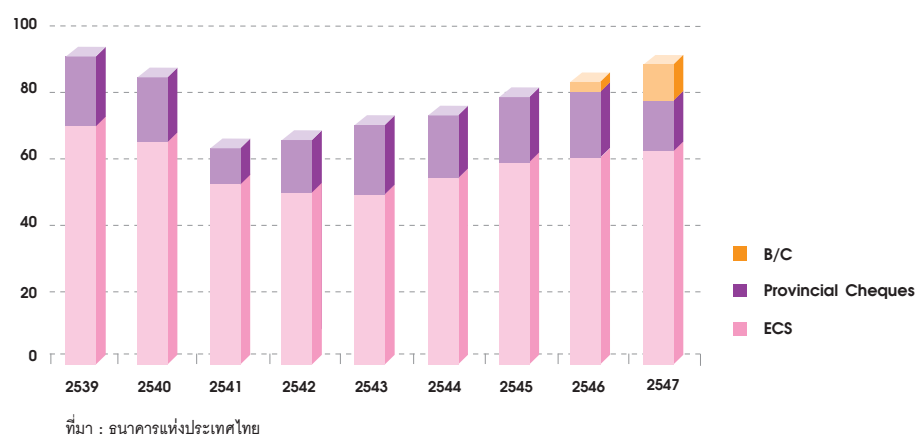
ภาพที่ 17 : มูลค่าเช็คระหว่างธนาคาร

มูลค่าเช็คระหว่างธนาคารเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลงเช่นเดียวกับปริมาณ โดยในปี 2547 มูลค่าเช็คระหว่างธนาคารเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 14 จากร้อยละ 17 ในปี 2546 (ภาพที่ 17) โดยเช็คข้ามเขตสำนักหักบัญชีมีอัตราการเพิ่มของมูลค่าสูงที่สุดถึงร้อยละ 149 เช็คในเขตกรุงเทพฯ และปริมาณลดร้อยละ 14 และเช็คของสำนักหักบัญชีในต่างจังหวัดร้อยละ 6

การลดระยะเวลาเรียกเก็บเช็คข้ามเขตสำนักหักบัญชี (B/C) จาก กทม. และปริมาณลดไปทั่วประเทศจาก 6 วันทำการเหลือเพียง 3 วันทำการ ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2546 มีผลทำให้ปริมาณเช็คข้ามเขตสำนักหักบัญชี มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในขณะที่เช็คของสำนักหักบัญชีในต่างจังหวัดมีแนวโน้มลดลง โดยเช็คเรียกเก็บข้ามเขตสำนักหักบัญชีมีปริมาณเพิ่มขึ้นถึง 2.5 เท่าในปี 2547 จาก 2.7 ล้านฉบับในปี 2546 เป็น 6.6 ล้านฉบับในปี 2547 ส่วนเช็คของสำนักหักบัญชีในต่างจังหวัดมีปริมาณลดลงถึงร้อยละ 17 จาก 19.9 ล้านฉบับในปี 2546 เหลือ 16.5 ล้านฉบับในปี 2547 ส่วนเช็คในเขตกรุงเทพฯ และปริมาณลดมีปริมาณเพิ่มขึ้นเล็กน้อยเพียงร้อยละ 3 (ภาพที่ 18)

ภาพที่ 18 : ปริมาณรายการเช็คระหว่างธนาคารประเภทต่าง ๆ

3 ข้อมูลและสถิติในระบบการชำระเงิน

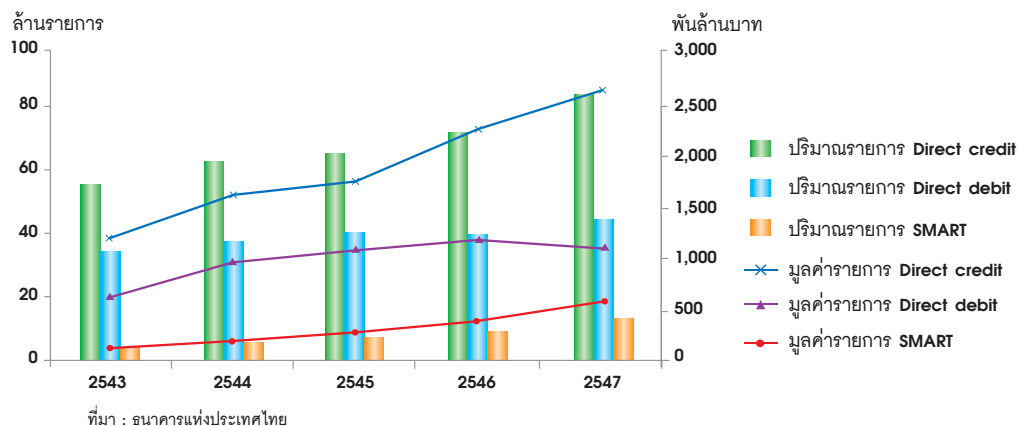
6 6

สัดส่วนของปริมาณและมูลค่าเช็คในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลในปี 2547 ยังอยู่ในอัตราเท่ากับปีที่ผ่านมา คือ ร้อยละ 73 และ 91 ตามลำดับ ส่วนเช็คของสำนักหักบัญชีในต่างจังหวัดมีสัดส่วนของปริมาณและมูลค่ารองลงมาเท่ากับร้อยละ 23 และ 8 สำหรับเช็คข้ามเขตสำนักหักบัญชีแม้ว่าจะมีอัตราเพิ่มทั้งในด้านปริมาณและมูลค่าถึงร้อยละ 150 แต่ยังคงมีสัดส่วนของปริมาณและมูลค่าเทียบกับเช็คทั้งหมดเพียงร้อยละ 3 และ 1 ตามลำดับ

3.3.3 ระบบการโอนเงินโดยมีข้อตกลงล่วงหน้า (Pre-authorized Direct Debit/ Direct Credit)

ระบบการโอนเงินโดยมีข้อตกลงล่วงหน้าเป็นระบบการโอนเงินสำหรับรายย่อยที่ต้องการโอนเงินมูลค่าไม่สูง ประเภทที่มีข้อตกลงล่วงหน้า มีวงดการชำระเงินที่แน่นอน และ/หรือมีปริมาณรายการจำนวนมากโดยสามารถเลือกใช้บริการการโอนเงินผ่านระบบการโอนเงินโดยมีข้อตกลงล่วงหน้าภายในธนาคารเดียวกันของธนาคารพาณิชย์ต่างๆ ซึ่งประกอบด้วยการทำรายการประเภทนำเงินเข้าบัญชี (Direct Credit เช่น เงินเดือน ค่าจ้าง เงินปันผล คืนภาษี ฯลฯ) และ การทำรายการประเภทหักบัญชีอัตโนมัติ (Direct Debit เช่น การชำระค่าสาธารณูปโภค ค่าเบี้ยประกัน ชำระค่าบัตรเครดิต ฯลฯ) และระบบการโอนเงินระหว่างธนาคารหรือระบบ SMART (ระบบ Media Clearing เดิม) ซึ่งดำเนินการโดย ธปท. และปัจจุบันให้บริการเฉพาะรายการประเภทนำเงินเข้าบัญชี (Direct Credit)

ภาพที่ 19 : ปริมาณรายการและมูลค่าของการโอนเงินโดยมีข้อตกลงล่วงหน้า

ในปี 2547 การโอนเงินโดยมีข้อตกลงล่วงหน้า มีมูลค่ารวมทั้งสิ้นประมาณ 4.3 ล้านล้านบาท หรือ ประมาณ 143 ล้านรายการ และประมาณร้อยละ 92 เป็นธุรกรรมการโอนเงินที่เกิดขึ้นภายในธนาคารเดียวกัน โดยรายการประเภทนำเงินเข้าบัญชี (Direct Credit) มีสัดส่วนสูงสุด คือมีสัดส่วนของจำนวนรายการและมูลค่า ประมาณร้อยละ 60

ส่วนการทำรายการผ่านระบบการโอนเงินระหว่างธนาคาร หรือระบบ SMART ยังคงมีอัตราการขยายตัวเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2547 มีปริมาณรายการ 11.8 ล้านรายการ คิดเป็นมูลค่า 553 พันล้านบาท ปริมาณรายการและมูลค่าขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 25 และ 43 ตามลำดับ โดยการโอนเงินประเภทเงินเดือน ค่าจ้าง บำเหน็จ บำนาญ เป็นรายการที่มีปริมาณการโอนสูงสุด ในขณะที่การโอนเงินเพื่อการชำระค่าสินค้าและบริการเป็นรายการที่มีมูลค่าการโอนสูงสุด

3.3.4 บัตรพลาสติก¹²

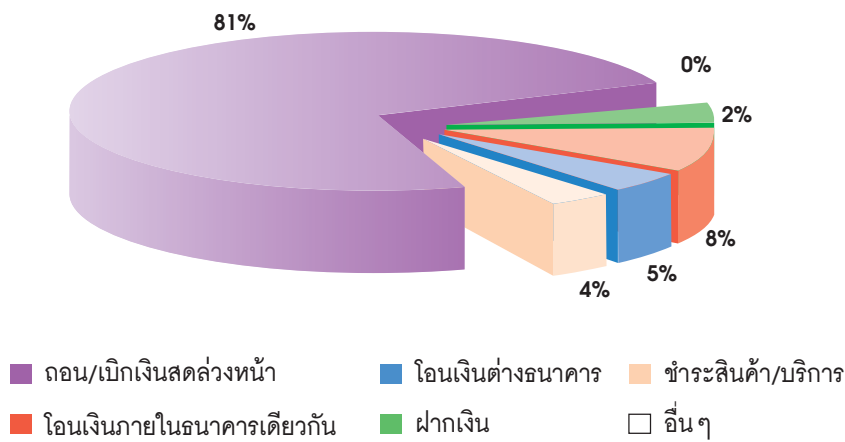
บัตรพลาสติก ในฐานะของสื่อการชำระเงินยังมีแนวโน้มที่จะได้รับความนิยมอย่างสูงต่อไปในอนาคตโดยเฉพาะอย่างยิ่งบัตรพลาสติกที่เรียกว่า **บัตรสมาร์ทการ์ด (Smart Card)** ที่มีการใช้ Chip ซึ่งมีความสามารถในการประมวลผลและเก็บข้อมูล รวมถึงความปลอดภัยที่สูงกว่าบัตรแบบแถบแม่เหล็กแบบที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน บัตรสมาร์ทการ์ด ยังสามารถผนวกการทำงานได้หลายหน้าที่ไว้ในบัตรใบเดียว หรือ ที่เรียกว่า Multi-application smart card จากคุณสมบัติที่กล่าว เชื่อว่าทั้งธนาคารพาณิชย์ และผู้ประกอบการโดยเฉพาะในธุรกิจค้าปลีก จะเริ่มให้ความสำคัญกับการให้ลูกค้าใช้จ่ายผ่านบัตรพลาสติกมากขึ้น

¹² หมายถึงบัตร ATM และบัตรเครดิต

3 ข้อมูลและสถิติในระบบการชำระเงิน

68

ภาพที่ 20 : สัดส่วนปริมาณรายการที่ทำผ่านเครื่อง ATM

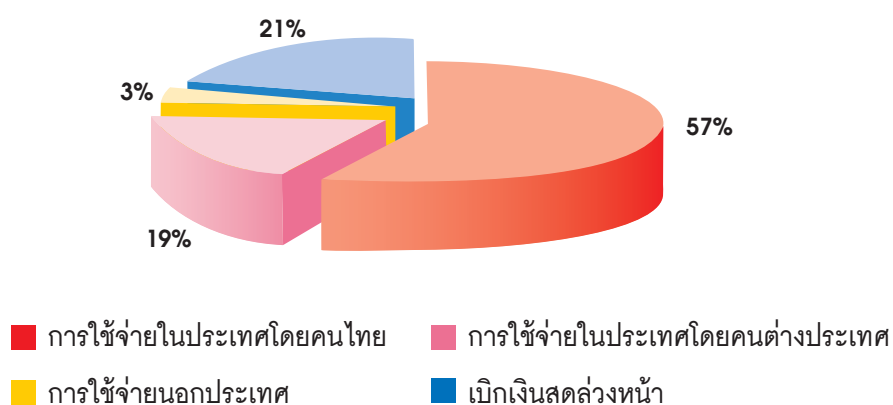
ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

บัตรพลาสติกที่มีการใช้มากที่สุดยังคงเป็นบัตร **ATM** ซึ่งในปี 2547 มีการใช้บัตร ATM จำนวน 523 ล้านรายการ และมีมูลค่ารวมทั้งสิ้น 2.1 ล้านล้านบาท ถึงแม้ว่าการทำรายการผ่านบัตร ATM ส่วนใหญ่ยังคงเป็นการถอนเงินสดแต่ก็มีสัดส่วนที่ลดลงในปี 2547 โดยลดลงจากร้อยละ 96 ของจำนวนรายการทั้งหมดในปี 2546 เหลือร้อยละ 85 ในปี 2547 เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของการทำรายการโอนเงินภายในธนาคารเดียวกันซึ่งมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 8 การโอนเงินต่างธนาคาร (ORFT) มีสัดส่วนร้อยละ 5 และการชำระค่าสินค้าและบริการผ่านเครื่อง ATM มีสัดส่วนร้อยละ 4 ของจำนวนรายการทั้งหมด

การใช้บริการโอนเงินต่างธนาคารผ่านตู้ ATM หรือบริการ ORFT (Online Retail Funds Transfer) เป็นบริการที่ได้รับความนิยมสูงอย่างต่อเนื่อง ในปี 2547 มีจำนวนรายการทั้งสิ้น 19 ล้านรายการ เพิ่มขึ้นจากจำนวน 14.1 ล้านรายการ ในปี 2546 หรือมีอัตราการขยายตัวถึงร้อยละ 35

ส่วนการทำรายการผ่านบัตรเครดิตในปี 2547 นั้น มีสัดส่วนของรายการไม่ต่างจากปี 2546 มากนัก กล่าวคือร้อยละ 76 ของรายการทั้งหมดเป็นการใช้จ่ายภายในประเทศ มีมูลค่าประมาณ 391.6 ล้านบาท แยกเป็นการใช้จ่ายโดยคนไทย ร้อยละ 57 และเป็นการใช้จ่ายโดยคนต่างประเทศ ร้อยละ 19 สำหรับการใช้จ่ายนอกประเทศผ่านบัตรเครดิตมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 3 หรือคิดเป็นมูลค่า 23.1 พันล้านบาท ในขณะที่การใช้บัตรเครดิตเพื่อเบิกเงินสดล่วงหน้ายังมีสัดส่วนที่สูงถึงร้อยละ 21 หรือ คิดเป็นมูลค่าสูงถึง 121.1 พันล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2546 เกือบเท่าตัว

ภาพที่ 21 : สัดส่วนปริมาณการทำรายการผ่านบัตรเครดิตในปี 2547
แยกตามประเภทต่างๆ

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

3 ข้อมูลและสถิติในระบบการชำระเงิน

70

ตารางที่ 5

รายละเอียดมูลค่าการทำรายการผ่านบัตรเครดิตในปี 2547 แยกตามประเภทต่างๆ

ประเภทบัตรเครดิต	จำนวนบัตร (ล้านใบ)	ปริมาณการใช้จ่ายในประเทศ (พันล้านบาท)			ปริมาณการใช้จ่ายในต่างประเทศ (พันล้านบาท)	การเบิกเงินสดล่วงหน้า (พันล้านบาท)	ปริมาณการใช้จ่ายรวม (พันล้านบาท)
		โดยคนไทย	โดยคนต่างประเทศ	รวม			
ธนาคารพาณิชย์	4.12	180.57	79.37	259.94	12.17	90.75	362.88
บริษัทประกอบธุรกิจบัตรเครดิตที่มีโฮลด์บ้านการเงิน	4.52	126.92	4.78	131.70	10.95	30.42	173.08
รวม	8.64	307.50	84.15	391.65	23.12	121.18	535.96

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

3.3.5 ธนาคารทางอินเทอร์เน็ต

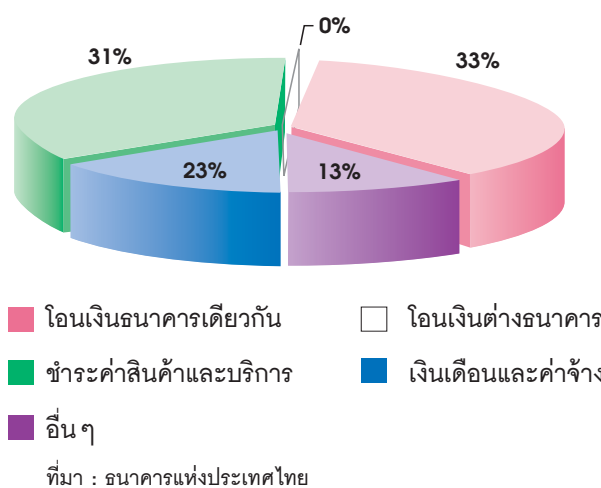
จำนวนผู้ใช้บริการธนาคารทางอินเทอร์เน็ต เพิ่มขึ้นอย่างมากจาก 398,965 ราย ในปี 2546 เป็น 2,514,395 รายในปี 2547 เนื่องจากการส่งเสริมให้มีการใช้บริการได้ง่ายและสะดวกขึ้นอย่างต่อเนื่องของธนาคารพาณิชย์ ส่งผลให้ผู้ใช้บริการเริ่มมีความนิยมและหันมาใช้บริการธนาคารทางอินเทอร์เน็ตมากขึ้น โดยมูลค่าการใช้บริการธนาคารทางอินเทอร์เน็ตในปี 2547 เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 106 จากมูลค่าเพียง 638 พันล้านบาทในปี 2546 เพิ่มเป็น 1,312 พันล้านบาทในปี 2547

ปริมาณและมูลค่าของการใช้บริการธนาคารทางอินเทอร์เน็ตที่มีสัดส่วนมากที่สุดเรียงตามลำดับ ได้แก่ การโอนเงินธนาคารเดียวกัน การชำระค่าสินค้าและบริการ และการจ่ายเงินเดือนและค่าจ้าง

เมื่อพิจารณาทางด้านมูลค่า การโอนเงินธนาคารเดียวกันมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 64 รองลงมาคือ การชำระค่าสินค้าและบริการ ร้อยละ 33 ที่เหลือคือการจ่ายเงินเดือนและค่าจ้าง ร้อยละ 2.7 อื่น ๆ ร้อยละ 0.2 และการโอนเงินต่างธนาคารซึ่งยังมีมูลค่าน้อยมากเพียงร้อยละ 0.02 หากพิจารณาในด้านปริมาณ การโอนเงินธนาคารเดียวกันและการชำระค่าสินค้าและบริการมีมูลค่าใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ

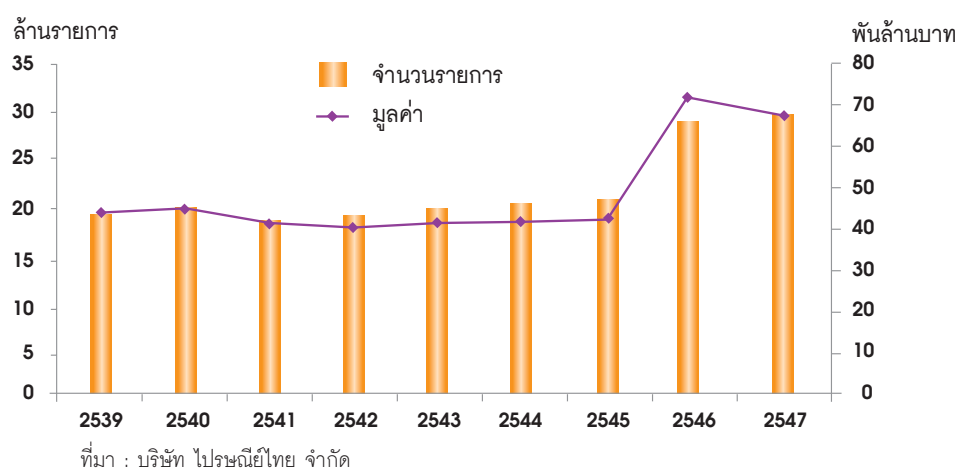
33 และ 31 ตามลำดับ รองลงมาคือ การจ่ายเงินเดือนและค่าจ้างร้อยละ 23 อื่นๆ ร้อยละ 13 และการโอนเงินต่างธนาคารมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 0.01 (ภาพที่ 22)

ภาพที่ 22 : ปริมาณรายการธนาคารทางอินเทอร์เน็ต

3.3.6 การชำระเงินผ่านระบบไปรษณีย์

ภาพที่ 23 : จำนวนรายการและมูลค่าการโอนเงินผ่านระบบไปรษณีย์

3 ข้อมูลและสถิติในระบบการชำระเงิน

7 2

การชำระเงินผ่านระบบไปรษณีย์ได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง ในปี 2547 มีจำนวนรายการทั้งสิ้น 29.15 ล้านรายการ เพิ่มขึ้นจากปี 2546 ซึ่งมี 28.11 ล้านรายการ (ภาพที่ 23) โดยมีมูลค่าการชำระเงินทั้งสิ้น 65.8 พันล้านบาท บริการที่มีอัตราการขยายตัวสูงที่สุดคือ บริการ Pay at Post มีอัตราการเติบโตถึงร้อยละ 23 โดยมีผู้ใช้บริการถึง 12.7 ล้านรายการ เพิ่มขึ้นจากจำนวน 10.3 ล้านรายการในปี 2546 โดยสามารถรับชำระค่าบริการประเภทต่างๆ ได้กว่า 90 ประเภท อัตราการขยายตัวที่สูงนี้สะท้อนถึงความต้องการของผู้บริโภคที่ต้องการช่องทางการชำระเงินที่สะดวกและกระจายอยู่ทั่วประเทศ และเริ่มมีผู้เข้ามาให้บริการในรูปแบบดังกล่าวมากขึ้น คู่แข่งที่สำคัญของบริการ Pay at Post ได้แก่ บริการเพย์พอยท์ และบริการเคาเตอร์เซอร์วิส

สำหรับบริการด้านการชำระเงินประเภทอื่นๆ ได้แก่ ธนาณัติในประเทศและต่างประเทศ ตัวแลกเงินไปรษณีย์ และไปรษณีย์เรียกเก็บ มีปริมาณการใช้บริการลดลงเล็กน้อยประมาณร้อยละ 4 ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากบริการทางการเงินอื่นๆ ได้เข้ามามีบทบาทมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งบริการโอนเงินของธนาคารผ่านระบบเอทีเอ็มทั้งที่เป็นรายการในธนาคารเดียวกันหรือข้ามธนาคารที่เรียกว่า ORFT ที่เพิ่มความสะดวกให้กับลูกค้าเป็นอย่างมาก

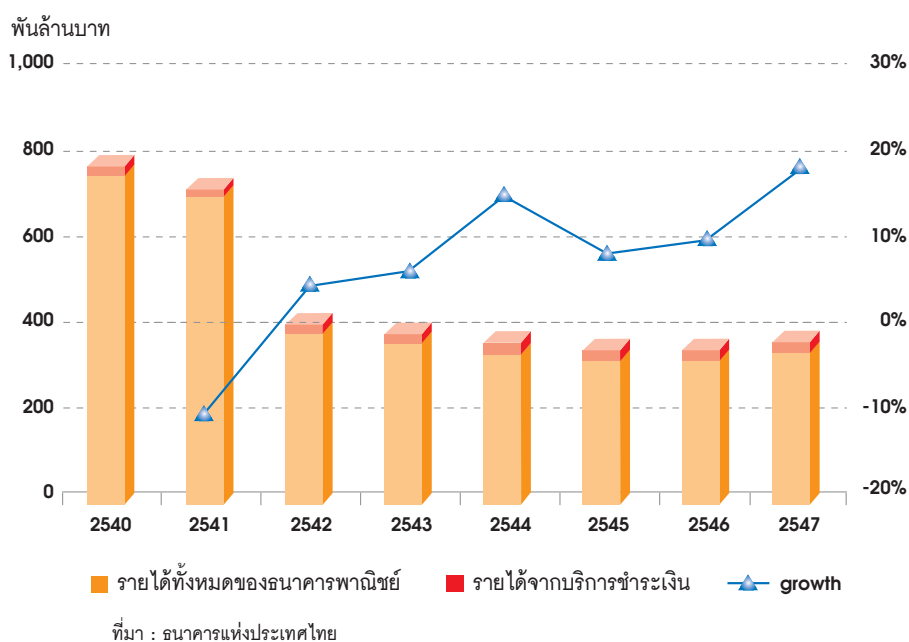
3.4 รายได้จากบริการด้านการชำระเงิน

รายได้จากบริการด้านการชำระเงินของธนาคารพาณิชย์ได้เพิ่มบทบาทขึ้นอย่างสำคัญต่อสัดส่วนรายได้ทั้งหมด เช่นเดียวกับแนวโน้มที่เกิดขึ้นกับธนาคารพาณิชย์ในต่างประเทศ ที่รายได้ที่ไม่ใช่ดอกเบี้ยหรือรายได้จากค่าธรรมเนียมและบริการซึ่งส่วนใหญ่ก็คือรายได้จากการให้บริการด้านการชำระเงินมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในขณะที่รายได้จากดอกเบี้ยและเงินผลมีแนวโน้มลดลง

รายได้จากบริการด้านการชำระเงินของธนาคารพาณิชย์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 15.6 พันล้านบาทในปี 2541 เป็น 29.8 พันล้านบาทในปี 2547 ทำให้สัดส่วนของรายได้จากบริการด้านการชำระเงินต่อรายได้ทั้งหมดเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 2 ในปี 2541 เป็นร้อยละ 9 ในปี 2547 อัตราการเพิ่มของรายได้จากบริการด้านการ

ชำระเงินเติบโตขึ้นอย่างก้าวกระโดดจากร้อยละ 9 ในปี 2545 เป็นร้อยละ 11 และ 19 ในปี 2546 และ 2547 ตามลำดับ โดยในปี 2547 รายได้จากบริการด้านการชำระเงินมีจำนวน 29.7 พันล้านบาท จากรายได้รวมทั้งสิ้น 346 พันล้านบาท (ภาพที่ 24)

ภาพที่ 24 : รายได้จากบริการด้านการชำระเงิน

แม้ว่ารายได้จากบริการด้านการชำระเงินจะมีอัตราการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนการให้บริการแล้ว รายได้จากบริการด้านการชำระเงินของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยยังคงต่ำกว่าต้นทุนของการให้บริการ โดยจากรายงานผลการศึกษาโครงการต้นทุนและค่าธรรมเนียมด้านการชำระเงินของธนาคารพาณิชย์ เมื่อเดือนตุลาคม 2547 โดยสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) พบว่าต้นทุนของการให้บริการด้านการชำระเงินของธนาคารพาณิชย์¹³ ในปี 2547 ซึ่งไม่รวมต้นทุนการดูแลและเก็บรักษาหลักทรัพย์

¹³ ต้นทุนของการให้บริการด้านการชำระเงินของธนาคารพาณิชย์ รวมรวมจากการประมาณการของธนาคารพาณิชย์ในโครงการต้นทุนและค่าธรรมเนียมด้านการชำระเงินฯ โดยคำนวณจากต้นทุนที่เกิดจากการให้บริการ ประกอบด้วยต้นทุนทางตรง (Direct cost) ได้แก่ ต้นทุนพนักงาน ต้นทุนคอมพิวเตอร์ฯ และต้นทุนทางอ้อม (Indirect cost) ได้แก่ ต้นทุนการตลาดและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ต้นทุนการบริหารจัดการต่างๆ และค่าสาธารณูปโภคฯ

3 ข้อมูลและสถิติในระบบการชำระเงิน

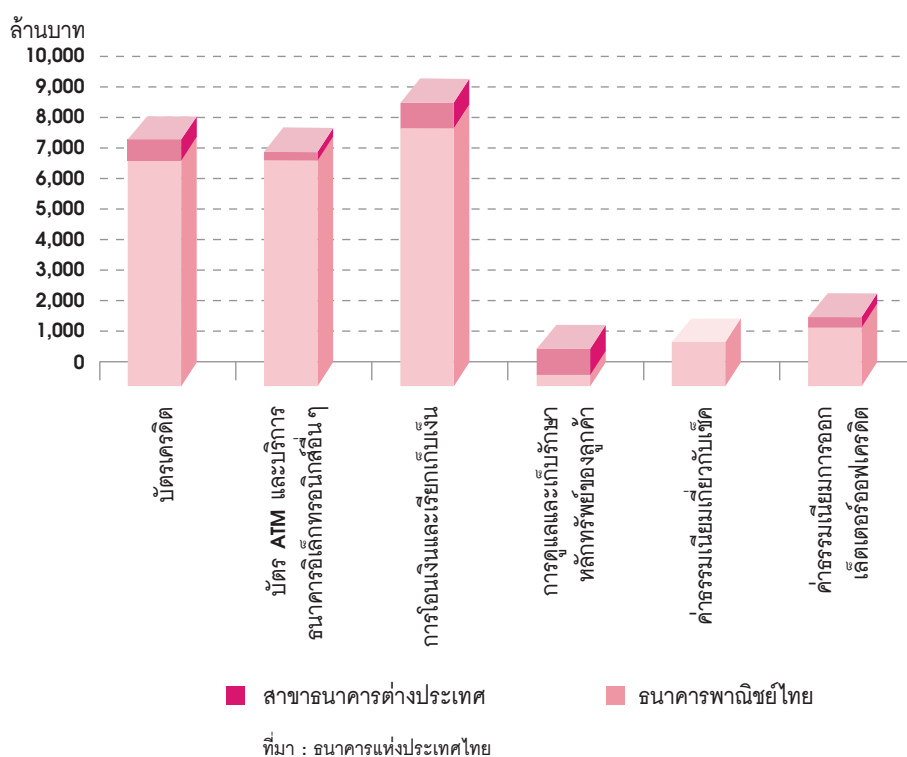
74

ของลูกค้า และต้นทุนการออกเล็ดเตอร์ออฟเครดิต รวมทั้งสิ้นประมาณ 28.6 พันล้านบาท ในขณะที่รายได้จากบริการด้านการชำระเงินโดยไม่รวมรายได้จากการดูแลและเก็บรักษาหลักทรัพย์ของลูกค้า และค่าธรรมเนียมการออกเล็ดเตอร์ออฟเครดิต รวมทั้งสิ้นเพียง 26.1 พันล้านบาท

ในปี 2547 ธนาคารพาณิชย์ไทยยังคงมีรายได้จากบริการด้านการชำระเงิน เป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 91 ของรายได้จากบริการด้านการชำระเงินของธนาคารพาณิชย์ทั้งหมด โดยรายได้จากบริการโอนเงินและเรียกเก็บเงิน มีอัตราการเพิ่มสูงถึงร้อยละ 40 ทำให้รายได้จากการโอนเงินและเรียกเก็บเงินมีสัดส่วนสูงสุดสำหรับรายได้จากบริการชำระเงินทั้งหมด แชนจ์หน้ารายได้จากบัตรเครดิตที่มีบทบาทอย่างสำคัญในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา เนื่องจากธนาคารพาณิชย์ไทยได้หันมาเน้นการให้บริการโอนเงินและเรียกเก็บเงินมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม รายได้ส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 86 ของธนาคารพาณิชย์ไทย ยังคงมาจากการให้บริการที่สำคัญคือ บริการโอนเงินและเรียกเก็บเงิน บริการบัตร ATM และบริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ และบัตรเครดิต โดยมีสัดส่วนร้อยละ 31 28 และ 27 ตามลำดับ ในขณะที่รายได้จากบริการด้านการชำระเงินของสาขาธนาคารต่างประเทศส่วนใหญ่มาจาก การดูแลและเก็บรักษาหลักทรัพย์ของลูกค้า การโอนเงินและเรียกเก็บเงิน และบัตรเครดิต โดยมีสัดส่วนร้อยละ 31 29 และ 23 ตามลำดับ (ภาพที่ 25)

ภาพที่ 25 : รายได้จากบริการด้านการชำระเงินแยกตามประเภทต่างๆ ในปี 2547

4

อภิธานศัพท์และคำย่อ

76

กรข.	คณะกรรมการระบบการชำระเงิน
รพท.	ธนาคารแห่งประเทศไทย
อชช.	คณะอนุกรรมการความร่วมมือเพื่อการชำระเงินแห่งชาติ
APACS	Association for Payments Settlement Services
ATM	Automated Teller Machine
BAHTNET	Bank of Thailand Automated High-value Transfer NET work หรือ ระบบการโอนเงินมูลค่าสูง
BIS	Bank for International Settlements หรือ ธนาคารเพื่อการชำระ หนี้ระหว่างประเทศ
B/C	Bill for Collection หมายถึง เช็คเรียกเก็บข้ามเขตสำนักหักบัญชี
BOS	Banknote Ordering System
CBA	Canadian Bankers Association
CPA	Canadian Payment Association
CPSS	Committee on Payment and Settlement Systems
CSS	Central Settlement System
DVP	Delivery versus Payment
ECB	European Central Bank
ECS	Electronic Cheque Clearing System หรือระบบการหักบัญชีเช็ค ระหว่างธนาคารในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล
EFTPOS	Electronic Funds Transfer at the Point of Sale
E-money	Electronic money
EMV	Europay, MasterCard and VISA

EPC	European Payments Council
FSAP	Financial Sector Assessment Program
GDP	Gross Domestic Product หรือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ราคาปัจจุบัน
GFMS	Government Fiscal Management Information System
ILF	Intraday Liquidity Facilities
IMF	International Monetary Funds หรือ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ
ITMX	Interbank Transaction Management and Exchange
KFTC	Korea Financial Telecommunications & Clearings Institute
MFT	Multilateral Funds Transfer
ORFT	Online Retail Funds Transfer
ROSCs	Reports on the Observance of Standards and Codes
RTGS	Real Time Gross Settlement
SIPS	Systemically Important Payment Systems
SMART	System for Managing Automated Retail Funds Transfer หรือ ระบบการโอนเงินรายย่อย
STP	Straight Through Processing
SWIPS	System-Wide Important Systems
TSD	Thailand Securities Depository Co., Ltd.

5

บรรณานุกรม

7 8

ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ "ข้อมูลผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2547" www.nectec.or.th

นางสาววัลยิตกอร์ กุลาดี นายณัฐวุฒิ อติรัตน์ ส่วนนโยบายและกำกับระบบการชำระเงิน ฝ่ายระบบการชำระเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย "ต้นทุนการจัดการธนบัตรของ ธปท.", กันยายน 2547

*ฝ่ายระบบการชำระเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย "จุลสารระบบการชำระเงิน", พฤศจิกายน 2547

*สายนโยบายการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย "รายงานเศรษฐกิจและการเงิน", มกราคม 2548

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) "รายงาน เรื่อง โครงการต้นทุนและค่าธรรมเนียมด้านการชำระเงินของธนาคารพาณิชย์", ตุลาคม 2547

กระทรวงการคลัง "ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (การประกอบธุรกิจบัตรเครดิตเงินอิเล็กทรอนิกส์)", ตุลาคม 2547

ศูนย์วิจัยสิทธิกรไทย จำกัด "กระแสทรรศน์ เรื่อง ไปรษณีย์ไทย ปรับตัวรับโลกดิจิทัล ปรับธุรกิจรับ FTA", ตุลาคม 2547

ศูนย์วิจัยสิทธิกรไทย จำกัด "กระแสทรรศน์ เรื่อง บัตรเครดิตครึ่งปีหลังปี 47 ชะลอ ไตรมาส 3 และไตรมาส 4", พฤศจิกายน 2547

ศูนย์วิจัยสิทธิกรไทย จำกัด "กระแสทรรศน์ เรื่อง ธุรกิจบัตรเครดิต มีโอกาสเติบโตถ้าเร่งทำตลาด", กันยายน 2547

ศูนย์วิจัยสิทธิกรไทย จำกัด "กระแสทรรศน์ เรื่อง ทิศทางไตรมาสแรกของไทย: ภายหลังจากการจัดตั้ง กทช.", สิงหาคม 2547

*Sayan Pariwat and Rungsun Hataiseree, Payment Systems Group, Bank of Thailand, "The Use of Cash, Check, and Electronic Payment Services in Thailand: Changes and Challenges for Efficiency Enhancement", Working Paper, 2004.

*Bank of Thailand "Payment 2004 : A Road Map for Thai Payment Systems", January 2002.

David Humphrey, "The Future of Cash: Falling Legal use and implications for Government Policy", July 2003.

David Humphrey, "Cost Reductions in Electronic Payments: The Roles of Consolidations, Economies of Scales, and Technical Change", 1999.

Ministry of Science and Technology and Ministry of Information and Communication Technology "ICT Update: 2004 Thailand in the Information Age", 2004.

Canadian Payments Association (CPA), www.cdnpay.ca

Association for Payment Clearing Services (APACS), www.apacs.org.uk

Korea Financial Telecommunications & Clearings Institute Homepage (KFTC), www.kftc.or.kr

Asian Development Bank, www.adb.org

European Payments Council, "Cash Working Group Summary of Findings & Recommendations", 2003.

* บทความและผลงานวิจัยดังกล่าว ปรากฏใน Website ของธนาคารแห่งประเทศไทย สามารถอ่านรายละเอียดเพิ่มเติมที่ <http://www.bot.or.th>

6

ตารางสถิติ

80

- Table 1** : Basic statistical data
- Table 2** : Technological infrastructure
- Table 3** : Narrow Money : M1 (at year-end , million baht)
- Table 4** : Settlement media used by non-banks (at year-end, billion baht)
- Table 5** : Settlement media used by banks (at year-end, billion baht)
- Table 6** : Indicators of the use of various cashless payment instruments.
Volume of transactions (in thousands)
- Table 7** : Indicators of the use of various cashless payment instruments.
Value of transactions (billion baht)
- Table 8** : Notes and coins (at year-end, million baht)
- Table 9** : Institutional infrastructure
- Table 10** : Payment instructions handled by selected interbank settlement systems. Volume of transactions (in thousands)
- Table 11** : Payment instructions handled by selected interbank settlement systems. Value of transactions (billion baht)
- Table 12** : Securities transfer instructions handled by securities settlement systems. Volume of transactions (in millions)
- Table 13** : Securities transfer instructions handled by securities settlement systems. Value of transactions (billion baht)
- Table 14** : Number of participants in selected payment and settlement systems

- Table 15** : Number of ATMs
- Table 16** : Number of EFTPOS terminals
- Table 17** : Number of payment cards
- Table 18** : Use of postal payment instruments. Number of transactions
(in millions)
- Table 19** : Use of postal payment instruments. Value of transactions
(billion baht)
- Table 20** : Sources of payment revenues of Thai commercial banks
(million baht)
- Table 21** : Sources of payment revenues of foreign bank branches
(million baht)
- Table 22** : Daily averages of BOT payment services. Volume of transactions
(transactions)
- Table 23** : Daily averages of BOT payment services. Value of transactions
(billion baht)
- Table 24** : Peak day figures of BOT payment services. Volume of transactions
(transactions)
- Table 25** : Peak day figures of BOT payment services. Value of transactions
(billion baht)
- Table 26** : Use of internet banking
- Table 27** : Card fraud

TABLE 1 : BASIC STATISTICAL DATA

	1999	2000	2001	2002	2003	2004 ^p
Population (millions)	61.66	61.87	62.30	62.80	63.08	63.35
GDP current price (billion baht)	4,637.10	4,916.50	5,123.40	5,399.60	5,930.40	6,576.02
GDP per capita (baht)	75,204.35	79,465.01	82,237.56	85,980.89	94,013.95	103,804.58
Exchange rate vis-à-vis US\$ (at year-end)	37.84	40.16	44.48	43.28	41.50	39.20

Sources : Bank of Thailand, Department of Local Administration, National Economic & Social Development Board

^p Preliminary Data

TABLE 2 : TECHNOLOGICAL INFRASTRUCTURE

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Total fixed network telephone subscribers (millions)	5.20	5.67	6.11	6.56	6.61	6.79
Total mobile telephone subscribers (millions)	2.34	3.64	8.00	17.41	22.38	27.37
Postpaid	2.29	3.12	4.84	4.51	4.35	4.99
Prepaid	0.05	0.52	3.16	12.90	18.03	22.38
Total Internet users (millions)	1.50	2.30	3.50	4.80	6.03	6.97
Penetration rates						
Fixed network telephone (%)	8.43	9.16	9.81	10.45	10.48	10.72
Mobile telephone (%)	3.80	5.88	12.84	27.72	35.48	43.20
Internet (%)	2.43	3.72	5.62	7.64	9.56	11.00

Sources : CAT Telecom Public Company Limited, TOT Corporation Public Company Limited, National Electronics and Computer Technology Center

TABLE 3 : NARROW MONEY : M1¹ (AT YEAR-END, MILLION BAHT)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004 ^P
Currency	587,396	475,120	512,471	583,094	661,785	742,269
Held by government	29,250	8,146	9,540	8,977	16,358	1,454
Held by commercial banks	85,740	60,133	62,047	78,087	98,478	126,989
Held by business and household sector	466,117	401,714	436,346	490,277	539,032	598,671
Held by other financial institutions	6,290	5,127	4,538	5,753	7,917	15,155
Demand deposits	223,300	221,273	226,179	293,549	328,620	380,948
Held by government	64,422	47,326	37,845	75,643	57,187	87,860
Held by commercial banks	56,245	55,097	49,792	50,442	51,582	47,948
Held by business and household sector	88,963	104,118	126,932	154,036	197,248	219,818
Held by other financial institutions	13,670	14,732	11,611	13,428	22,603	25,322
Money supply (M1)	555,080	555,832	563,278	644,313	736,281	818,489
Currency held by business and household sector as % of M1	84%	79%	77%	76%	73%	73%
Demand deposits held by business and household sector as % of M1	16%	21%	23%	24%	27%	27%

Source : Bank of Thailand

¹ Cash in circulation and demand deposits held by business and household sector

^P Preliminary data

TABLE 4 : SETTLEMENT MEDIA USED BY NON-BANKS (AT YEAR-END, BILLION BAHT)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004 ^P
Banknotes and coins ¹	466	402	436	490	539	599
Demand deposits ²	89	104	127	154	197	220
Narrow money supply (M1) ³	555	506	563	644	736	818
Broad money supply (M2) ⁴	4,835	5,013	5,228	5,360	5,611	5,907

Source: Bank of Thailand

¹ Banknotes and coins held by business and household sector

² Demands deposits held by businesses and household sector

³ Sum of currency and demand deposits held by business and household sector

⁴ M1 plus business and household sector time and savings deposits in the commercial banking system

^P Preliminary data

TABLE 5 : SETTLEMENT MEDIA USED BY BANKS (AT YEAR-END, BILLION BAHT)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Balances held at central bank	50	52	46	48	46	46
Required reserves	282	292	308	315	331	347
Free reserves	477	889	1,065	1,117	1,123	822
Transferable deposits at other banks	33	33	36	37	4	4
Memorandum item :						
Institutions borrowing from central bank	48	26	17	19	20	63

Source : Bank of Thailand

TABLE 6 : INDICATORS OF THE USE OF VARIOUS CASHLESS PAYMENT INSTRUMENTS. VOLUME OF TRANSACTIONS (IN THOUSANDS)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Paper-based :						
Cheque	68,609	72,059	74,497	79,116	84,566	86,917
Payment cards :						
ATM card	333,585	383,599	456,602	557,949	654,930	538,135
Dedit card	nav.	nav.	nav.	nav.	nav.	224,985
Credit card ¹	nav.	nav.	nav.	nav.	nav.	157,919
Automated :						
Direct credit ²	nav.	54,998	62,702	65,506	72,115	86,123
Direct debit ³	nav.	34,053	37,713	40,192	39,669	45,190
SMART	2,790	4,107	5,758	7,369	9,453	11,862
BAHTNET ⁴	255	644	748	803	964	1,209

Source : Bank of Thailand

¹ Data collected since 2004

² Intra-bank pre-authorized direct credit

³ Intra-bank pre-authorized direct debit

⁴ Since 2002, data include interbank funds transfer, third party funds transfer, DVP/RVP for securities and Multilateral Funds Transfer.

**TABLE 7 : INDICATORS OF THE USE OF VARIOUS CASHLESS
PAYMENT INSTRUMENTS. VALUE OF TRANSACTIONS (BILLION BAHT)**

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Paper-based :						
Cheque	66,895	26,949	16,785	18,817	21,949	24,967
Payment cards :						
ATM card	938	1,287	1,827	2,210	2,876	2,175
Dedit card	nav.	nav.	nav.	nav.	nav.	1,417
Credit card ¹	151	178	234	286	420	536
Automated :						
Direct credit ²	nav.	1,201	1,624	1,756	2,271	2,611
Direct debit ³	nav.	618	965	1,080	1,186	1,150
SMART	82	121	183	274	385	553
BAHTNET ⁴	6,603	64,317	70,900	67,095	78,140	73,494

Source : Bank of Thailand

¹ Since 2003, data include non-bank

² Intra-bank pre-authorized direct credit

³ Intra-bank pre-authorized direct debit

⁴ Since 2002, data include interbank funds transfer, third party funds transfer, DVP/RVP for securities and Multilateral Funds Transfer since 2002

TABLE 8 : NOTES AND COINS (AT YEAR-END, MILLION BAHT)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Notes and coins	587,396	475,120	512,471	583,093	661,785	742,269
Notes :	568,345	454,359	490,242	559,169	636,508	714,650
500000 baht	-	113	118	118	119	118
1000 baht	322,147	253,439	298,453	367,403	441,411	510,434
500 baht	172,319	126,537	115,803	108,987	105,452	105,639
100 baht	50,462	50,561	51,638	57,446	62,013	69,042
60 baht	404	413	417	439	447	452
50 baht	7,040	6,926	6,896	6,529	7,013	8,132
20 baht	11,682	12,211	13,161	14,648	16,536	17,350
10 baht	4,052	3,920	3,517	3,360	3,278	3,244
5 baht	123	123	123	123	123	123
1 baht	107	107	107	107	107	107
50 satang	9	9	9	9	9	9
Coins :	19,051	20,761	22,229	23,924	25,277	27,619

Source : Bank of Thailand

TABLE 9 : INSTITUTIONAL INFRASTRUCTURE

	1999	2000 ¹	2001	2002	2003	2004
Central Bank						
Number of Institutions	nav.	1	1	1	1	1
Number of Branches	nav.	4	4	4	4	3 ²
Number of Accounts ³	nav.	1,201	1,091	1,153	1,123	1,169
Value of Accounts (million baht) ³	nav.	519,001	492,347	315,627	208,496	335,662
Commercial banks						
Number of Institutions	nav.	13	13	13	13	12
Number of Branches	nav.	3,746	3,683	3,650	3,730	3,925
Number of Accounts	nav.	44,983,370	47,276,792	48,810,007	49,854,304	57,538,837
Value of Accounts (million baht)	nav.	4,626,006	4,789,139	4,897,713	5,114,021	5,384,984
Specialized Financial Institutions:						
Government Savings Bank						
Number of Institutions	nav.	1	1	1	1	1
Number of Branches	nav.	577	577	586	587	588
Number of Accounts	nav.	13,672,897	13,672,897	28,824,269	30,029,258	30,214,359
Value of Accounts (million baht)	nav.	312,409	312,409	522,619	554,242	580,131
Government Housing Bank						
Number of Institutions	nav.	1	1	1	1	1
Number of Branches	nav.	68	68	69	71	109
Number of Accounts	nav.	360,238	360,238	359,243	348,073	366,348
Value of Accounts (million baht)	nav.	213,843	213,843	192,969	239,371	331,299
Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives						
Number of Institutions	nav.	1	1	1	1	1
Number of Branches	nav.	504	504	515	532	595
Number of Accounts	nav.	10,000,000	10,000,000	10,588,203	11,014,933	12,131,460
Value of Accounts (million baht)	nav.	196,414	196,414	275,028	307,194	341,879
Export-Import Bank of Thailand						
Number of Institutions	nav.	1	1	1	1	1
Number of Branches	nav.	6	7	8	8	7
Number of Accounts	-	-	-	-	-	3,071
Value of Accounts (million baht)	-	-	-	-	-	3,928
Small and Medium Enterprise Development Bank of Thailand						
Number of Institutions	-	-	-	-	1	1
Number of Branches	-	-	-	-	64	80
Number of Accounts	-	-	-	-	nav.	nav.
Value of Accounts (million baht)	-	-	-	-	nav.	nav.

Islamic Bank of Thailand						
Number of Institutions	-	-	-	-	1	1
Number of Branches	-	-	-	-	6	9
Number of Accounts	-	-	-	-	9,574	25,553
Value of Accounts (million baht)	-	-	-	-	612	1,654
Branches of foreign banks						
Number of Institutions	nav.	21	18	18	18	18
Number of Branches	nav.	21	18	18	18	18
Number of Accounts	nav.	194,266	202,372	256,338	206,866	90,877
Value of Accounts (million baht)	nav.	257,552	289,578	275,133	312,518	361,147
Post Office						
Number of Institutions	nav.	1	1	1	1	1
Number of Branches	nav.	1,170	1,170	1,148	1,148	1,146
Number of Accounts	nav.	-	-	-	-	-
Value of Accounts (million baht)	nav.	-	-	-	-	-

Sources : Bank of Thailand and Thailand Post Co., Ltd.

¹ Data collected since 2000

² Lampang office was merged with Chiang Mai Office

³ Exclude regional offices

TABLE 10 : PAYMENT INSTRUCTIONS HANDLED BY SELECTED INTERBANK SETTLEMENT SYSTEMS. VOLUME OF TRANSACTIONS (IN THOUSANDS)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Paper-based:	68,609	72,059	74,497	79,116	84,566	86,917
ECS	51,379	53,313	55,186	58,139	62,020	63,845
Provincial Cheques	17,230	18,746	19,311	20,595	19,858	16,467
B/C ¹	neg.	neg.	neg.	382	2,688	6,605
Automated:	3,045	5,278	9,704	14,161	24,527	32,142
BAHTNET ²	255	644	748	803	964	1,209
SMART (Media Clearing)	2,790	4,107	5,758	7,369	9,453	11,862
ATM-ORFT (On-line Retail Funds Transfer) ³	nav.	527	3,198	5,989	14,110	19,071

Sources : Bank of Thailand and Processing Center Co., Ltd.

¹ Inter-provincial cheques exchanged at the Electronic Clearing House

² Since 2002, data include interbank funds transfer, third party funds transfer, DVP/RVP for securities and Multilateral Funds Transfer.

³ Data collected since 2000

TABLE 11 : PAYMENT INSTRUCTIONS HANDLED BY SELECTED INTERBANK SETTLEMENT SYSTEMS. VALUE OF TRANSACTIONS (BILLION BAHT)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Paper-based:						
ECS	65,510	25,436	15,181	16,987	19,916	22,653
Provincial Cheques	1,386	1,513	1,604	1,814	1,923	2,037
B/C ¹	neg.	neg.	neg.	16	111	277
Automated:						
BAHTNET ²	6,603	64,317	70,900	67,095	78,140	73,494
SMART (Media Clearing)	82	121	183	274	385	553
ATM-ORFT (On-line Retail Funds Transfer) ³	nav.	3	15	38	87	114

Source : Bank of Thailand

¹ Inter-provincial cheques exchanged at the Electronic Clearing House

² Since 2002, data include interbank funds transfer, third party funds transfer, DVP/RVP for securities and Multilateral Funds Transfer.

³ Data collected since 2000

TABLE 12 : SECURITIES TRANSFER INSTRUCTIONS HANDLED BY SECURITIES SETTLEMENT SYSTEMS. VOLUME OF TRANSACTIONS (IN MILLIONS)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Bond registry system :						
Equity securities	-	-	-	-	-	-
Government securities	neg.	neg.	neg.	neg.	neg.	neg.
Book-entry system :						
Equity securities	1.12	1.00	1.00	1.00	1.94	2.11
Government securities	neg.	neg.	neg.	neg.	neg.	0.05

Sources : Bank of Thailand and Thailand Securities Depository Co., Ltd.

TABLE 13 : SECURITIES TRANSFER INSTRUCTIONS HANDLED BY SECURITIES SETTLEMENT SYSTEMS. VALUE OF TRANSACTIONS (BILLION BAHT)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Bond registry system :						
Equity securities	-	-	-	-	-	-
Government securities	800	988	612	69	9	8
Book-entry system:						
Equity securities	251	161	177	237	428	722
Government securities	70	345	1,016	2,091	3,053	4,558

Sources : Bank of Thailand and Thailand Securities Depository Co., Ltd.

TABLE 14 : NUMBER OF PARTICIPANTS IN SELECTED PAYMENT AND SETTLEMENT SYSTEMS

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
BAHTNET	76	77	69	65	72	69
ECS	38	38	36	36	37	37
Provincial Cheque Clearing	17	17	17	17	17	17
B/C ¹	-	-	-	-	35	35
SMART	26	27	28	27	28	27
Bond registry system :						
Equity securities	-	-	-	-	-	-
Government securities	13,141	16,540	27,220	157,358	142,586	200,000
Book-entry system :						
Equity securities	59	58	56	57	57	50
Government securities	418	974	1,053	1,202	1,307	3,200

Sources: Bank of Thailand and Thailand Securities Depository Co., Ltd.

¹ Inter-provincial cheques exchanged at the Electronic Clearing House

6 ตารางสถิติ

90

TABLE 15 : NUMBER OF ATMS

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Total	5,322	5,901	6,385	7,885	9,118	10,602
Bangkok	-	-	-	-	-	4,314
Central	-	-	-	-	-	3,381
Northeast	-	-	-	-	-	954
North	-	-	-	-	-	941
South	-	-	-	-	-	1,012

Source : Bank of Thailand

TABLE 16 : NUMBER OF EFTPOS TERMINALS

	1999	2000	2001	2002 ^P	2003 ^P	2004 ^P
Total	nav.	nav.	nav.	61,000	76,000	84,000

Source: Bank of Thailand

^P Preliminary data

TABLE 17 : NUMBER OF PAYMENT CARDS

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Total	19,095,005	22,447,422	26,350,803	32,453,521	36,401,196	42,726,202
Credit card ¹	1,629,301	1,765,640	2,567,961	5,633,363	6,734,901	8,648,100
ATM card	17,465,704	20,681,782	23,782,842	26,802,158	29,666,295	25,653,079 ^P
Debit card	nav.	nav.	nav.	nav.	nav.	8,425,023

Source : Bank of Thailand

¹ Since 2002, data include non-bank

^P Preliminary data

TABLE 18 : USE OF POSTAL PAYMENT INSTRUMENTS.
NUMBER OF TRANSACTIONS (IN MILLIONS)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Postal payments total	19.29	19.73	19.89	20.27	28.11	29.15
Domestic money order total ¹	16.78	17.26	17.50	18.06	26.26	27.97
Domestic postal order	2.43	2.40	2.33	2.16	1.80	1.12
Postcheque	0.02	0.01	0.00	0.00	- ²	- ²
International money order	0.06	0.06	0.06	0.06	0.05	0.06
Incoming	0.06	0.06	0.06	0.05	0.05	0.06
Outgoing	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

Source : Thailand Post Co., Ltd.

¹ Include domestic money order and Pay at Post

² Postcheque has been terminated since 2002

**TABLE 19 : USE OF POSTAL PAYMENT INSTRUMENTS.
 VALUE OF TRANSACTIONS (BILLION BAHT)**

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Postal payments total	40.56	41.51	41.76	42.35	72.37	65.81
Domestic money order total ¹	38.90	39.92	40.18	40.77	70.77	64.37
Domestic postal order	0.63	0.64	0.65	0.63	0.58	0.29
Postcheque	0.11	0.04	0.03	0.01	- ²	- ²
International money order	0.92	0.91	0.90	0.94	1.02	1.15
<i>Incoming</i>	<i>0.90</i>	<i>0.89</i>	<i>0.88</i>	<i>0.90</i>	<i>0.98</i>	<i>1.09</i>
<i>Outgoing</i>	<i>0.02</i>	<i>0.02</i>	<i>0.02</i>	<i>0.04</i>	<i>0.05</i>	<i>0.06</i>

Source : Thailand Post Co., Ltd.

¹ Include domestic money order and Pay at Post

² Postcheque has been terminated since 2002

**TABLE 20 : SOURCES OF PAYMENT REVENUES OF
 THAI COMMERCIAL BANKS (MILLION BAHT)**

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Total	13,131	14,761	17,744	19,589	22,280	26,994
Credit card	3,709	4,220	5,448	6,489	6,606	7,246
ATM card and e-banking	2,734	3,394	4,327	5,209	6,376	7,593
Money transfer and collection	4,142	4,348	4,605	4,877	6,018	8,420
Securities custodian	237	250	563	313	348	414
Cheque-related fee	795	904	1,232	1,106	1,260	1,239
Letter of credit	1,514	1,645	1,569	1,595	1,672	2,082

Source : Bank of Thailand

**TABLE 21 : SOURCES OF PAYMENT REVENUES OF
 FOREIGN BANK BRANCHES (MILLION BAHT)**

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Total	3,361	2,849	2,783	2,852	2,651	2,767
Credit card	1,447	1,041	931	1,076	557	633
ATM card and e-banking	138	63	79	110	185	92
Money transfer and collection	673	764	830	806	794	810
Securities custodian	819	644	491	593	745	865
Cheque-related fee	37	36	44	38	53	61
Letter of credit	247	301	408	229	317	306

Source: Bank of Thailand

**TABLE 22 : DAILY AVERAGES OF BOT PAYMENT SERVICES.
VOLUME OF TRANSACTIONS (TRANSACTIONS)**

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
BAHTNET ¹	1,042	2,608	3,042	3,277	3,904	4,957
ECS	209,711	214,971	224,335	237,302	251,093	260,592
Provincial Cheque Clearing B/C ²	nav.	nav.	nav.	nav.	10,882	26,959
SMART	11,375	16,549	23,517	30,051	38,272	48,415

Source : Bank of Thailand

¹ Since 2002, data include interbank funds transfer, third party funds transfer, DVP/RVP for securities and Multilateral Funds Transfer.

² Inter-provincial cheques exchanged at the Electronic Clearing House

**TABLE 23 : DAILY AVERAGES OF BOT PAYMENT SERVICES.
VALUE OF TRANSACTIONS (BILLION BAHT)**

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
BAHTNET ¹	27	260	288	274	316	302
ECS	267	103	62	69	81	92
Provincial Cheque Clearing B/C ²	nav.	nav.	nav.	nav.	0.5	1.1
SMART	0.3	0.5	0.8	1.1	1.6	2.3

Source : Bank of Thailand

¹ Since 2002, data include interbank funds transfer, third party funds transfer, DVP/RVP for securities and Multilateral Funds Transfer.

² Inter-provincial cheques exchanged at the Electronic Clearing House

**TABLE 24 : PEAK DAY FIGURES OF BOT PAYMENT SERVICES.
VOLUME OF TRANSACTIONS (TRANSACTIONS)**

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
BAHTNET ¹	1,684	4,468	4,908	5,109	6,115	7,372
ECS	537,593	541,738	525,726	629,130	546,858	539,013
Provincial Cheque Clearing B/C ²	nav.	192,268	196,266	229,252	227,501	124,743
SMART	62,480	65,428	118,440	155,623	193,870	226,030

Source : Bank of Thailand

¹ Since 2002, data include interbank funds transfer, third party funds transfer, DVP/RVP for securities and Multilateral Funds Transfer.

² Inter-provincial cheques exchanged at the Electronic Clearing House

**TABLE 25 : PEAK DAY FIGURES OF BOT PAYMENT SERVICES.
VALUE OF TRANSACTIONS (BILLION BAHT)**

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
BAHTNET ¹	229	518	501	967.2	525.8	509.0
ECS	505	450	118	160.3	160.0	178.0
Provincial Cheque Clearing	nav.	10.5	12.2	14.8	14.6	14.2
B/C ²	nav.	nav.	nav.	nav.	3.7	4.1
SMART	2.1	2.7	4.9	8.0	9.5	10.1

Source : Bank of Thailand

¹ Since 2002, data include interbank funds transfer, third party funds transfer, DVP/RVP for securities and Multilateral Funds Transfer.

² Inter-provincial cheques exchanged at the Electronic Clearing House

TABLE 26 : USE OF INTERNET BANKING¹

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
No. of agreements	nav.	21,102	97,101	254,989	348,965	2,514,395
Volume of transactions ²	nav.	3,300,000	6,243,407	9,990,969	10,336,929	4,791,898
Value of transactions (billion baht)	nav.	0.3	8.6	730.5	638.0	1,312.5

Source : Bank of Thailand

¹ Data collected since 2000

² Since 2004, enquiry transactions were excluded

TABLE 27 : CARD FRAUD

	1999	2000	2001	2002 ^P	2003 ^P	2004 ^P
Losses ¹ (million baht)	nav.	nav.	nav.	32	47	87

Source : Bank of Thailand

¹ Only credit card and debit card fraud are included

^P Preliminary data

7

หมายเหตุประกอบตาราง

9 4

สัญลักษณ์ที่ใช้ในตาราง	ความหมาย
"-"	ไม่มีข้อมูล
"nav."	ยังไม่มีกรเก็บข้อมูลหรือเก็บข้อมูลไม่ได้
"neg."	ข้อมูลมีมูลค่าน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลอื่นในตารางเดียวกัน
"0"	ข้อมูลมีมูลค่าศูนย์หรือใกล้เคียงศูนย์

ตารางที่ 1

- ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศใช้ข้อมูลที่เป็นราคา ณ ปีปัจจุบัน
- อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศใช้อัตราแลกเปลี่ยนถาวรเฉลี่ย

ตารางที่ 6-7

- ข้อมูล Credit transfer หมายถึงข้อมูลการโอนเงินโดยมีข้อตกลงล่วงหน้าภายในธนาคารเดียวกันประเภทนำเงินเข้าบัญชี (Pre-authorized direct credit)
- ข้อมูล Direct debit หมายถึงข้อมูลการโอนเงินโดยมีข้อตกลงล่วงหน้าภายในธนาคารเดียวกันประเภทหักบัญชีอัตโนมัติ (Pre-authorized direct debit)
- ตั้งแต่ปี 2545 ข้อมูลระบบบาทเน็ตประกอบด้วยธุรกรรมการโอนเงินระหว่างสถาบัน การโอนเงินเพื่อบุคคลที่สาม ข้อมูลรับโอนตราสารหนี้ พร้อมชำระราคา และข้อมูลการชำระดุลระหว่างสถาบัน
- ตั้งแต่ปี 2546 ข้อมูลมูลค่าการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต รวมข้อมูลของภาคธุรกิจที่มีใช่สถาบันการเงิน (Non-financial institutions) ตามแบบรายงานฉบับใหม่ที่ประกาศใช้ 12 พฤศจิกายน 2545 (หนังสือเวียนที่ สนส. (21) ว.207/2545)

ตารางที่ 9

- ข้อมูลไม่รวมข้อมูลจำนวนบัญชีและมูลค่าคงค้างที่สาขาภาคของธนาคารแห่งประเทศไทย

- ตารางที่ 10-11**
- มีการเก็บข้อมูล ATM-ORFT ตั้งแต่ปี 2543
 - ข้อมูลเช็คเรียกเก็บข้ามเขตสำนักหักบัญชี หมายถึง เฉพาะข้อมูลเช็คเรียกเก็บข้ามเขตสำนักหักบัญชีที่นำมาเรียกเก็บผ่านศูนย์หักบัญชีที่กรุงเทพฯ
 - ตั้งแต่ปี 2545 ข้อมูลระบบบาทเนตประกอบด้วยธุรกรรมการโอนเงินระหว่างสถาบัน การโอนเงินเพื่อบุคคลที่สาม ข้อมูลรับโอนตราสารหนี้ พร้อมชำระราคา และข้อมูลการชำระดุลระหว่างสถาบัน
- ตารางที่ 12-13**
- การชำระดุลตราสารทุน (Equity Securities Settlement) ทำผ่านระบบจดบัญชี (Book-entry System) แบบไร้ใบหุ้น (Scripless) เท่านั้น
- ตารางที่ 17**
- ตั้งแต่ปี 2545 ข้อมูลจำนวนบัตรเครดิตรวมข้อมูลของภาคธุรกิจที่มีไม่ใช่สถาบันการเงิน (Non-financial institutions) ตามแบบรายงานฉบับใหม่ที่ประกาศใช้ 12 พฤศจิกายน 2545 (หนังสือเวียน ที่ สนส. (21) ว.207/2545)
- ตารางที่ 18-19**
- ข้อมูลของบริการธนาณัติในประเทศ เป็นข้อมูลรวมของทั้งบริการธนาณัติในประเทศ และบริการชำระเงินทางไปรษณีย์ (Pay at Post)
- ตารางที่ 22-25**
- ข้อมูลเช็คเรียกเก็บข้ามเขตสำนักหักบัญชี หมายถึง เฉพาะข้อมูลเช็คเรียกเก็บข้ามเขตสำนักหักบัญชีที่นำมาเรียกเก็บผ่านศูนย์หักบัญชีที่กรุงเทพฯ
 - ตั้งแต่ปี 2545 ข้อมูลระบบบาทเนตประกอบด้วยธุรกรรมการโอนเงินระหว่างสถาบัน การโอนเงินเพื่อบุคคลที่สาม ข้อมูลรับโอนตราสารหนี้ พร้อมชำระราคา และข้อมูลการชำระดุลระหว่างสถาบัน
- ตารางที่ 26**
- ตั้งแต่ปี 2547 ข้อมูลจำนวนรายการธนาคารทางอินเทอร์เน็ต ไม่รวมรายการสอบถามข้อมูล (Enquiry Transactions)
- ตารางที่ 27**
- ข้อมูลที่สำรวจจากบริษัทบัตรเครดิต

รายงานระบบการชำระเงิน

จัดพิมพ์เผยแพร่เป็นรายปี

รายงานนี้ปรากฏใน Website ของธนาคารแห่งประเทศไทย
ที่ <http://www.bot.or.th>

รายงานระบบการชำระเงินนี้ ฝ่ายระบบการชำระเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย
เป็นผู้รับผิดชอบในคำอธิบายและความเห็นต่างๆ ที่แสดงไว้
การนำข้อความหรือตัวเลขไม่ว่าเรื่องใด ตอนใด
ในรายงานนี้ไปลงพิมพ์ในหนังสืออื่น โปรดอ้างอิงชื่อรายงานกำกับไว้ด้วย

สนใจหนังสือ โปรดติดต่อที่

ทีมนโยบายและแผนกลยุทธ์ระบบการชำระเงิน

ส่วนนโยบายและกำกับระบบการชำระเงิน

ฝ่ายระบบการชำระเงิน

ธนาคารแห่งประเทศไทย

บางขุนพรหม กรุงเทพฯ 10200

โทรศัพท์ 0-2356-7744, 0-2283-5033, 0-2283-5048, 0-2283-5058

หรือ โทรสาร 0-2282-7717-8

e-mail : PSGPolicyandStrategicPlanningTeam@bot.or.th